

Jean Teulé

Dansa Davet*

Türkçesi: Elif Gökteke

*SEL

3.
BASKI

DANSA DAVET*

JEAN TEULÉ, 1953 doğumlu Fransız karikatürist, senarist ve yazar. 1978'den bu yana çeşitli dergilerde çizdiği karikatürleri ve çizgi hikâyeleri ondan fazla kitapta derlendi. 1991 yılında yayınlanan –1996'da sinemaya da aktarılan– ilk edebi yapıtı *Rainbow pour Rimbaud* ile çağdaş Fransız edebiyatında hatırı sayılır bir yer edindi. *İntihar Dükkânı* (çev. İsmail Yerguz, 2011) Fransız yönetmen Patrice Leconte tarafından uzun metrajlı animasyon olarak sinemaya uyarlandı.

*SEL YAYINCILIK

Kuloğlu Mahallesi, Turnacıbaşı Caddesi,
No: 17, Beyoğlu – İstanbul
Tel: (0212) 516 96 85

<http://www.selyayincilik.com>
e-posta: halklailiskiler@selyayincilik.com

SATIŞ - DAĞITIM:

Çatalçeşme Sokak, No: 19/1
Cağaloğlu – İstanbul
e-posta: siparis@selyayincilik.com
Tel: (0212) 522 96 72 Faks: (0212) 516 97 26

*SEL YAYINCILIK: 1035

ISBN: 978-605-772-845-6

DANSA DAVET

Jean Teulé

Roman

Türkçesi: Elif Gökteke

Özgün Adı:

Entrez dans la danse

© Éditions Robert Laffont, S.A., Paris, 2018

© AnatoliaLit Telif Hakları Ajansı aracılığıyla Sel Yayıncılık, 2018

Genel yayın yönetmeni: Bilge Sancı

Editör: Işık Ergüden

Yayına hazırlayan: Beki Nil Levi

Kapak görseli: Hartmann Schedel, *Nuremberg Chronides*, kesit

Kapak tasarımı: Aslı Sezer

Sayfa tasarımı: İklim Yılmaz

1. Baskı: Haziran 2020

3. Baskı: Ağustos 2021

Baskı ve Cilt: Yaylacık Matbaası

Fatih Sanayi Sitesi, 12/197-203

Topkapı-İstanbul, 567 80 03

Sertifika No: 44865

Jean Teulé

Dansa Davet

Türkçesi: Elif Gökteke

Roman

1.

Strasbourg - 12 Temmuz 1518

Jeu-des-Enfants Sokağı'nda bir kadın, kucagında bebeğiyle bir evden çıkıyor. Sarışın. Burnu üstü ve elmacıkkemikleri çillerle kaplı. O çiller, bugün öğleye doğru hâlâ yakıcı olan güneş yüzünden hiç kuşkusuz. Kadının sol dirsek çukurunda tuttuğu, gözleri kamaşan üç aylık süt çocuğu yüzünü kırııştırıyor. Zapzayıf genç anne, ufaklığın alnına sağ elinin parmaklarını siper ediyor onu ışıktan korumak için. Görünüşü solgun, gözalıcı da değil gösterişli de – gri, çuldan bir entari ve narin mi narin tenli çocuğu sardığı kocaman, siyah, eski bir örtü. Adımları, çürümekte olan dışkılar, iğrenç kokular, bulut gibi sinek sürüleri arasından tahta pabuçların düzenli takırtılarıyla ona yol gösteriyor. Evlerin ahşap çatkılı cephelerinin çevrelediği bir meydana yaklaşırken, bir düşkünler yurdunun haçla bezeli ve hiç açılmayan kapısına, yırtık pırtık giysiler içindeki insanlar güm güm vuruyorlar. Bebek ürperiyor. Sarışın kadın bebeğin kulaklarını kapatıyor. Bebek ağlamak üzere dudak büküyor, kadın işaretparmağını onun dudaklarına koyuyor ve tezgâhlarında hiçbir şey bulunmayan boş bir pazaryerinden geçiyor. Şimdi, daha geniş bir sokağın kemerleri altında, yassı yuvarlak döşeme taşları, tepesine şehrin kırmızı-beyaz renklerinde bir rüzgârgülü oturtulmuş heybetli bir devlet binasının önüne varana kadar annenin bileklerinin burkulmasına yol açıyor. Sarışın kadın dosdoğru ilerliyor, surların gölgesinde, çatılı bir köprüye varıyor. Bu köprünün ortasında durup çocuğunu ırmağa atıyor. Bebek, sönmüş kireç yüklü, içilemeyecek cinsten bir suyun içinde sallanıyor. Küçük uzuvları sanki dans ediyormuş gibi dalgalanıyor. Takla atıyor, kirli burgaçlar arasında yuvarlanıyor, kendi çevresinde tekrar dönüyor, sonra da ba-

tıyor. Bebeği doğuran, başını çeviriyor. Söyleyecek lafı kalmadı artık. Bundan böyle pusulası, yıldızı olmayan zavallı bir yelkenli o. Sefaletin gözyaşı döktüğü تنها, ıssız bir sokaktan geçerek, piskoposun şatafatlı özel konutu önündeki piskoposluk bayrağının altında yolunu kaybediyor. Batı'nın en yüksek binası olan katedralde, ağır çanların bir o yana bir bu yana sallanıp durması vaktin öğlen olduğunu haber veriyor. Oğlunu suya fırlatan kadın başını kaldırıyor. Bir bulut geçiyor. Güneşin parlaklığı hafiften perdelenince üç taçkapının heykelleri üstünden gölgeler yuvarlanıyor – azizlerin, peygamberlerin, erdemlere yenik düşmüş günahların, bilge bakirelerin ve meczup kadınların tasvirleri bunlar. Mimariyle bütünleşmiş, taşın içine kaynamış heykeller sanki oldukları yerden çıkıyormuş da bir adım atıp canlanıverecekmiş gibi görünüyorlar. Pembe kumtaşından yontulmuş bedenler devasa gülbezeğin renkli vitrayları çevresinde kıpırdıyorlar adeta. Evlat katili, Jeu-des-Enfants Sokağı'na geri dönüyor.

Germen dilinde *Holzspäne* (Odun Talaşı) yazısının hâlâ okunabildiği ve büyütülmüş yapay bir köknar dalının süslediği, kurt yeniği bir dükkân tabelasının altında, çilli güzel, dikenli bitki esansı ve matbaa mürekkebi kokan bir gravür atölyesinin kapısını açıyor. Solunda, onun yaşlarında bir sanatçı, eğimli bir tezgâhta oyduğu levhanın başında. Adam elindeki marangoz kalemmini bırakıp kadına doğru dönüyor:

“Hallettin mi?”

“Evet.”

Boş ellerle geri dönen kadının karşısında, içine yer yer Fransızca sözcükler serpiştirilmiş, Almancanın Strasbourg'a özgü lehçesiyle üzüntüsünü belirtiyor:

“Keşke benim gitmeme izin verseydin. Sana söylemiştim.”

Korkuluğa benzer duruşuyla bu iri fakat zayıf adam, antik-çağın satirlerini andıran, kadidi çıkmış bu sakallı surat, kimbilir hangi akla sığmaz derinliklere gömülmüş oturan solgun karısının karşısında kendini aklamaya çabalıyor:

“Enneline, ayır imenden ziyade felaket ve kıl tüy bitiyor bu zamanda. Sütün kalmamıştı. Onu doyuramayacaktık. Hem sonra, başkalarının yaptığı gibi onu yemekten iyidir böylesi.”

Pıt pıt pıt pıt...

Enneline hiç karşılık vermiyor. Bir gravür baskı presinin yanındaki sıraya kıcını koymuş, parmaklarıyla baskı makinasının kenarında uzun uzun ritim tutuyor –*pıt pıt pıt...*– sonra ayağı kalkıyor. Atölyenin kapısını açık bırakarak sokağı çıkıyor. Ayağında tahta pabuçlarıyla, sanki bale pabuçları varmışçasına, bir bacağını arkaya uzatıyor, başını geriye atıp yüzünü göge çeviriyor. Tek ayak üstünde dönüyor, belini ukurlaştırıyor, iyice ne eğıliyor, parmaklarını açıp ellerini yukarılara uzatıyor. nce bir adım sağı, sonra bir adım sola gidiyor. Pabularının tahta tabanları pislikleri tokuşturuyor. Sarışın kadın kendi etrafında hafifçe dönüp zarife uzattığı kollarını birbirinden ayırıyor ve bir kızbceğı gibi kanat çırpıyor.

2.

Kişnemelerden mahrum kalmış ahırların, sessiz nalbanthanele-
rin bulunduğu aynı yolda, gravür atölyesine komşu, müşterisi
olmayan bir tuhafiyeci, dükkânının önüne hava almaya çıkıyor.
Uyuz kaplı kel kafasını çok şaşkın bir tavırla kaşıyor, ağzını da
sinek yutacakmış gibi kocaman açıyor:

“Aa, Troffea Hatun’a n’oluyor da böyle dans ediyor?”

Uyuzlu tuhafiyeci, şaşakalmış sakallı gence doğru çeviriyor
başını. Genç adam, köknar dalının süslediği tabelasının altında
soğukkanlılığını yitirmiş, Enneline’i seyrediyor. Tuhafiyeci, sa-
natçıya yaklaşıp soruyor:

“Ya Melchior, senin *Frau* [hanımın] neden böyle yapıyor?”

Fırıl fırıl dönen kadının ve Jeu-des-Enfants Sokağı’nın öbür
ucunda, tuğladan yapılma bir evde, bir çift (Attale ile Jérôme
Gebviller), dik konulmuş büyükçe bir fıçının –masa yerine kul-
lanılan bir *demi-muid*–* iki yanındaki fıçılara karşılıklı oturmuş,
yemeği henüz bitirmişler. Karanlık odayı, eğik güneş ışınlarının
süzüldüğü rengârenk camları bulunan dar bir pencere aydınla-
tıyor. Meşe fıçının örtüsüz yuvarlak tablasında, kırmızı bir ışık
huzmesi, toprak bir kabın içindeki, kaburgaları kızarmış başsız
gövdeyi aydınlatıyor; bu bir süt domuzu sanılabilirdi ama bir kız
çocuğunun gövdesi. Küçük kızın meşe fıçının üstüne konmuş
başka kemikleri gece kadar esmer bir annenin önünde sarı bir ay-
dınlık oluşturuyor. Anne, sessizce, bir kaval kemiği parçacığıyla
dişlerini karıştırıyor yeşil bir ışıktaki.

“Yapma şunu! Yapma şunu Attale!..”

Dudakları kansız, aç bir köpek gibi kemikleri sayılan zayıf
kadının karşısında, Alsace’a özgü bir küfür havalanıyor şaşkına

* Demi-muid (Fr.): 600 litre kapasiteli meşe fıçı. (ç.n.)

dönmüş kocanın bıyıklı ağzından. Adam, Attale’i sofrada bir felaketin rezil kalıntıları arasında tek başına bırakarak ayağa kalkıyor. Fıçııcı nefes alamıyor, renkten renge girerek pencerenin önünden geçiyor, açık kapıya ulaşıyor, perişan bir halde:

“Ne hale geldik biz böyle?!” diyor.

Dışarıda, Enneline’in tahta pabuçlarının hipnotize eden vuruşlarının ritmini fark edince, yitik mutluluğa ağlayan bir dalga işitmiş gibi oluyor, bir süre sonra o da sokağa çıkıyor. Nasırlı eliyle, gravürcünün karısının narin elinden tutmak için kolunu uzatıyor ve birlikte, sokak ortasında *karol** yapmaya başlıyorlar...

* Karol (Fr. *carole*): Halka olup oynanan şarkılı, eski bir dans. (ç.n.)

3.

Biri önde öbürü arkada, topuklarını ahenkle vura vura, parmakları iç içe geçmiş, birbirlerine bir yaklaşıp bir uzaklaşıyorlar, kendi etraflarında dönüp tekrar birleşiyor ve baştan başlıyorlar. Birbirlerinden uzaklaştıkları bir ânı fırsat bilen Melchior Troffea, araya girip karısının önünde duruyor, ona sarılıyor, ama kadın iki adım geri gidip kocasının elinden berrak bir su gibi kayıveriyor, sonra da yeniden Gebviller denilen zebellahın elini tutuyor. Melchior Enneline'in sırtından kaydırıp düşürdüğü siyah örtüyü dışkıların arasından çekip alırken, gözlerini de, benliğinin bir kısmı bu âlemden kaçıp gitmiş gibi duran karısından ayırmıyor. Fıçı da ondan iyi sayılmaz. Eskiden iriyarı bir adam olan Gebviller'in artık derisi pörsümüş, orangutan babadan olma biriymiş gibi sarkmış yanakları. Ruhuyse birdenbire hiçlikle temasa geçmişe benziyor. Paytak bacakları üstünde neşesiz bir tavırla kafasını ve ellerini sallıyor; bakışları, gravürcünün karısının kiler gibi dalgın. Gravürcü ise ikisine de acıyarak bakıyor.

Bu sırada, başına duvarcılarının giydiği türden bez takke takmış bir işçi, Troffea'ların açık kapısı önündeki tuhafiyeciye yaklaşıp dans eden iki kişiyi izliyor, sonra dönüp atölyenin içine yan gözle bakıyor. Baskı presinin üstünde tek duran resimli bir kâğıt merakını uyandırıyor:

“Neyi gösteriyor bu?”

Tuhafiyeci, sokaktaki manzaraya hayretler içinde kalmış olsa da arkasına dönüyor:

“Strasbourg’un güneyine düşen şimşek taşının düşüşü.”

İşçi, bulutlardan ayrılıp düşen bir göktaşını idrak etmekten şaşkın, başparmağını alnına götürüp takkesinin kenarını kaldırıyor:

“Ya, öyle mi, öyle bir şey de mi oldu? Bilmiyordum. Şimdi yıldızlar bile üstümüze sıçmaya başladıysa!.. Peki şu çalışma masasındaki henüz bitmemiş gravür ne gösterecek?”

Sorunun muhatabı, gravürcünün aletleri arasında tamamlanmamış bir resim keşfediyor; gravürcü karısının siyah örtüsünü bırakmak için içeri girerken komşusu soruyor:

“Nedir şu?”

“Yeni doğmuş Siyam ikizleri, şu sıralar Strasbourg’da çok fazla anormal doğum görülüyor.”

Tuhafiyeci şaşırp kalıyor:

“Alından yapışık çocuklar... Tanrı aklını mı kaçırmış?”

“Ben tam o resmi bitirirken Enneline Corbeau köprüsünden döndü.”

“Ah, siz de mi...”

“Başka ne yapabilirdik?” diye yüzünü buruşturuyor ressam. “Evde gravür kâğıtlarını çiğneme raddesine geldik, zaten artık satış yok. Fareler gibi yedekleri kemiriyoruz.”

İşçi resimdeki aynı ölümcül kaderi paylaşan o bir çift çocuğa bakıyor uzun uzun, ama dans eden fıçıya gözucuyla baktıktan sonra dalga geçiyor:

“En azından çift porsiyon!”

Kendi şakasına kahkahalarla gülüyor, sonra yeniden dans edenlere yan gözle bakarken birden gülmeyi kesiyor, dirsekleri ve dizleri sarsılmaya başlıyor, tutulduğu bu sarsıntılar onu Enneline ve Jérôme’a doğru sürüklüyor.

Melchior tuhafiyeciye, “Nesi var bunun?” diye soruyor.

“Ana-babalarını açlıktan kurtarmak için Fransa adına paralı asker olup İtalya’daki bir savaşa giden iki oğlu vardı, geri dönmедiler. Toscana’daki limon ağaçlarının altında beraber çürüyorlardır herhalde...”

“Ya? Peki sen?”

“Bal gibi biliyorsun, tefeci rahiplere yığınla borcum olduğundan saç baş yolacağım, malıma mülküme el kondu, karım bir kırıe asılı bulundu.”

Troffea’nın bunaltıdan serseme dönmüş bu komşusu, bir gök dolusu gözyaşıyla dolup taşan gözlerini örtmek için dermansız avuçlarından başka hiçbir şeyi olmayan bu adamcağız, çok geçmeden, insanların Jeu-des-Enfants Sokağı’ndaki kapılarının eşinden kendi etraflarında döne döne ayrıldığını ve Enneline’in peşi sıra karol dansına katıldığını görüyor. Tuhafiyeci de hafiften sallanmaya koyuluyor ve o da dans edenlerin arasına gidiyor. Ellerini vura vura tempo tutuyor.

4.

Cephesinin bir penceresi Arcades Sokağı'na açılan bir devlet binasında, Strasbourg belediye başkanı, terden sıırılsıklam, her salı olduğu gibi çalışma odasında küçük gözetim kurulunu toplamış.

“Evet benim dört *Stettmeister*'ım^{*}, son görüştüğümüzden beri şehir ne âlemde?”

Belediye başkanı, belediye binasının çatısında bir rüzgâr-gülünün gıcırdadığını duyarken, yardımcılarında biri üzüntüsünü dile getiriyor:

“Surların içinde veba aynı hızla devam ediyor, *Ammeister*^{**} Drachenfels, tıpkı cüzam gibi, kolera gibi, ender rastlanan ama iki günde öldüren terleme hastalığı gibi,^{***} sağ kalıp da kısa süre önce İtalya'dan dönen paralı askerlerin Petite France Mahallesi'ndeki hamam-kerhanelere getirdiği frengi gibi, ha bir de tifo var...”

“Peki peki yeter, anladım!” diye araya giriyor *Ammeister* Andreas Drachenfels. “Ocak ayından beri salgınımız hiç eksik olmadı. Tam da benim göreve getirildiğim şu 1518 yılı ne biçim bir yılmiş yahu!” diye hayıflanıyor.

* *Stettmeister*: “Şehrin efendisi” anlamına gelen bu sözcük, XIII. yüzyıldan Devrim'e kadar Strasbourg şehrinin en yüksek devlet görevlisi ya da yöneticisi için kullanılan terimdi. 1334'ten itibaren, soylu kişiler olan dört *Stettmeister* şehir yönetiminde kalmakla birlikte yürütme gücünün büyük kısmı, yıllık seçilen ve bir burjuva olan *Ammeister*'e devredildi. (ç.n.)

** *Ammeister*: XIII.-XVII. yy. arası Strasbourg üç meclis ve temsil görevindeki bir *Ammeister* tarafından yönetiliyordu. *Ammeister* sözcüğü daha sonra Strasbourg belediye başkanını nitelemekte de kullanıldı. (ç.n.)

*** Terleme hastalığı: Latince adıyla *sudor anglicus*, 1485'ten itibaren İngiltere'de ve Kıta Avrupası'nda bir dizi salgın halinde görülen, gizemli, bulaşıcı ve öldürücü bir hastalıktı. (ç.n.)

Duvarın gölgesinde bir tabureye oturmuş Drachenfels, Strasbourg loncalarının temsilcileri tarafından temmuzun ikinci yarısında şehrin yönetiminin başına geçirilen bu şişko bira yapımcısı, şimdiden cidden tahammül edemez hale gelmiş.

“Aralıksız dört yıldır topraklarımızın bütün hasadını tam anlamıyla mahveden aşırı soğuklar, taşkınlar, kuraklık inanılmayacak biçimde zincirleme geldi, Strasbourg halkı kırılıyor, bunlar bir yana, ben...”

Kafasına geçirdiği fazla küçük bir melon şapkaya benzer başlığın bağcıklarını çene altında düğümlemiş, elindeki ince dantel mendille, sanki bölgede sıkça görülen hummalara tutulmuş gibi alnını kuruluyor, ama o, kavurucu sıcak yüzünden terliyor. Bira dolu koca bir kalay kupayı, sivri uçları o anki duygu durumuna göre yukarı çıkan ya da aşağı inen kocaman gülünç bıyıklarının arasına götürüyor. Yer yer beyaz köpükler bulaşp da bıyık uçları biraz aşağı indikten sonra –“Evet, şerbetçiotu bayatlamış, su da çamur kokuyor, ama en azından hararet gideriyor”– bıyık uçları havalanan kanatlar gibi yukarı dikiliyor, çünkü *Ammeister*, katıksız alkolün etkisiyle, hayal kurmaya koyuluyor:

“Dünyanın gıpta ettiği ve *Schlàràffelànd* (düşler ülkesi) diye adlandırdığı özgür ve sağlıklı, harika bir şehir var hatıralarımda. Kutsal Roma Germen İmparatorluğu’nun içine yerleşmiş bu cumhuriyet incisi, doğanın hayranlık verici ölçüde lütuflarda bulunduğu bu şehir kendi altın florinlerini basıyordu bol bol. Surların çevresinde, ılıman bir iklimde, bize ait ovalar bütün bitkileri cömertçe sunuyordu. Şehrimize şarap mahzeni, buğday ambarı, çevre ülkelerin kileri de deniyordu. Pazarlarımızdaki tezgâhlar lezzetli meyvelerle, av etleriyle, kümes hayvanlarıyla dolup taşıyordu; tezgâhların önünde gidip gelen seyyar satıcıların elinde, Strasbourg’un pitoresk ve neşeli sahnelerini tasvir etmiş ressam-gravürcülerin bol bol yayınlanıp dağıtılan sayfaları vardı. Kutsal Roma Germen İmparatorluğu’nun en iyi balık pazarı bizdeydi çünkü telaşsız akan bir nehir bize tatlı su balık-

larının bütün çeşitlerini, hatta Kuzey Denizi'nden gelme birkaç göçebe türü sağlıyordu..."

İkinci bir belediye başkan yardımcısı, ortamın havasını bozduğuna üzülerek, "Yeri gelmişken, *Ammeister*," diye Drachenfels'in sözünü kesti, "mayıs sonunda Ren Nehri'ndeki büyük taşkınlardan kaynaklanan ve şehre ulaşan çamurlu sellerin Saverne kapısındaki hisar kulelerinin temelini aşındırdığını öğrendik. Dün orada endişe verici büyüklükte yarılmalar fark ettik, kale duvarlarının bir bölümünün yakında yıkılma tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu saptadık, oysa Türklerin saldırma ihtimali var..."

Drachenfels bir yudum birayı daha mideye indirdikten sonra "Ah evet, doğru, bir de Türk tehlikesi var..." diye içini çekiyor. "Yine de güzel bir haber vermeyecek misiniz hiç?"

Üçüncü *Stettmeister* söz alıyor:

"Jeu-des-Enfants Sokağı'nda insanlar dans ediyor."

"Demek öyle ha, bu sıralar dans edecek bir şey olduğunu mu sanıyorlarmış? Madem canları öyle istiyor..."

"Neredeyse bir haftadır," diye anlatıyor dördüncü başkan yardımcısı, "rondlara,* farandollere** katılan kişilerin sayısı gitgide artıyor, gece gündüz durmuyorlar. Çoğu bitkinlikten düşüyor, yaralanıyor."

Andreas Drachenfels'in bıyıkları tıpkı fok yüzgeçleri gibi aşağı iniyor:

"Ya, öyle mi? Bu da nereden çıktı şimdi?"

* Rond: El ele tutuşup halka olunarak yapılan bir tür dans. (ç.n.)

** Farandol: El ele tutuşarak oynanan, Güney Fransa'ya özgü bir dans. (ç.n.)

5.

"Pekâlâ, dansçılar, ayin çağrısını duymuyor musunuz artık? Katoliklerin tanrısına sağır mı oldunuz?"

Katedralin çanları vargücüyle çalarken, din adamlarından oluşan kara bir bulut –keşişler, papaz adayları, papazlar, dine kabul edilen örtülü kadınlar– Jeu-des-Enfants Sokağı'nın bir başından paldır küldür koşuyor, uğursuz kuşlar gibi gak gak bağırlıyorlar: "Dans etmeyi kesin!"

"Tanrı'yla alay ediyorsunuz, O size başka azaplar çektirecek!" diyor biri yaklaşırken. Bir başkası dans edenlere neredeyse değerek, "Bu çılgınlığın cezası olarak cehennemde yanacaksınız!" diye haykırıyor. İlk bağırان içindeki zehri kusuyor: "Zifiri karanlıklar sizi ışıksız bir geceye gömecek yakında. Eşi benzeri olmayan bir felaket gelecek başınıza!" Tam o sırada bir *Rheinländer** (leylek rondü) hamlesinin tam ortasında buluyor kendini, itilip kakılarak yuvarlanırken bağırlıyor: "Büyücülüğünüz alevlerde yanacak!"

Kıpır kıpır bacaklardan, fırıl fırıl dönen eteklerden oluşan bu kalabalık içinde, kol kola girmiş, olduğu yerde dönen, havaya sıçrayan insanlar arasında rahipler, kutsal su serptikleri kalça sallayanların kulağına kadim dualar okuyup üfleyerek cin çıkarıyor. Tahta pabuçlar takır tukur ediyor; rahiplere göre hepsinin davranışı uygunsuz. Farandol yapa yapa yorgunluktan bitkin düşerek duvara yaslanan bir dansçıya –kanatlarını dinlendiren bir melek adeta– bir papaz adayı şunu vaat ediyor: "Dans ettin. Cennet'te sana verilen paydan düşülecek bu." Suçlanan dansçı karşılık veriyor: "Oo, Cehennem burada. Öbür taraftaki beni o kadar korkutmuyor." Ve her şeyin şekil değiştirip kaybolduğu

* *Rheinländer*: Almanya, Avusturya, İsviçre ve İskandinavya'ya özgü, polkaya benzeyen bir halk dansı. Bütün Ren vadisinde yapılan bu dansın, leyleklere çok önem verilen Strasbourg'daki adı "leylek rondü" dur. (ç.n.)

tarafa doğru, şarap pazarı meydanına açılan yolun öbür ucuna doğru yöneliyor; o taraftan hekimler geliyor.

Tıpkı kilise mensupları gibi hekimler de siyah cüppe giymiş ama başlarında uzun, sivri birer külah var. Bu kolektif sendromdan büyülenmişler, kanlar içindeki çıplak ayaklar ve vecde gelmiş suratlar arasında geziniyorlar, bu ölümcül ve anlamsız dansa tıbbi bir gerekçe arıyorlar. Gösterişli bir şekilde yüzünü buruşturarak, kolu bacağı yerinden çıkmış gibi grotesk duruşlar takınarak vücutlarını eğip bükenleri gözlemliyorlar. Morartılarını, açık yaralarını, yırtıklarını muayene ediyor, ayakta duramayacak hale gelene kadar dans eden en cılızların bile mukavemet kapasitesine şaşıyorlar. İrileşmiş gözbebeklerinin üstündeki gözkapaklarını kaldırarak, kalpleri yoklayarak, nefes darlığı nöbetlerini gözlemleyerek insan beyninin sözle anlatılmaz tuhaflığını sorguluyorlar. Birinin teni öyle solgun ki sanki doğrudan mezarından çıkıp gelmişe benziyor. Bir başkası demirci çırağı gibi kıpkırmızı.

“Şu yerdeki dans etmiyor artık. İyileşti mi?”

“Hayır öldü.”

Sokağın bir tarafında din adamları, öbür tarafında hekimler, bu dev balonun içinde zorlukla ilerliyorlar, Melchior’un artık sadece Enneline’in dans adımlarına bağlı bir gölgeye dönüştüğü Troffea gravür atölyesi önünde karşılaşıyorlar.

“Enneline! Enneline! Delilik artık bu, Enneline!..”

Yerden hâlâ toz kaldıran sarışın karısının davranışı yüzünden apışıp kalan koca, kadının korkuya kapılmış yüzünü ve iki kara deliğe dönen gözlerini yeniden baştan aşağıya süzüyor.

“Beni dinle canım, dinle: Seni seviyorum!..”

Şok durumundaki kadın Melchior’u işitmiyor gibi görünüyor ve sessiz kalarak sallanıyor, bu sırada onu dikkatle inceleyen bir hekim yüksek sesle soruyor:

“Dans etmek bir çılgılığı susturmak mı?”

Doktorun yanındaki bir keşiş düzeltiyor:

“Bu cadı, bütün ermişleri lanetleyecek bir *saraband*’ın* başını çekiyor!”

* Saraband: Bask davulları ve kastanyetlerin eşlik ettiği, şehvet uyandıran, canlı bir İspanyol halk dansı. (ç.n.)

Koltukaltlarından tuttuğu Enneline'in karşısında duran Melchior, keşişe d6n6yor:

"Zavallı karımın çağrısına kulaklarını tıkayan b6t6n zengin keşişlere lanet olsun! Cennet'in kapısını g6m g6m vursalar bile Tanrı onları işitmeyecek!"

Grav6rc6n6n bu s6zleri 6yle keskin ki papanın fetvasında koca delikler açabilir. Pek uzakta olmayan fııcı, g6zelliğinin sonbaharındaki Attale'inin karşısında kımıldanmaya devam ediyor. En az sarışın karısının yanındaki adam kadar perişan bu sıskacık, içe kapanık esmer kadını, seke seke y6r6yen, atlayıp zıplayan fııcı 6yle y6kseğe fırlatıyor ki kadıncağızın bacakları g6r6l6yor, gerisinden s6z etmeyelim... Attale, dansçıların batinlarının şiştiğini s6yleyen hekimleri işitiyor. Bakışlarıyla kocasının bacaklarının arasını kontrol ediyor ve şaşakalıyor:

"J6r6me! Ama sen..."

Kocasının at6lyeye sokmak için habire abalamasına rağmen sokakta kalmakta inat eden illi kadının tersine, fııcı, karısı tarafından eve g6t6r6lmeye kolayca izin veriyor. İster evde ister sokakta, yeter ki kalçalarını ahenkli bir şekilde oynatabilsin, gerisi umrunda değil. Attale Gebviller, fıçı imalatçısı kocasını, g6zkapakları inik duran, ocak başına bırakılmış bir k66k kız kafası ile yamyamlık kalıntılarının 6st6nden hen6z temizlenmediği bir meşe fıçı arasından geçiriyor.

İşte tam o sırada Enneline yorgunluktan, 6z6nt6den ve uyku-
dan Melchior'un kolları arasına yığılıp kalıyor. Başı 6nde karısı kollarına d6ř6nce, onu s6r6kleyerek eve g6t6rmeye dayanılmaz bir ihtiyaç duyan adamın y6z6 aydınlanıyor. Melchior sokaktaki m6thiş g6r6lt6 patırtıya rağmen derin derin uyuyacak olan karısının memelerine alnını g6m6p uzun uzun ağlayacak. Bu g6r6lt6ye, meraklı burjuvalar yaklaşıyor.

Strasbourg'un bu kadar yoksul olmayan mahallelerinden gelen burjuvalar g6steriyi seyre dalıyor. Nispeten hali vakti yerinde bir hanım, baldırııplak dansçılarla alay ediyor ama onlar, g6rmezden gelinmeyi ya da g6r6lmeyi pek dert etmiyor, hiç oralı olmuyorlar. Kadın, b6kl6ml6 saçaklı şeritleri içinde, hor g6ren bir tavırla,

kontes gibi kibirli kibirli caka satıyor: Para insanı küstahlaştırıyor. Üstlerine uygun birer entari giymiş diğerleri, insan zincirleri ve rondların arasından geçiyor. Dönüyorlar, geri dönüyorlar, kâh tepeden tırnağa, kâh gözlerini havaya dikip yandan yandan süzerek herkesin kılık kıyafetini yakından inceliyorlar. Bazen önlerine geçmek için dans edenleri itiştiyorlar, bazen yollarını tıkayarak kasıla kasıla yürüyorlar. Terbiye dersiniz, danalar kadar terbiye almamışlar, ama hastalık bulaşmasına pek hassaslar.

Strasbourgluların dansı, seyredenler arasında her yere sızan bir su gibi. Dansçıların dokunduğu kimseler sağduyuyu kaybediyor ve kendileri de yaptıkları şeye hayret ederek ronda katılıyor hemen. “Günahların mide bulandırıcı dansı!” diye bağırıp çağırmaya devam eden papazların ve şaşkına dönmüş hekimlerin öfkesine karşı, bu sokağa yaklaşma hatasına düşen başkaları bir bakıyorlar ki önce bir kolda sonra bir bacakta düzensiz hareketler ve eğilip bükülmelere tutuluvermişler. Yavaş yavaş rahatsızlıkları kötüleşiyor ve sonunda hiçbir uzuv hastalığının bulaştığı bu kişilerin iradesine boyun eğmiyor, onlar da kendilerini bırakıyor, korkunç koroyu daha da büyötmek için büyük akıntıya katılıyor. Az önce herkesi küçümseyen burnubüyük budala karı, deminki kadar akıllılık taslamıyor artık, herkese göstere göstere deli gibi kışını sallıyor.

Biraz ötede, dans edenlerle matrak geçen anne-babasının yanındaki küçük uslu kız, göz açıp kapayıncaya kadar, kedi gibi çevik bir hamleyle babasının omuzlarına tırmanıp cambazların en hünerlisi kadar usta ve süratli bir şekilde orada sallanmaya, sarkmaya koyuluyor, adamın saçlarını karmakarışık ediyor. Tuhaf mı tuhaf şekillere sokuyor suratını, umudunu kaybedenler gibi bağırıyor. Babası kızından kurtulmaya çabalarken çocuk kendiliğinden yere atlayıp utancından inleyerek annesinin eteğine gömüyor başını, kaderine en acı gözyaşlarını döküyor, babası ise, “Çabuk, çabuk, gidiyoruz!” komutunu veriyor ailesine. Onlar gerçekten de alelacele kaçarken elini, kolunu, başını oynatanların gitgide daha çoğı duvarlara çarpıyor, kanıyor ama tekrar dansa koyuluyorlar.

6.

“Doğal mı bu şey, yoksa doğaüstü mü?” diye soruyor şehrin yöneticisi.

Bir piskopos, “Doğaüstü!” diye haykırıyor.

Bir hekim, “Doğal!” diye karşı çıkıyor ona.

Bir müneccim, “İkisinin arası,” diye tahmin yürütüyor.

Andreas Drachenfels, “İkisinin arası mı?” diye şaşırıyor.

“Evet *Ammeister*,” diye karşılık veriyor Jean Wiedemann de Melchingen. “Gökcisimlerinin kötü kavuşumundan kaynaklanan bir olay olsa gerek bu, Strasbourg’a dikey doğrultudaki yıldızların uğursuz hizalanışı felakete yol açmıştır. Medusa Kafası’nın karşı konumundaki Başak burcunun yirminci derecesine girdik, Mars ve Oğlak yükselende ki bu da hiç iyi değil...”

Adam sanki yıldızlar şehrin kaderini belirliyor ve her şey onlara boyun eğiyormuş gibi konuşuyordu; Drachenfels bıyıklarını sağdan sola sarkıtarak kuşkusunu belli ederken piskopos rahatsız oldu:

“Yıldızlardan ziyade Tanrı’ya inanmak gerek!”

1518 yılının 25 Temmuz Salı günü belediye başkanı artık çalışma odasında değil belediye sarayının devasa salonunda huzuruna kabul ediyor çağırttığı meclisi, yani şehrin zanaatkâr ve tüccarlarının bütün temsilcileri belediye başkanının karşısına dizili sandalyelerde oturmuş, sabırsızlık içindeler.

Aralarından biri söz almak için kolunu kaldırdıktan sonra “Sokaklarda, meydanlarda, avlularda yeniden düzen kurulsun istiyoruz, *Ammeister*,” diyor. “Bu dansı zapturapt altına almanız gerek.”

Şişko Drachenfels, gözlerini minicik melon şapkasının kenarına doğru kaldırarak, “Dansı zapturapt altına mı alayım...” diye tekrarlıyor.

Şehrin armasının renklerinde bir vitrayın karşısındaki koltuğa yerleşmiş oturan, tepesinde oyma bir leylek, etrafında da masumiyet ile adaleti temsil eden iki kadın heykeli bulunan Drachenfels homurdanıyor:

“Bu yıl gitgide daha akıl almaz hale gelen uğursuzluklar bakımından pek bereketli...”

Bu yeni sorunun önce büyüklüğünü kavrayıp daha sonra nasıl göğüsleneceğine karar vermek amacıyla, ahşap doğramalarla kaplı salonda, herkesin önünde, şehir üniversitesinde yetişmiş hekimler loncasının üyelerine danışmak istemişti. Strasbourg diyakozluğunun başına seçilen Guillaume de Honstein'ı da davet etmişti. Drachenfels, belediyedeki istisnai mevcudiyetinden dolayı Honstein'a teşekkürlerini sunuyor:

“Cumhuriyetçi şehrimizin demokratik kurallarına acil durumda da riayet etmeyi arzulayarak, görüşmemizin kilisenin müteveccih gözetimine tabi olmasını çok istiyordum.”

Belediye başkanının sağında piskopos ayakta duruyor, ona eşlik eden kilise görevlisi de münecimin yakınında. Solda, Drachenfels'in teşhislerini sorduğu üç doktor yerinde tepinip duruyor.

“Şehirde meydana gelen bu yeni rahatsızlığın ne olduğunu bilmiyorum,” diye alçakgönüllülükle bilmediğini kabul ediyor ilk hekim (Johann Adelphe Muling), “ama ne olmadığını biliyorum.”

“İyi, demek ki ilerleme kaydediyoruz,” diye durumu takdir ediyor Drachenfels.

Piskopos, “Hadi canım!” diye homurdanıyor. “Pazar ayinlerini baltalayanlar tarafından, bayram günleri dışında meşru olmayan bir faaliyete girişmeye hevesli imansızlar tarafından ortaya konmuş bir soytarılık bu!..”

Ammeister kafasını kıpırdatmadan gözucuyla Honstein'a bakıyor, sonra gözbebeklerini öbür tarafa döndürüp konuşmaya devam eden bilimadamını dinliyor:

“İlk başta düşündüğümün tersine, kolektif bir sara nöbetiyle karşı karşıya değiliz. Her zaman sara nöbetinin işareti olan kö-

püklü salyanın, düzensiz bir boğulma hırıltısının bulunmayışına dikkatimizi yöneltmek yeterli.”

Piskopos-prens, ağzından tek bir hoş kelime çıkmaksızın, hemen öfkelenmeye, köpek gibi durmadan hırlamaya hazır olduğunu göstererek, “Akkorlaşmış demir pabuçlar giydirelim zorla, sakinleşirler!” diye heyecanlanıyor.

Belediye başkanı diplomatik bir tavırla, “Guillaume de Honstein, bu insanlar ıstırap çekiyor...” diye hatırlatmada bulunuyor.

“Tanrı halkın mırıldanışlarını kabul etmez!”

Bu yorum, hekim sözlerine devam ederken bıyık uçları dikey bir gitgelle salınan Drachenfels’in şöyle böyle hoşuna gidiyor.

“Daha sonra dans edenlerin, ergot içeren ekmek yediğini düşündüm, hani şu çavdarda üreyen, halüsinasyonlara, spazmlara, titremelere yol açan mantarı kastediyorum, ama varsayımımından vazgeçtim. Şu sıralarda her yerde tahıl bulunmuyor, dahası, dans edenlerle birlikte yaşayan ve aynı ekmekten yemiş olabilecek kimselerin hepsi dans etmeye başlamıyor. Üstelik ergot zehirlenmesinin yol açtığı kasılmalar hiçbir açıdan dansa benzemez. Ergot hastalığı uzuvlara kan akışını azaltarak, günlerce durmaksızın çılgınca halay çekme olanağını mekanik olarak engeller. Dolayısıyla bir Aziz Antonius Ateşi* vakasıyla karşı karşıya değiliz.”

“Eğer Antonius onlardaki büyüüyü bozamıyorsa,” diye araya giriyor Honstein, “buradan birkaç fersah ileride, Saverne dağındaki Guy mağarasına gidip uygun azize** dua etsinler. Hac yolculuğu için beni görevlendirin, *Ammeister...*”

* Aziz Antonius Ateşi: Çavdarmahmuzu zehirlenmesi yani ergotizmin bir başka adı. (ç.n.)

** Saint Guy (Fr.): Aziz Vitus. Romalıların öldürdüğü Hristiyan din şehidi Vitus’u (Fransızcası Guy) anmak için geç Ortaçağ’da bu azizin heykellerinin önünde dans edilmesi gelenek haline gelmişti.

Dansçıların, saralıların da koruyucu azizi olan Vitus’un adı daha sonra el ve ayaklarda düzensiz kasılmalarla kendini gösteren kore hastalığına verilmiştir: “Aziz Vitus dansı”. (ç.n.)

“Hiç şüphesiz, Piskopos Hazretleri, yanlışlıkla ‘Aziz Vitus dansı’ diye adlandırılan şeyle karşı karşıya değiliz,” diye itiraz ediyor doktor. “Üstelik, sözünü ettiğiniz enfeksiyon kaynaklı sinirsel hastalık, şu bizi meşgul eden son derece değişik vakadaki gibi sadece görmekle bulaşmaz.”

Belediye meclisinde, tıbbın sağduyusu çok ağır ve sayılı adımlarla, bazen de aksaya aksaya ilerler ancak ve hedefine de kaplumbağa hızıyla yaklaşır. Honstein gibi kem küm etmeden hücumla geçmez:

“Şu farandol tutkunlarının balmumundan ya da reçineden kuklalarını yapıp bir meydanda ateşe atalım!”

Honstein, Türkler Strasbourg’a saldırdığında dans edenlerin onlara esir olarak verilmesini de öneriyor. Belediye başkanı açık pencerelerden gelen şehrin gürültüsü yüzünden hiçbir şey işitmemiş gibi yapmayı tercih ediyor. Şişko ve terli suratıyla –“Hava bugün gerçekten çok mu sıcak yoksa bana mı öyle geliyor?”– kafalarına sivri birer külah geçirmiş üç kişiye doğru dönüp öğrenmek istiyor olan biteni:

“Peki bu salgının nedeni ne olabilir acaba?”

İkinci hekim (Laurent Freis) açık yüreklilikle itiraf ediyor:

“Benim kavrayamayacağım kadar tuhaf.”

Piskopos buyurgan bir tavırla, akıl hocalığı taslayarak, kendine önemli bir adam havası vererek, “Doğaüstü olduğuna göre mecburen öyle!” diye kestirip atıyor ve iç bayıyor.

Freis, “Anlamak isterdim...” diye göğüs geçiriyor.

Tıbbı hiç itibar etmeyen Piskopos bol keseden sallıyor:

“Bilginleri gereksiz, tehlikeli araştırmalar yapmaya, sadece Tanrı’ya ait alanları araştırmak istemeye iten şey marazi bir meraktır. Her türlü bilginin iyi olduğunu söyleyen Aristoteles’in görüşüne itirazım var. Kavramayı istemek Tanrı’nın alanına küfür niteliğinde bir saldırdır!”

Ellerini çaresizlik belirtisi olarak iki yana açan doktor, “Onların nasıl tedavi edileceğine gelince, işte o konu...” diyor.

Diyakozluğun başındaki seçilmiş kişi, "Adamakıllı sopadan geçirin!" diye tembihte bulunurken şehir yönetiminin başındaki seçilmiş kişi, bulunduğu mevkinin sorumluluklarından yorgun, küçük bir mendille alnını pıt pıt kurularken soruyor:

"Dünyada böyle bir şey daha önce de yaşandı mı?"

"Hayır, hiç, hiçbir yerde olmadı, en azından hazırlık olsun diye Eski Ahit'te göz gezdirdiğim sayfalarda yok böyle bir şey," diye araya giriyor piskoposun yardımcısı. "Tuhaflık açısından bu felakete denk, Mısır üzerine getirilen on bela* var bir tek."

Doktorlardan biri kilise mensubunun fikrine katılıyor:

"Bizlerin daha ziyade Hipokrat'a beslediği onca hürmete rağmen, onun burada bize hiçbir yararı dokunmadığını saptamamız gerek. Onun da, Yunan ve Romalı başka hekimlerin de yazdıkları, benzer bir hastalığı bildiklerine ilişkin en ufak bir ipucu vermiyor."

"Lanet olsun! Bu da bana rast geldi!" diye umutsuzluğa kapılıyor Drachenfels. "Kapatın yahu şu pencereleri! Korkunç. Nereden geliyor bu patırtı?"

Kendini feda eden zanaatkâr, belediye başkanının emrini yerine getirmeye giderken yanıt veriyor:

"Arcades Sokağı'nın başına doğru yürüyen dansçılardan."

"Bugün kaç kişiler?"

"Ben diyeyim üç yüz, siz deyin dört yüz, belki de beş yüz... Belki iki misli. Nasıl bilebiliriz ki? Dizanteriden daha çabuk yayılıyor."

"İki haftadan kısa bir sürede, on altı bin nüfuslu şehirde bin kişinin dans ettiği bir durumla karşı karşıyayız. Sonbahar gelmeden bütün Strasbourg balo salonuna dönecek demek!" diyen Drachenfels'e karabasan çöküyor. "Düşünüyorum da birkaç yıl önce Erasmus, Strasbourglular hakkında 'Romalıların disiplini, Atinalıların bilgeliği, Spartalıların kanaatkârlığı' diye yazmıştı. Lanet olsun, şehre yeniden gelseydi, kıcı başı oynayanlar arasında suratı şekilden şekle girerdi."

* On bela: Eski Ahit'te Çıkış kitabında anlatılan, köle İsrailoğullarının serbest bırakılması için Tanrı tarafından Mısır firavununa dolayısıyla Mısır üzerine gönderilen, çekirge istilası, dolu, karanlık gibi belalar dizisidir. (ç.n.)

Henüz söze girmemiş olan üçüncü hekim, daha doğrusu belediye başkanının şiş suratı, huzursuz bir ifadeye bürünüyor. Koca bıyıklar yukarı kalkıp burun deliklerine dayanarak ezilirken, burun deliklerinden çıkan nefes üstdudağında bitmiş ak kılları kıpırdatıyor:

“Devam edin, Hieronymus Brunschweig...”

“Beyinlerin çok şiddetli bir basınç altında dans ya da felç gibi anlamsız davranışlar ürettiği varsayılabilir.”

“Felci tercih ederdim...”

“Heyecandan kaynaklanan derin bir bunalımın kurbanı bu dansçılar, tıpkı uyurgezerlikteki gibi, rahatsızlıklarını böyle dışavuruyor olsalar gerek.”

“Peki sonuçta, Hieronymus?” Drachenfels daha çok şey öğrenmek isteyerek cerraha ilk adıyla hitap etmeye başlıyor.

“Belki sur içine kapatılan bir grup söz konusu davranışın ilerleyen senkronizasyonu ile apayrı bir bütün oluşturabilir. Dolayısıyla bu durum, dans salgını gibi acayip bir şekle bürünen aşırı sefaletten kaynaklanıyordur; ıstıraba gömülmüş bir şehrin dayanılmaz gerçekliğinden kaçmanın, hele de yoksul düşmüş halk için, tek yolu dans.”

Brunschweig’in sözleri Drachenfels’in aksine piskopos kumaşlarının parlaklığıyla çevrili Honstein’ı ikna etmiyor:

“Yoksul halkmış... Kasaba gönderilecek beygire nal çıkmaya kalkışmayacağız herhalde. Tanrı ne verdiyse onunla yetinsinler. Dans günahla birlikte doğmuştur. Hiç kuşku yok ki şeytandan çıkmadır!”

Üç hekimden ilki olanlara tanıklık ettiğini hatırlatarak, “Farandol yapanlarda göbek altında çıkıntı yapan bir şişlik sap-

tandı,” diyor, şimdi belirtmesinin yararlı olacağını sanarak (ama hata ederek), söylediği bu ayrıntıyı piskopos hemen sahipleniyor: “Ya, ne diyordum ben?! Şeytan’ın kuyruğunu sokmadığı dans yoktur!”

Strasbourg’un seçilmiş diyakozluğun seçilmişine soruyor:

“Papazlar şeytandan söz etmese nasıl geçinirlerdi acaba?”

Drachenfels minicik melon şapkasının tepesine kadar sıkıntıyla dolup taşmaya başlıyor; bilgelerin görüşünü umursamayan şu piskoposu boğmak için şapka kafasında dursun diye çene altından düğümlediği bağcıkları seve seve kullanabilir şu an; piskopos sanki gökkuşağının üstüne ev kurmuş da Tanrı’nın dikkatini çekip onun tarafından seçilmiş sanıyor kendini.

“Honstein, belediyenin ambarlarında kıtlıkla kullanılacak tahıl stokları fakir fukaraya çok düşük fiyata satıldığı için tükendi. Şimdi sıra sizde, siz de aynısını yapın! Bir sürü manastırınız var, kilerlerini açın da insanlar karnını doyurabilsin diye içindekileri ucuza elden çıkarın.”

Piskopos her şeyi duymaya hazırdı ama bu kadarını değil! Öfkeleniyor ve felaketlerin tanrısal ikramın meyveleri olduğunu söyleyerek belediye başkanının ısrarlarına rağmen talebini reddediyor:

“Halkın kendi usulünce sizden yiyecek istemesine kulak verin!”

“Çini karonun malzemesi kalkıp da ‘Benim vazo olmam gerekirdi!’ demez. Her şeyin başı sonu olan Tanrı insanların her biri için neyin uygun olduğunu bilir. Eğer uygun görseydi hep kokulu güller yaratırdı ama araya devedikenlerini karıştırmayı tercih etti ki adaletin ağırlığı hissedilsin. Sefalet gelince, Tanrı’nın bir lütfudur o.”

Bu kadarı da fazla. Belediye başkanı öfkeye kapılıyor ve sinirinden hop oturup hop kalkıyor.

“Öyleyse neden Strasbourg’un rahipleri bu kadar zengin oluyor? Bunca bolluk içinde olmak çok hayırlı olsaydı İsa yoksul yaşamayı seçmezdi.”

“Tanrı’nın hükümleri gizli yollardan gider.”

Göğüslüğünde elmas kakmalı haç bulunan şu heriften şüphesiz iyi bir uzun havacı olurdu.

Belediye başkanı üzüntüyle, “Yerel kilise tepeden tırnağa hasta...” diye ilave ediyor, belirgin bir Alsace şivesiyle konuşan yüksek rütbeli papazları da kastederek: “Böylesi olacağına hiç olmasaydı daha iyiydi! Rütbeleri yükseldikçe, tıpkı etraflarındaki toprağı verimsiz kılan koca köknarlar gibi zararları dokunuyor. Strasbourg’un yüksek mevki sahibi Katoliklerinin insana hiçbir faydası dokunmuyor.” Belediye başkanı, ağızlarını sulandıran madrabazlıklar için tahıl, nohut, mercimek, lahana turşusu, domuz eti, tuzlama istif eden rahip cüppesi giymiş vurguncuların açıkça aleyhinde konuşmakta tereddüt etmiyor artık:

“Tekelcilik yapan bütün piskoposluk meclisi üyeleri pataklanmayı, yakalarından tutulup pirelerinin silkelenmesini, kenelerini ayıklamak için derilerinin yüzülmesini hak ediyor. Şerefsizlikten bir an olsun çekinmeden manastırlarınızda hırsızlama elde edilmiş tahılları istifliyorsunuz, zavallı aile babası hiçbir şey bulamayıp karısıyla çoluk çocuğuyla açlıktan ölse de. İşte bu yüzden fiyatlar bu kadar yükseliyor. Her şey ateş pahası! Muhasebe defterlerinize yuvarlanmış rakamlar yazıp sadece ufacık meblağlar veriyorsunuz borç olarak. Doluyu, donu, kuraklığı ellerinizi ovuştura ovuştura neşeyle karşılıyorsunuz. Ruhban sınıfının aşırı bolluğu midemi bulandırıyor! Korumaları gereken kuzularla karınlarını doyurduklarını görmekten tiksiniyorum.”

“Yoksullar bize borcunu ödemeyince Tanrı’nın sabrı taşı... Kutsal Kitap’ta deniyor ki...”

“Kutsal Kitap’mış... Nitelik deseniz, kusur bulacak çok şey var, pek çırpıştırılmış bir kitap. Baştan savma yazılmış. Siz muhterem piskopos-prens hazretlerinden kaynaklanan büyük rezaketleri tekrar şöyle bir gözden geçirdiğimde, şehrimizde Katolikliğin utanç içinde yüzdüğünü görmekten dolayı gözlerimin acı gözyaşlarıyla dolduğuna kimse şaşırmayacaktır.”

Daha sonraları OK Corral'da yaşanacağı* gibi, belediyede işler iyice kızışıyor. Honstein anında ateş etmeye başlıyor:

“Öfkelenen Tanrı diyor ki eğer benim kutsal emirlerime itaat etmezseniz sizi ölüm ve yaralarla, Türk akınları ve açlıkla, vebayla, aşırı sıcakla, hayat pahalılığıyla kahredeceğim. Sızlanmalarınızı dinlemek istemiyorum. Demir gibi sert olacağım. Günaha aldirış etmeyene öyle düşman kesileceğim ki mahvedeceğim onu, çünkü Tanrı benim!” Honstein kendini göstermek için göğsünü yumruklarken Drachenfels bunu hiç tasvip etmiyor:

“Zaten çoktandır Kilise, kazanç sağladığı ve suistimal ettiği bir şehre hizmet için faydalı olacak harç ve vergileri ödemeyerek imtiyazlarını fazlasıyla kullanıyor. Sizi cezaya çarptırmalıydım...”

“Kilise mensupları laik mahkemelerde yargılanamaz! Burada, Strasbourg'da Tanrı her şeye benim aracılığımla çekidüzen verir.”

“Belediyede de meclise kimin katılabileceğine karar vermek için benim onayım zorunludur!”

Ammeister alması lazım gelen karar gereğince piskopos-prensin çıkarılmasına hüküm veriyor birdenbire ve önce Latince sonra da Alsace lehçesinde şöyle diyor:

“*Cujus regio, ejus religio* (Yöneticinin dini neyse yönetilenlerin dini de odur), *Redde m'r nimm devùn!* (Konu kapanmıştır!) Piskopos hazretleri, sizi dışarı atıyorum, ağlayışlar, diş gıcırtiları ve dansçıların ayak sesleri arasına! Kulaklarınızı örtün ki sizi uzaktan görenler değirmenin eşiği sanmasın!”

“Ama ben sizin davetiniz üzerine gelmiş bir prensim!”

“Diyelim ki unuttum ama şimdi hatırlıyorum. Sadece burjuvaların elinde olan bu belediyede soylulara yer yok. Çıkın dışarı!”

* Burada OK Corral düellosuna gönderme yapılıyor. OK Corral düellosu, Arizona'nın Tombstone kasabasında 1881'de yaşanan, sadece 30 saniye süren ve üç kişinin ölümüyle sonuçlanan, daha sonra western filmlerine konu olan ünlü silahlı çatışmadır. (ç.n.)

7.

“Gel! Gir de dans et Jérôme, mademki yapacak başka şeyimiz kalmadı!”

Eteklerini kalçalarına kadar kaldırdığı, temizliği su götürür elbisesiyle Attale Gebviller ata biner gibi fıncı kocasının üstüne çıkıyor. Adamı dik duran iki sıra fıncının üstüne yatırıyor, fıncıları örten delik deşik ot minderden, kalçaların her gidiş gelişinde, yıllardır birikmiş olan, en azından evlerinde bir kız bebeğin dünyaya gelip yendiği zamandan çok çok öncelere dayanan buğday tozu bulut gibi havalanıyor.

Ot minderin içini yeseler daha iyi ederlerdi ama artık çok geç. Minderin içi gri volkanik patlamalar halinde fışkırıyor ve onları öylesine öksürtüyor ki aman aman!..

Aman aman, Attale, hem ev hem atölye olarak kullandıkları (gerçi o eskidendi) tek göz loş odanın arka duvarına yaslanarak içine alıyor Jérôme’u, artık yapacak başka hiçbir şeyleri yok çünkü:

“Hadi, sok bakalım! İyi tut kargını, heyecana gelme.”

Çocukları avam tabakanın bir ferdi olarak doğmuştu, ona hazırlanan hazin geleceğe rağmen doğumu sevinçli bir olay olarak (bir ziyafet mi yoksa?) karşılanmıştı. Bebeğin kafası hâlâ orada, şöminenin rafında duruyor. Çürüyor, biçim değiştiriyor, kırışıyor, babanın üstünde gitgel yapan anneninkine daha çok benziyor. Anne fısıldıyor:

“Küçüğümüzün kokulu hatırasını içine çek tenimden!”

Ruhu yaralı ama su gibi oynak kalçalı Attale devam ediyor:

“Taze bir unutuşa susadım, bağışlayan bir şeye.”*

* Bu cümlede, ünlü Fransız şairi Marceline Desbordes, Valmore’un 1833’te basılan *Les Pleurs* adlı kitabındaki “Le Mal du pays” başlıklı şiirinin bir dizesine (“J’ai soif d’un frais oubli, d’une voix qui pardonne” - Taze bir unutuşa susadım, bağışlayan bir sese) gönderme var. Söz konusu kitabın büyük bölümü, Desbordes-Valmore’un ölen yakın dostu Albertine Gantier’ye bir ağıt niteliğindedir. (ç.n.)

Kadın konuşuyor da konuşuyor, ama bir yandan da kıcını sallayıp duran dans partneriyle düzüşüyor. Adam hepten dilsiz olmuş, kısılıp kalmış, kuyruksokumunu çarptırmakla yetindiği fıçılarından “güm güm güm” ses çıkıyor.

Arcades Sokağı'na kadar başı çeken kimselerin ayırt edici özelliği olan o göbek altındaki çıkıntıyı tıpkı hekimler gibi kocasında saptayınca, Attale, “Bari şu dans çılgınlığı işe yarasa, bütün felaketlerde iyi bir taraf olsa,” diyor kendi kendine. Biraz keyfi kaçık (evladını yedikten sonra kimin keyfi kaçmazdı ki?), neşesizce gü-lüp oynuyor, ama kızgınlık dönemine girmiş bir dişi kedi cidden. Belli bir salınım hareketiyle dans eden kederli bir düşünce tıpkı.* Memeleri sarkık, bu zayıf mı zayıf kadın kıvrılıp bükülüyor, ne çocuğunun ağlayışlarını duyuyor artık ne de dışarıda çalan çan-ları. Telafisi mümkün olmayanın bedelini ödemek içinse yalnız ve ıstırap yüklü aşkı sunuyor.** Gebviller'lerin evinde, eller birleş-miş, belirsiz yarınlara yeniden bir umut belirmiş. Jeu-des-Enfants Sokağı'na bakan pencerenin küçük renkli camlarından süzülen bir güneş ışığı karı-kocanın kopkoyu elemiini delip geçiyor: “Tanrı sizi bağışlasın!” Bu sırada Attale tenini dalgalanan bir bayrak gibi şak-latıyor, Tanrı vız geliyor ona, hatta Cehennem bile. Uzayan bir baş dönmesi,*** sanki bakışları buğuyla kaplı, kasvetli bir sürü şeyle dolu kalbiyse bitler, kaşıntılar, cerahatli çıbanlar arasında çarpıyor. İffet hepten sineye çekilmiş, Attale teselliye ahlaksızlıkta arıyor, yükseklerle hoplayıp zıplayarak, kendi etrafında dönüp durarak. Kocası çılgın gibi çırpınıyor kadının altında, soluksuz kalıncaya

* Arjantinli tango ve milonga bestecisi Enrique Santos Discépolo'nun tango için söylediği söze gönderme var: “Tango dans eden kederli bir düşüncedir.” (ç.n.)

** Marceline Desbordes-Valmore'un 1839'da basılan *Pauvres Fleurs* adlı kitabındaki “Au Christ” başlıklı şiirin son iki dizesine gönderme var: “Et pour payer l'irréparable / J'offrais l'amour seul et martyr (Ve telafisi mümkün olmayanın bedelini ödemek için / yalnız ve ıstırap yüklü aşkı sunuyordum”. (ç.n.)

*** Baudelaire'in Türkçeye “Akşamın Ahengi” (çev. Cahit Sıtkı Tarancı) ve “Akşam Ezgisi” (çev. Sait Maden) gibi değişik adlarla çevrilen bir şiirindeki (“Harmonie du soir”) yineleyen bir dizeye gönderme var: “İç karartıcı bir vals, baş dönmesi, uzayan.” (ç.n.)

kadar durmadan kıvranıyor bir solucan gibi. Oynak vücutlarıyla, uygunsuzlukta ne aşırılık, umutsuz insanlara özgü ne alçalış içindeler... Çavdar küfü gibi onlara anlık bir unutuş sağlayan sarsıcı bir hummaya atıyorlar ruhlarını. Böyle iki kişi dans etmek bir bütüne katılıyor olma izlenimini veriyor. Kişisel utançlarıyla daha az yalnız hissediyorlar ansızın kendilerini. Sessizlikte, küçük kızının aralık ağzından sinekler çıkarken, endişenin çatlaklar açtığı zihinsel yapısıyla Attale bakışlarını kocasına doğru çeviriyor:

“Güneş sensin. Parlak nurunu saç üstüme!”*

Utanma sıkılma diye bir şey kalmamış. Onları kapatmak, şehirden uzağa bir yere koymak gerekliydi tıpkı cüzamlılara yapıldığı gibi. Bedenlerinin azgın dalgalarına kapılmış ağır duygusal çöküntüyle, çekilebilecek ıstırabın en beterini çekiyorlar birlikte:

“Ah, bunu atlatıp iyileşmemiz gerektiğini söyleme bana sakın!”

Merhamet, şefkat; sarsıcı bir gösteri bu, ama sonra suya düşüyor! Fıçıçı fıçılarına vurarak naralar atmaya başlıyor ansızın. Attale dudaklarını ısıırıyor, sonra, üstümüze yağan kar nasıl serinlik getirirse, işte öyle kocasının göğsüne kapaklanıyor. Jérôme sanki bir uçurum onu yutmuşçasına uykuya dalıveriyor. İkisinin de uzanmış, kıpırtısız bedenleri bir kefen, bir haç, bir nedamet bekler gibi.

Sokağın karşı tarafında ve öbür ucunda, Troffea’ların evinde Enneline hâlâ uyuyor. Üst katta yatağa uzanmış, yanındaki büyük sandığın üstünde oturan kocası onu seyrediyor. Enneline üç gündür uyuyor (e tabii, tam bir hafta, hatta geceleri de, hiç durmadan dans edilirse böyle olur). Melchior, nehirden çektiği kokuşmuş sudan birkaç damlayı, bütün varlığıyla sevgi ve hayranlık beslediği sarışın annenin dudaklarının arasına akıtıyor çocuklarının vaftiz maşrapasıyla. Bu kel kafalı genç baba ufak kabı yere bırakıyor ve karısını yeniden hüznünlü, uzun bir bakışla sarmalıyor.

Enneline’in gri entarisinin yakasındaki birkaç kopçayı açıyor, sonra karısına fazla sıcak gelmesin diye, sert kıldan yapılma elbise-

* Verlaine’in 1896’da basılan *Chair* adlı kitabındaki “Les Méfaits de la lune” başlıklı şiirin son dizesine (“Toi, c’est le soleil, lui clair sur moi!”) gönderme var. (ç.n.)

yi kalçalarına kadar edeplice sıyırıyor. Bir zamanlar zarif mi zarif görünen bu bacaklarda aşırı dans etmenin yarattığı tahribatı böylece keşfediyor. Onca insanüstü çabadan kaslar kasılıp kalmış, artık çakıllara benzeyen dizler şişmiş. Taştan yapılma gibi duran şiş baldırlar kocaman ve harap haldeki bileklerle birleşiyor, bilekler de kan içindeki ayaklarla.

Melchior, genellikle gravür kalıplarındaki mürekkebi temizlemekte kullandığı bir süngerini kullanarak, topukların altında yeniden açılan ve adeta kırmızı mürekkep akıtan yara kabuklarını yıkamaya kalkışıyor yine son derece incelikle. Her koşulda ve iliklerine kadar sanatkâr Melchior, Enneline'in çıplak bacağına boylu boyunca Ren kıyısından sakın bir manzara resmetmek üzere, işaretparmağının ucuyla biraz kan topluyor. Dalları sakın akan ırmağa değen salkım söğütlerin resmini yapıyor karısının bacağına. Telaşsız teknelerin tepelerinde süzülen kuşların gerisindeki güzel bulutlar da görülüyor resimde. Nehrin akıcılığını taklit etmek arzusuyla, Melchior yavrusunun artık kullanmadığı maşrapaya bir parmağını sokup biraz su alıyor, yapıtına uyan soluk görünümünü vermek için hemoglobinle karıştırıyor. Bu manzara aile arasındaki mutlu bir gün gibi güzel, ama birdenbire sarsılmaya başlıyor işte. Söğütlerin gövdeleri titriyor ve dallarını Ren'in yükselen kan dalgalarında sallıyorlar. Önce küçük çapta hissedilen ama çok geçmeden Richter ölçeğinde on ikiye çıkan bu depremde her şey yer değiştiriyor, çünkü Enneline ayağa kalkıyor. Entarisinin eteklerinin kayıp örttüğü kaval kemiğinden oluk oluk hemoglobin akan, afallamış Enneline, ağzını açıp bir şey söylemekten sakınıyor. Umudu boğulup gitmiş bu sarışın, sersemleyen kocasının önünden beceriksizce merdivene ulaşır aşağı iniyor. Giriş katında, baskı presini geçip kapıyı açıyor. Dışarıdan "*Fiyuuu!.. Fiyuut!*" ve "*Çap! Çap!*" sesleri geliyor, tıpkı şehre sürülerin geldiği ve kasapların çobanlar gibi ıslık çalarak hayvanları mezbahaya götürdüğü zamanlardaki gibi. Sokağın öbür başında fıçı garip bir şekilde ve uzun uzun uyurken, Enneline, Melchior'un önünden geçip dansa geri dönüyor.

8.

“Çap! Çap!”

Yolun bir ucunda, belediyenin çağırttığı kasaplar loncasının üyeleri, ellerinde kırbaç, dansçılardan oluşan kalabalığı, kendilerine özgü dille aynı şekilde bağırarak ya da “Fiyuuu! Fiyuut!” diye ıslık çalarak yürütüyor; sekiz-dokuz yaşındaki çocuklar umutsuz insanlar sürüsünün iki yanından havlayarak koşuyorlar çünkü şehirde artık hiç köpek yok, hepsi yenildi. “Sağa dön!” anlamına gelen bir bağırış, solda safları sıkılaştırma emrini veren özel bir ıslık derken, iyi terbiye edilmiş çocuklar belediyeden alacakları zavallı bir *batzen** uğruna, dikkafalıların baldırlarını ısır-maya kadar vardırıyorlar işgüzârlığı. Kesici dişlerini çıkarmış bir oğlan çocuğu, kocasının dükkân tabelası altında zar zor tuttuğu Enneline’in güzelce resimlenmiş baldırına saldırmaya koşuyor. Melchior oğlanın suratına sağlam bir tekme atıp iğrenç bir köpe-ğe seslenir gibi, “Yat! Yat yere!” diye bağırıyor. Oğlan dörtayak üstünde acı çeken bir hayvanmışçasına sıçrayıp inlerken, gravür-cü, karısına, “Neden canım? Neden oraya geri dönmek istiyor-sun?” diye soruyor. Kadın kocasının ellerinden sıyrılırken yanıt vermiyor. Dibekte biber döver gibi dövseydi de Enneline tek ke-lime etmezdi, bunun üzerine adam yalvarıyor:

“Sen olmazsan ben bu dünyada bir hiçim Enneline, eğer hâlâ bir ses varsa içinde, duyayım n’olur!”

Ama gelin görün ki Enneline rüzgârda sürüklenip fır dönen yapraklar gibi kaçıp gidiyor. Kollarını iki yana sarkıtan ressamın karşısında, Enneline’in dili bedeninin dili, kâğıdı da sokak. Ken-

* *Batzen*: 15. yüzyıldan 19. yüzyıl ortalarına dek İsviçre’de basılan, düşük de-ğerli bir gümüş para. (ç.n.)

disini çağırın tahta pabuçların takırtısına kapılıyor, duygu yüklü bakışlarını çocuğunun babasına çevirerek adamı terk ediyor.

Geniş lacivert önlüklerine bürünmüş kasaplar, bir sağa bir sola giden açlar sürüsünü güdüyor. Bu et üstatlarının yarı yarıya toparlamayı başardığı sürü sokağın hemen hemen ortasına varmışken, kasaplardan biri ötekine işin o kadar da kolay olmadığından yakınıyor.

“N’aparsın, arpa verilmeyen at kamçı zoruyla yürür.”

Melchior önlerinden geçen kasapların konuşmalarının devamını da işitiyor:

“Söylenene bakılırsa bunların hastalığı kanın çok ısınmasından, vücut içindeki sıvıların düzensizliğinden meydana geliyor-muş: Balgamin, sarı ve kara safranın fazla ya da bozulmuş olmasından. Belediye meclisindeki temsilcimiz bana, piskopos idari karar mekanizmasından çıkarıldıktan sonra doktorların öyle söylediğini anlattı. *Fiyuuu!.. Fiyuut!* Şuna bak, kimbilir nereye gidiyor dans ede ede... hele şu sağdaki. *Çap! Çap!* Safralar kanın içinde ayrışıp onu ısıtarak bu tuhaf davranışa yol açıyormuş.”

Meselenin aslını yeni öğrenen kasap, kamçısının uzun kayışını geride kalanların kafaları üstünde ama iyice yukarıda şaklatırken bir yandan merak ediyor:

“Öyleyse hekimler bunları tedavi etmek için daha mı çok farandol tavsiye etti?”

“Evet, çünkü daha fazla dans etmek terle birlikte vücuttaki sıvıların dışarı atılmasını sağlayacak. Sadece adamakıllı terlemek vücutta pıhtılaşan safraları dışarı çıkaracak. *Ammeister* hastalığı hastalıkla tedavi etme yolunu seçti. Ayrıca katedralin arkasındaki bir alanın dansçılara ayrılmasına karar verdi. Biz oraya götürüyoruz bu insanları.”

“At, eşek ve katırların satıldığı meydana mı? Ha tamam...”

Çirkef kuyusuna dönmüş bütün dereleri yüzünden pis pis kokan Alsace Venedik’i olan Strasbourg’un bir ucundan öbür ucuna dek, birbirine kavuşan insan ırmakları dans edenlerden meydana gelen geniş bir nehir oluşturuyor. Erkekler ve kadınlar el ele

tutuşmuş çeşit çeşit figürler yapıyorlar: Yılan gibi kıvrılıyorlar, yaylar çiziyorlar. Ah, şehrin içinde sanki bir tırtıl! Bu dev nöbete yol açan Enneline elleri ve kanlı ayaklarıyla yeniden tempo tutturuyor, iki tarafta ise köy papazları ilerliyor yuvarlana yuvarlana.

“Hamdolsun gerçek Tanrı’ya, hamdolsun Kutsal Ruh’a! Defolun ey lanetli, ey cehennemlik ruhlar!..”

Katedralden pek de uzak olmayan bir yerde, katile, iki tarafında piskoposluk meclisi üyelerinin evlerinin bulunduğu bir sokağa geldi. Evler öyle harika ki krallar bile oralarda oturmayaya burun kıvırmaz. Bu zengin konutların üst katlarındaki asma helalardan akanlar, aşağıdaki, bir sağ bir sol ayak üstünde seke seke ilerleyen, sinirleri iflas etmiş zavallılara sığıyor. Hiçbir şey durdurmuyor bu insanları. Tanrı’nın temsilcilerinin, kendileri de sokağa inmeden önce, kafalarına boşalttığı ev yapımı iksir bile. Papazların eli kolu, ucuza elden çıkarmaya çalıştıkları siyah taştan minicik haçlarla dolu:

“Strasbourg yakınlarına düşen göktaşından oyulma küçük haçlardan isteyen yok mu?”

Sanki gökte indirim zamanıymış gibi bir de endüljans teklif ediyorlar:

“Öldükten sonra arafta bir yıl daha az kalması üç *kreutzer*!* Sadece üç *kreutzer*! Yüz florine, günahlarınız ne olursa olsun, dosdoğru Cennet’e gidersiniz! Hiçbir şey satın almayanın Kıyamet Günü işi bitik demektir!”

Cüppeli paragözler, ağıldan çıkan koyunlar gibi her yerden çıkıveriyor şimdi. Bir, derken iki, derken üç, daha ne kadar peki? Bu karışıklık ve akılsızlık döneminde, bahtsız yoksul kalplere, gözleri çukura kaçık zayıflamış suratlara seslenerek kazıklamaya çalışırken bir yandan da kendilerini haklı çıkarıyorlar:

“Papa X. Leo Roma’daki San Pietro’nun yeniden inşasına maddi olarak katkıda bulunacaklara Tanrı’nın bağışlayıcılığını garanti ediyor!”

* *Kreutzer*: Eskiden Almanya ve Avusturya’da basılan düşük değerli gümüş ya da bakır para. (ç.n.)

Hepsi de baron, kont, dük falan olan bu kilise mensuplarının (ücreti pek dolgun olan piskoposluk meclisi üyeliğine getirilmek için on altı göbekten soylu olmak gerek) vaadi böyle. Aylaklıkla beslenmiş, hiç çalışmadan rahat bir hayat süren şu rahibe kulak verin, arafta nasıl bir tek gün daha az kalabileceklerini tasavvur edemeyen dansçıları tehdit ediyor:

“Endüljans belgeniz olmazsa şehir surlarının dışına, *Henckerhuewel*’e (cellat tepesi), kutsanmamış toprağa gömülürsünüz, dolayısıyla dirilmeniz de imkânsız olur!”

Strasbourg’un yüksek rütbeli papazlarının tanrısı acımasız bir alacaklıdır, günü geldiğinde günahları ve buranın halkının asla görmeyeceği bir bazilikanın inşasına yönelik vergiyi değerlendirecektir.

“Cehennem muafiyeti peşin ödemeye tabidir. Cennet satın alınır ama pahalıya mal olur!”

Keşişlerin, rahibelerin, manastır hizmeti gören frerlerin, çoban kılığına girmiş o doymak bilmez kurtların söylediği budur işte. Namuslarına gelince, hurdaya çıkmıştır, tomurcuklandığına pek ender rastlanır. Dans eden bedenlerin çektiği eziyetin içinde sanki hazlar bahçesinde gezermiş gibi sadistçe dolaşıyorlar. Hareketli kalabalıkta Enneline’in izini yeniden bulan Melchior Troffea duyduklarından ötürü öfkeye kapılarak rahiplere, “Papaya bir saray kurmak için bunca parayı atmak ne büyük delilik!” diyor.

Herkesin içinde yeminler ederek Tanrı’ya gıcık olduğunu söyleme cesareti gösteriyor.

Söylenenden incinen bir rahip, “Din adamlarının size yol göstermesine kulak vermek akıllıca olur,” diye karşılık veriyor.

“Drachenfels dedi ki...”

“*Ammeister*’ler bir yıl var, Tanrı daima!”

Dine küfretmekten suçlu bulunmak gibi somut bir tehlikeye rağmen ve kilise mahkemesinin hükmü kelle uçurulmadan önce dilin kesilmesini öngördüğü halde (ki eğer belli bir meblağ öder-

se dilinden önce kafası kesilir), Jeu-des-Enfants Sokağı'nın oymacısı yılmıyor.

“Ruhlarla meşgul olacak öyle çok maymun var ki şu ruhban sınıfında, insan ineğini bile emanet etmeye çekinir! Şu lüzumsuz adamlara bakın hele! Şeytan habire papaz peydahlıyor! Hakikaten ne Yahudilerin, ne putperestlerin, ne Çingenelerin ne de Tatarların ibadetinde var bu kadar çok kepazelik!”

Seyredenlerden beti benzi atmış biri, “Türklerde bile yok mu?” diye soruyor.

“Hangi Türkler?” diye şaşıyor Melchior.

“Yakında gelecek olan Türkler... Anlatıldığına göre surlarımızın etrafında okyanusların kıyısındaki kumlar kadar kalabalık bir ordu kuracaklarmış...”

Bir başkası daha yüksekte atıyor:

“Üstümüze gübre şerbeti dolu koca fiçılar yağdıracaklarmış!”

“Ya öyle mi?” Strasbourg'da yayılan yeni söylentiden habersiz Melchior kulaklarına inanamıyor. “Peki neden saldıracaklarmış bize?”

“Türkler öyledir! Türk demek saldırır demek... Memleketlerinin biberinden olsa gerek. Biber kışlarını yakınca onlar da...”

Bir başkası daha lafa giriyor:

“Anlatılanlara göre en sevdikleri yemek dans edenlerin etiymiş. Türkler şarap yerine kanla sarhoş oluyormuş!”

Diz hizasındaki pantolona tutturulmuş, konçları devrik yumuşak çizmeleriyle, pilili, uzun, bileklerde kopçalanmış kollarıyla şehrin hatırı sayılır kişileri, sonra da acayip pantolonlar, dar gömlek, kısa ceket giymiş kuyumcular, daha ziyade zenginler sizin anlayacağınız, vücutlarının denetimini yitirmeye başlıyor. İşte kıpırdanmaya, dans etmeye koyuluyorlar Türkler yüzünden. Haber, sağırlarda bile hastalığı hızlandırıyor:

“Neler oluyor? Duymuyorum.”

“Türkler bize saldıracak!”

“Ne?..”

Sağıra yanıt veren kişi, adeta işaret diliyle, uçları kıvrık upuzun bıyıkları, acımasız bakan çatık kaşlı gözleri, mahşerin atlılarını andıran alacalı bulacalı tuhaf giysileri, kullanması maharet gerektiren şekillerdeki kesici silahları anlatıyor şimdi. Sağır hayretler içinde:

“Türkler mi?! Ay, aman Tanrım!..”

İşte sağır adam da iyice bunalmış kasapların önü sıra dans etmeye koyuluyor; kasapların işi başından aşkın çünkü insan sürüsünün iki tarafında habire yeni dansçılar bitiyor ayrikotu gibi. Bir şeyler söylemeye çalışıp beceremeyerek göçebe balosuna dahil olan çok fazla insan var. Topuklarının yankısı havada buharlaşıp gitmiyor. Her yerde kafalar karışık. Strasbourg çöküşün içine biraz daha gömülüyor. Birçokları kendi etraflarında defalarca dönüyor, kimileri sadece kalçalarını sallıyor ama gözyaşlarına boğuluyor, halka olmuş dans edenlerin arasına katılmak için kollarını uzatıyor. Kafile katedralin arkasına geçmek için heykellerin altında dönüp dururken, pembe kumtaşıdan yapılmış Bakire Meryem Enneline’i –çocuğuyla sucuğu birbirine karıştıran anneyi– fark edince Vaftizci Yahya’nın kollarına düşüp bayılıyor. Delirtici bir durum bu. Artık hiçbir şeyin anlamı yok! İşte hepsi at pazarına ulaşıyor, hiç düldüle binmemiş olanlar bile. Normalde şehrin en kârlı yerlerinden biri olan ama şimdi tümüyle boşaltılmış bu alanda, marangozlar loncasının üyeleri yerden bir metre yüksekte kocaman bir kerevetin tahtalarını çakma işinde sona geldiler. Girişi dans etmeyenlere, özellikle de papazlara yasak olan dev bir dans pisti yapıyorlar.

Bir yüzbaşı (Johannes Gensfleisch, yani Jean Viande d’oie) “Drachenfels’in emri!” diye bağıyor. “Dansçılar buhur dumanlarının olmadığı bir havada hareket etmeli. Saçmasapan kör inançlara ilişkin özel dualar etmek de yasak burada!”

Göktaşından yontulmuş haçlarıyla da endüljanslarla da metelik kazanamamış olan rahipleri kızdırıyor bu durum. Lanetler yağdırarak hastaları taşıyorlar. Melchior da geriye itiliyor.

“Siz dans edenlerden değilsiniz. Gidip de kendinize hastalık bulaştırtmayın!”

Kırmızılı beyazlı tören giysileri içindeki belediye görevlileri pazar meydanına açılan sokaklara farandolcülerini geçirdikten sonra zincir çekiyorlar. Bir de popo sallayanlara eşlik edip iyileşmelerini teşvik etsin diye viola, fifre gibi şeyler çalanların geçmesine izin veriyorlar. Askerler teberlerini, uzun mızraklarını, arkebüzlerini tutarken müzisyenlerin varlığına şaşırıyor.

“Her şeyi gözden geçirip her şeyi tattıktan, kötülerini ayıklayıp attıktan sonra *Ammeister* iyi gördüğünü alıkoydu,” diye açıklıyor Jean Viande d’oie. “Meczuplara müzik kaldı, çünkü hekimlere göre melodi cisimlerin ahengini yerine getiriyor! Bir de onları tutmak, düşmelerine, yaralanmalarına engel olmak için güçlü kuvvetli adamlar... Aa, işte kayıkçılar loncasının üyeleri de gelmiş! Umarım deniz tutmuyordur çünkü inip inip kalkacaksınız epeyce! Şurada tencereleriyle gelenler aşçılar değil mi? Hadi işe koyulalım, belediye talimatları derhal uygulansın!”

Belediyenin görevlendirdiği ve gece gündüz nöbetleşe çalışacak onlarca davulcu, flütçü, kornocu kerevetin etrafında yerlerini alırken, bir başka müzisyen, eşek yağıyla dolu bir kutuyu boynuna asmış, gaydasını yağlamaya girişiyor. Dans edenlere gelince, onların bu kavurucu yaz gününde titreyen ve üstünden terler damlayan kasları, tahta ya da deri pabuçlarının kesintisiz vuruşları, zeminin uzun tahtaları üstünde çıplak ayak tabanları, boğazları daha da kurutan tozların havalanmasına yol açıyor...

9.

“Şunlara içecek bir şeyler verin!.. Tadı güzel diyemesek de kanallardan gelen sudan verin, bir de bira, mademki bira yapımcısı *Ammeister* kendi fıçılarını ikram ediyormuş! Şuradaki mataralarla ya su ya bira akıtıverin boğazlarından aşağı! Hadi yürüyün, bir, kii... Hem susuzluklarını giderelim hem karınlarını doyuralım! Siz aşçılar, fasulye tencerelerinizin kapaklarını açın da tıka basa yedin şunlara! Belediyeye masrafı ne olursa olsun, yeter ki açlıktan ölmesinler! Tıbbi talimatımız böyle!”

Zırhlara bürünmüş *Viande d’oie’nın** (hava o kadar sıcak ki vücudu benmariye daldırılan bir konserve kutusundaki gibi pişiyordur şüphesiz) emirlerinden sonra terden sırılsıklam kayıkçılar, en çok sendeleyeni, en bitkin düşenleri tutmak üzere gepe geniş kerevete tırmanıyor.

“Müzik eşliğinde debelenmeye hiç ara vermemeliler! Derdin dermanı bu!” diye köpürüyor yüzbaşı. “En çok yorulanlar bile!”

Destek olup tutmak gereken o kadar çok insan var ki Strasbourg’un salgından etkilenmemiş hamalları da çağrılmış. Ortaçağ danslarına özgü bir şekilde ayaklarını birbirine vurarak zıplarken kalçalarını sallaya sallaya kendinden geçmiş dans edenlerin dişleri arasından su ya da bira döken bu hamallar ellerindeki keçi derisinden mataraları sıkıyorlar. Hem kadınlara hem erkeklere biberonla besler gibi içiriyorlar, arkalarından gelen gıda esnafı dans edenlerin ağzına yavan bir bulamaç içindeki kurufasulyeleri vermeye çalışıyor kaşık kaşık. Hiç de kolay değil! Çok biliyorsanız buyrun siz yapın! Gitgide hızlanan flüt ve davullar eşliğindeki bir güneş rondunda (*d’r Seebàcher Kaarwetànz*) topaç gibi fırıl fırıl dönen birini doyurmaya çalışın da görelim bakalım!

* *Viande d’oie* Fransızcada “kaz eti” anlamına gelir. (ç.n.)

Kuru fasulyeler her tarafa saçılıyor. Çakılları emecek bir susuzluğa ve müthiş bir açlığa rağmen, kollarını dört bir tarafa çırpıp dansçılar ağızlarına hiçbir şey götüremiyor. Yabancı bir elin yardımını şart ama o ele kolay gele! Kurufasulyeler kulaklara gözlere isabet etmiyorsa kurşun sıkılmış gibi havayı yarıp geçiyor. Pek azı menzile varıyor, yüzbaşının şaşkınlığına rağmen:

“Ziyan etmeyin! Belediye kiliseden inanılmaz bir fiyata satın aldı bu fasulyeleri!”

Dönüp duran bu kalabalığın içinde yol bulmak ve kimseyi unutmamak, aynı kişileri boş yere defalarca doyurma hatasına da düşmemek için, bir dansçıya su içirdikten sonra karnını doyurmayı başaran kişi, başparmağını is dolu bir heybeye daldırıp karnı tok dansçının alnına yatay bir çizgi çekiyor. Henüz baca artığıyla işaretlenmemiş, kadidi çıkmış bir surattan öbürüne, bir sürü karındoyuyor en sonunda, zincirlere ve askerlere yaklaşan dilencilerin hayret dolu bakışları altında:

“Ne oluyor burada yahu? Dansçılara ziyafet mi veriliyor? Belediye mi bunu yapan?”

Dilenciler salgın kendilerine bulaşmış gibi yaparak derhal dizlerini omuzlarını kırmaya başlıyor:

“Ama neler oluyor bana böyle birdenbire? Dans ediyorum! Dans ediyorum! İmdat, kendimi durduramıyorum!”

“Ben de aynı durumdayım! Ay aman, ne hastalıkmış bu!”

Dilencilere kanan Johannes Gensfleisch hayıflanıyor:

“Zincirleri daha geriden germelerini emretmeliydim şüphesiz ama hastalığın bu kadar uzaktan bulaşacağını düşünmemiştim... Muhafızlar, bırakın da şu yeni hastalananlar o tarafa geçsin!”

Belediyenin cömertliğinden yararlanmak için bir sürü madrabaz kerevete tırmanıyor. Öbürleri gibi kalçalarını çok sallıyorlar ama insanları itıştırıp gerçek hastaların önüne geçerek bir an önce içmek için böyle yapıyorlar. O kokuşmuş su dolu matara-
dan değil de içinde bira olandan içmek için parmaklarıyla işaret ediyorlar. Oh, tek damlasını bile ziyan etmiyorlar, kurufasulye dolu kaşıklar yaklaşıncaya uysal uysal ağızlarını açıyorlar. Alınları-

na isle işaret çekilir çekilmez, ceketlerinin koluyla siyahlığı silip yeniden beslemecilerin karşısına geçiyorlar. Defalarca bira ve yemek ikmalinin ardından biraz daha dans edermiş gibi yapıyorlar ama çok geçmeden sıkılıp kerevetten iniyorlar, şaşırان yüzbaşının önüne gelip zincirin üstünden atlıyorlar.

“Hemen iyileştiniz mi?”

“Evet evet, bir düzelme oldu! Ama belki yarın tekrar geliriz, mesela öğlene doğru, yeniden dans çılgınlığımız tutarsa eğer... Kimbilir! Yarın da yine kurufasulye mi var yoksa başka yemek mi verilecek?..”

“Onları dinlemeyin yüzbaşım, hile yapıyorlar!” diye dilencileri ele veriyor işgüzâr bir asker. “Şunun, şunun, buradaki herkesin, tekrar tekrar yemek alabilmek için alınlarını sildiğini gördüm!”

“Ne, ne?!” diye kaz gibi ötüyor Jean Viande d’oie. “Ayıp değil mi?! Sizi *Jungfernkuss* yani Bakire Meryem’in öpücüğü ile cezalandırmalıyım!”

Hem topal hem hırsız bir dilenci, “Ne ile?” diye meraklanıyor.

Bu sırada dansçıların davranışlarını muayeneye gelen hekimlerden biri bu ağız dalaşına yaklaşıyor, askerlerin komutanı tembel namussuzlara açıklama yapıyor:

“Şehrin cephaneliğinde, sizinkisi gibi vatana ihanet suçları için müthiş bir işkence aletimiz var. Dik duran, içi boş bir sanduka, kadın vücudu şeklinde, yüzü de Meryem Ana’nın yüzü gibi. Bu sandukanın içine hükümlüyü sokuyoruz. Sanduka kapatılınca bir mekanizma harekete geçiyor ve bir yığın sivri uç serbest kalıyor, kurbanı delik deşik ediyor; hükümlünün kanı, tıpkı narenciye sıkacağından çıkar gibi, Meryem Ana’nın ayak kısmından çıkıp yerlere yayılıyor.”

Tehdit edildikleri muameleyi kafalarında canlandırınca, biraz harami tarafı da olan dilenciler hemen dişlerini takırdatmaya ve oldukları yerde son derece tehlikeli ve inanılmaz dans hamleleriyle sallanmaya başlıyor, birçok asker onları zaptetmekte zorlanırken hayretler içinde kalan yüzbaşı hekime soruyor:

“Hâlâ mı soytarılığa kalkıyorlar?”

“Yo hayır, bence şimdi sahiden hastalığa tutuldular! Gözleri böyle geriye devrildi mi... Ama siz de biraz fazla ileri gittiniz yüzbaşım, bunca Strasbourglunun kafaları bu kadar hassaslaşmışken...”

“Of, vay canına!” diye sızlanıyor Gensfleisch. “Muhafızlar, yeniden zincirin öbür tarafına geçirin şunları, kerevete doğru! Amma dertmiş be!”

Hekimlerin aklına gelmeyen bir başka dert de yiyecekler. Yedirmek iyi hoş da, yiyeceklerin bir taraftan girdi mi öbür taraftan çıkması, gerekiyor! Karnı doyurulan bütün dansçılar artık altına doldurmaya başlıyor ve görüntü cidden iğrenç. Karanlık basmaya başladığı için at pazarı meydanının etrafında çepeçevre meşaleler yakılırken boklar hanımların elbiselerinin altından taze sığır gübresi gibi dökülüyor, erkeklerin pantolonlarının arkası renk değiştiriyor.

Cıvık kakaların üstünde ayakları kayan kayıkçılar, “Herhalde bir de kışlarını silmemiz gerekmez!” diye umuyor. Gaz çıkaranlar arasında (kurufasulye...) düşüp bir taraflarını kıracak gibi oluyorlar – “Fırtınadaki gibi sağa sola yalpa vuruyoruz!”

Yukarıda, katedralin arkasında asılı duran canavar şeklindeki çörtenler, kerevetin üstünde, kopkoyu bir bunaltının pençesinde içini boşaltan, sıçrayan, tepinen şu halkı izlemek için adeta başlarını eğmiş. Birçok viola ve fifreden destek alan bu insanları hiçbir şey durduramaz. Yanmak için çalı çırpıya gerek duyan ateş size asla, “Tamam! Bu kadar yeter!” demez. Yıldızların altında, sanki aklın mevsimi geçmişçesine genel bir deliliğin etkisiyle sersemleyen Strasbourg’da, binanın melez, grotesk ve alegorik varlıkları karşı duvarda cinli, perili, korkunç canavarların gölgelerine benzer gölgelerin kaymasını seyrediyor. İster efsane deyin ister yalan, insan kendini her şeyin, en olmayacak dönüşümlerin meydana gelebileceği bir peri masalında zannediyor. Siste, korkunç birer yaratık heykeli şeklindeki çörtenler taştan gözlerini kaldırıp Jeu-des-Enfants Sokağı’na doğru çeviriyor...

10.

“Yemek... yemek...”

Attale Gebviller sallana sallana dışarı, karanlığa, açlık ve hastalıklardan oluşan bir manzaraya çıkıyor. Karşiki gravürcünün paslı bir demir çubuğa asılı duran tabelası hafif bir esintinin etkisiyle gıcırdıyor. Fıçıcının karısının, kusmuğuna dönen aç köpek gibi* kadidi çıkmış.

“Yemek... yemek...”

Karı kocanın evinde karın doyuracak hiçbir şey yok artık. Kızlarını yiyip bitirdiler. Yamyam kadın, tepesinden çörtenlerin onu gözetlediği katedralin arkasındaki büyük balonun bitmeyen nakaratlarını duyuyor. Uyumaya devam eden Jérôme dışarıda daha dans edebilmiş olsaydı, en azından onun kurufasulye yeme hakkı olacaktı, ama dans salgınına tutulmayan Attale her halükârda boş midesiyle kalacaktı... Çıldırıcı bir durum. *Armer Teifel*, şimdi iyice donmuş olan zavallı felaketzede, Attale, yarı kâgir evlerin duvarlarına tutunarak ökçesi aşınmış eski pabuçlarının tabanlarını sürüye sürüye giderken bütün şehir davulların ritmiyle çınlıyor.

Eğer şehirde hâlâ fare olsa geceleyin seve seve fare avına çıkacak olan bir kedi gibi Alsace’lı kadıncağız, binaların dış cephelelerinden dolaşarak, hastaneden hastaneye neredeyse sürüne sürüne gidiyor. Önce saralılara ayrılmış hastaneye, sonra frengililere ayrılmış Blatterhaus’a gidiyor, şimdi sıra kangrenli ergotizme tutulmuş olanların hastanesinde, ardından Yoksul Yolcular Hastanesi (şehirde ikamet etmeyen yolcular için), vebalılar binası ve sur içindeki cüzamlılar bölümüne gidiyor. Hastalara tahsis edil-

* Burada Kutsal Kitap’taki Süleyman’ın Meselleri bölümünden bir ayete gönderme var: “Ahmaklığını tekrarlayan akılsız, kusmuğuna dönen köpek gibidir.” (26:11) (ç.n.)

miş bu resmi binaların dibinde, “Ağzıma koyacak bir lokma...” diye kedi gibi miyavlayarak, pencerelerden atılmış dışkıları topluyor, ağzına götürüyor. Gidip at pazarı meydanındaki kereveti yalasa daha iyi ederdi! Fare pirelerinin kara vebayı yayarak zıplayıp kaçtığı, kahverengi bir çürümeyle yenik yenik olmuş dışkılarla ellerini dolduran Attale, sanki bir hazine, kocasının karnını doyurmak için bir adak taşırmış gibi, kızının çürümüş kafasına doğru ağır ağır dönerken bir yandan da mırıldanıyor:

*“Schlof, Kindele, schlof!..
Uyu, minik yavru, uyu!
Baban çobanlık ediyor,
Annen ağacı silkeliyor,
Bir rüya düşecek ağaçtan,
Uyu minik yavru uyu!..”*

11.

Ağustos ayının ortalarında, at, eşek ve katır pazarının kurulduğu meydanda, dans salgını hiçbir gerileme belirtisi göstermiyor, hatta daha kötüye gidiyor. *Rave party*'ye girişi engelleyen zincirin ardında bir haftadan uzun bir süre kalmış olan gür saçlı sakallı delikanlı Melchior Troffea, çift sıra on çelik düğmeli ince kırmızı yeleşinin içinde cılız beygir edasında, diz çökmüş, ceketinin sağ koluyla, duvar dibine bırakılmış boş bir tencerenin içini sıyrıyor. Açlıktan başı dönerek, baygınlık geçirerek, zar zor ayağa kalkıyor seyirci kalabalığının yanında. Kolunu saran, kurufasulye zarlarıyla birlikte yemek sularına bulanmış kumaşı uzun uzun çiğnerken gözlerini de şurada bir kayıkçının tuttuğu, bacakları bükülünce yeniden kaldırdığı Enneline'den ayırmıyor. Yanda, bir başka koca da gravürcü gibi davranıyor, ama bu koca, eş değiştirilerek yapılan bir gül vals (*Rosewölzer*) sırasında, karısının kalçalarını dalgalandıra dalgalandıra, belli ki kendisinin kafa tutamayacağı bir adama yapıştığını görünce, dişlerini kendi bileğine geçiriyor kan çıkarıncaya kadar. Kıskançlıktan deliye dönüp kendini ısıran adam hemoglobini içerken inliyor:

“Onunla dans ediyorsun demek ha... Başın onun omzunda...”

Bunlar ayrıntılar elbette, yoksa katedralin arkasında yaygın olan şey panik. Şehrin bir araya toplanmış ve hayrete düşmüş hekimleri, tavsiye ettikleri ve harfiyen uygulanan reçetelerinin yol açtığı tahribatı seyrediyor. Müzisyenler repertuvarlarını tüketip bir fifreye üfleyemez, bir defe vuramaz, bir korneti çalamaz hale gelirken, gevşemeye başlayan dansçıları daha hızlı dans etmeye zorlamak için daha sert çalacak güçleri kalmazken, dans iptilasının kurbanlarından onlarcası kerevetin üstünde yığınlar halinde kaskatı kesilerek düşüp ölüyor. Gösteri dehşetli bir şekil alıyor.

Karabasanlardaki gibi bir manzara bu. Hali vakti yerinde olanlar bile, parlak renkli çorapları ve dantelli gömlekleriyle, kalp krizinden can veriyorlar. Bu karnaval katliama dönüyor. Dünyanın sonu geldi duygusu hâkim. Birçokları hayaller görüyor, bir kan denizinde yüzdüklerini haykırıyorlar. Toplu halde öbür dünyayı boyluyorlar. Onlara Cehennem'i anlatan din adamları gülüp eğlenirken hekimler ne yapacaklarını bilemez haldeler. Müziğin sözde sağaltıcı gücü gerçekten işe yaramadı. Son baygınlık bu. Melodiler arasında insanlar dört bir yanda sinek gibi düşüyor. Can çekişenler döşeme tahtalarına uzanmış da olsa eğilip bükülmeye devam ediyor. Şehrin müstahkem eski semtinden transit geçmekte olan İsviçreli tüccarlar zincirlerin öbür tarafından bu sahneye tanık olunca şehirden kaçıyorlar, beraberlerinde de dansçıların hikâyesini götürüyorlar her yerde anlatmak üzere. Hikâyeye hep şöyle başlayacaklar: "Umudunu kaybeden bir halkın hikâyesi bu!" Yüzbaşı Gensfleisch artık dayanamıyor. Sıcaktan fırın gibi olan zırhının içinde, imtiyazlarına yakışmayacak şekilde davranıp doktorları azarlıyor, ama doktorlar hiç itiraz etmeden sus pus oluyorlar.

"Siz dediniz ki dinlenmelerine hiç müsaade edilmesin. İşte sonuç. Ah, Türkler boşuna gelmesin buraya. Strasbourg kendi halkını gebertmek için kendi başının çaresine gayet güzel bakıyor!"

Dahası, yüzbaşı şu kahrolası müzikten de iyice bıktı, gece gündüz aynı terane, gitgide daha beter bir zımbırtı! Askerlerin komutanı kulaklarını tıkıyor, Odysseus gibi balmumuyla tıkmak isterdi doğrusu. Birdenbire –yönetmeliğin de canı cehenne- demir göğüslüğünü, metalik pazubentlerini, omuzluklarını, kolluklarını çıkarıp atıyor. Bezmiş yüzbaşı kabuk değiştiren yengeçler gibi vücudunun üst kısmını soyuyor, kabuğunu çıkarıyor. Bacaklarındaki ve dizlerindeki çelik zırhları, ayaklarındaki ekleme- meli ve uçları sivri muhafazaları çıkarmadığı için, üst kısmı çıplak olsa da sıcaktan fokurduyor, bir yandan da gitgide büyüyen bir dehşetle, ise bulanmış yüzlerdeki delice ifadeleri seyrediyor,

el ele tutuşmaya devam ederek kocaman farandol halkaları oluşturan, kısmen çoktan çürümeye başlamış cesetlerin üstünden hoplaya zıplaya ölesiye dönüp duran büyü kurbanları bunlar. Ama bakın, bir şey daha şaşırtıyor Jean Gensfleisch'ı. Zincirlerin önünde düzenli aralıklarla konuşlanmış askerleri, savaşçı üniformalarının etekleri altında popolarını bir o yana bir bu yana sallamaya başladı. Dans edenlerle saatlerdir temasta kala kala, onlara göz kulak olmakla görevli muhafızlar da kalçalarını sallayıp meslektaşlarıyla el ele dansa koyuluyorlar, bu arada da dilenciler aradan sızıyor. Olay tam bir samalıa doğru gidiyor. Ah, eğer yarın Türkler saldırıya geçerse Strasbourg ordusunu surlarda halay çekerken görünce amma da gülerler... İş içinden çıkılmaz bir hal alıyor. Yüzbaşı bağırıyor:

“Susturun! Müziği susturuuuun!..”

12.

Marangozlar yeniden sağlanan sessizlikte at meydanındaki ke-revetin kirişlerini sökerken, dans edenler arasında aile üyelerini aramaya gelmiş onca insan gibi Melchior da orada, iki büküm olan Enneline'i omzuna atmış taşıyor.

Karısı büsbütün hafiflemiş olsa da incecik fasulye sırtığı Melchior Jeu-des-Enfants Sokağı'na doğru ilerlemekte zorlanıyor. Soluklanmak için sık sık duruyor. Gövdesi titreyen dilsiz karısına çiçekbozuğu suratını usulca çevirerek ve güven vermeye çalışarak şöyle diyor:

"Kaygılarında nasıl da kehanetler sezmiştim... ama sevgilim, gözlerinde gökyüzü kalmış hâlâ."

Kadını daha da endişelendirmek istemiyor ama bakışlarını dansçısının bacaklarının uçlarına yöneltince, eti berelenmiş, sinirleri, tendonları yırtılmış, kıkırdakları darmadağın, kemikleri ortaya çıkmış ayakların halini görünce kendisi telaşa kapılıyor. Kadının bir daha asla eskisi gibi yürüyemeyeceğini biliyor artık, soylu bir zarafeti olan Enneline'in geri dönüşsüz biçimde sakat kalacağını biliyor.

Bu sırada, belediye sarayında, *Ammeister* paniğe yakın bir huzursuzluğun pençesinde; birisi gelip de Türklerin surların kapılarını tıklattığını haber verseydi bu kadar huzursuzlanmazdı doğrusu. Göreve geldiğinden beri her haberin daha da dehşete düşürdüğü şu adam, koca kafasını iki elinin arasına almış sızlanıyor:

"Ey kaypak talih, sen beni neyle suçluyorsun?"

Dört buçuk ay boyunca üstlenmek zorunda kaldığı çok fazla sorumluluk yüzünden şaşkına dönen *Ammeister*'in –"Halefime iyi şanslar!" – koca bıyıklarının uçları birer kanatmışçasına aşağı

yukarı inip kalkıyor, adam çalışma odasının açık penceresinden sanki şimdiden uçup gitmek ister gibi –seni şişko serçe– ama yine de küçük meclisini olağanüstü ve kapalı bir oturum için toplamış. Yaramazlık yapmış homurdanan bir çocuk gibi gölgeye saklanarak duran Andreas Drachenfels büyük meclis salonunda aldığı karardan pişman. Dört *Stettmeister*’inden biri ona hekimlerin müzik tedavisinden artık pek emin olmadığını söyledikten ve kendisi de bıyık altından güldükten (“Cidden mi?”) sonra, şimdi kendi politikasının haklılığını yeniden gözden geçiriyor:

“Tek bir çözüm yolu görüyorum: Strasbourg’da nerede olursa olsun herhangi bir çalgı çalmayı yasaklamak.”

Stettmeister, “Peki ama ayin sırasında?..” diye soruyor. “*Ale-luya*’lar, *requiem*’ler falan için org?”

“Peki, öyleyse katedral hariç olsun, zaten belediyenin orada düzenlenen törenler için karar gücü yok!”

İkinci bir yardımcı soruyor: “Peki karol’lere, *tresque*’lere,* göçebe rondlarına düşkün olanlar ne olacak *Ammeister*?”

“Artık sokaklarda dansçı falan olmaz, aman ha! Salgının yayılmaması için dışarıda canımızı sıkmasınlar artık. Kalça sallayıcılar ev karantinasına alınsın! Hem zaten istedikleri şehirde gezmek değil dans etmek, dansın avantajı şu: Hep ilerlemek gerekmiyor, öyleyse evlerinde, oldukları yerde dans etsinler!”

Şehir kurumlarının başında bulunan şu oturan adamın önünde, az önce söze karışan iki yardımcı birbirlerine bakıyor, Drachenfels sık sık fikir değiştiriyor, onunla çalışmak zikzak çizmekten ibaret diye düşünüyorlar sanki. Ama Strasbourg hükümetinin başı tavrında ısrarcı. Zaten, dudak büküyor, uzun bıyıkları bir X çizerek çaprazlanıyor, birbirine dik iki çizgiyle, unutmamanın daha iyi olacağı geçmişe ait bir şeyleri karaladığınız zaman olduğu gibi.

* *Tresque*: Okunuşu “tresk”. İtalya kökenli, XIV. yüzyıla özgü, sıralanarak oynanan bir Ortaçağ dansı. Bu dansa müzik ya da şarkı eşlik edebiliyordu. Farandol’ün kökeninde tresk olduğu düşünülür. (ç.n.)

Minicik gülünç şapkasının altında, cehennem sıcaklığının karton kralı *Ammeister*'in susuzluğunu giderecek tek damla birası kalmamış, bir şüphe sarıyor etrafını ve korku dolaşıyor dört bir yanında, yine de, büyük resmi mührü ve *secretarius* unvanını taşıyan üçüncü yardımcısına emir veriyor:

“29 Eylül, Aziz Mikail yortusuna kadar dışarıda dans etmeyi resmen yasaklayan bir karar çıkarın. Şunu da ekleyin: ‘Cezası iki florin’. Piskoposluk taslamak istediğimden değil ama gene de kasalara biraz para girer bu sayede.”

“*Ammeister*, Strasbourgluların neredeyse tamamı beş parasız.”

“Aa evet, doğru. Öyleyse kuru ekmeğe talim edecekleri hapisle tehdit edin.”

“Kuru ekmek mi? Bunun hayaliyle yaşıyorlar! Hepsini kode-se tıkamayız. Yerimiz yetmez.”

“Müziğe gelince,” diye konu değiştiriyor Drachenfels, “so-kakta ıslık çalmak bile yasaklanacak. Hafif süvari müfrezeleri müzisyenlere hücum edecek.”

“Suriçinde atımız kalmadı, *Ammeister*. Ocak ayından beri ücret alamayan süvarilerimiz atlarını yediler.”

“Ya, öyle mi?”

Andreas Drachenfels uzun bir sessizliğe gömülüyor, bıyıklarının uçları çenesinin altına sarkıyor. Şişkin ve solgun yanağını avcuna dayayıp iç çekiyor:

“Bizi ne kurtarabilir merak ediyorum ve hissettiğim çaresizliğin altında eziliyorum. Her şey kötüye gidiyor, daha da kötüye gideceğe benziyor.”

Dördüncü yardımcısı, “Yeri gelmişken, birçok Strasbourglu Osmanlı hücumu başladığında bunu nasıl öğreneceğini bilmek istiyor,” diye lafa karışıyor.

“Çok iyi anlarlar.”

“Evet, ama önceden haberdar edilmek istiyorlar.”

“Ne için? Zaten mahvolacağız. Türk akını durdurulamaz. Denizin kapıları açılmış farz edin.”

Drachenfels dalga sesleri duyar gibi oluyor, şu anda yüzünün her iki yanında yatay duran bıyıklarının inip kalktığı gibi inip kalkan dalgaların sesleri. Dile getirilen yeni tasanın şıptırtılarıyla uykuya dalarken dört yardımcısı hep birlikte adamı sarsıyor:

“Kalkın *Ammeister*, uyanın. Rüyanızdan çıkın, çünkü bıçak kemiğe dayandı. İnsanlara nasıl haber vereceğiz önceden? Yarıldığı ve hatalı ses çıkardığı için hendeklerin dibine terk edilen *Schlaaglock*’u, yani gözetleme kulesinin eski çanını getirelim diye düşünmüştük. Katedral kulesindeki platforma yerleştiririz, adını da *Tüerkeglock*, yani ‘Türklerin çanı’ koyarız. Oradan çok uzaklar görölüyor, bir gözcü ikaz verir.”

Bozguncu belediye başkanı, “Piskoposun razı gelmesi gerek...” diye şüphesini dile getiriyor, ama dördüncü yardımcı cevabı yapıştırıyor:

“Hiçbir şey harcamadan daha da zenginleşmek için Strasbourg’un devlet gelirlerini biraz daha suistimal etmek amacıyla, piskopos Guillaume de Honstein yeterince talepte bulundu ve sonunda da katedral binasına ilişkin her şeyin şehir yönetiminin yükümlülüğünde ve *Ammeister*’e bağılı olmasını sağladı, öyle ki eğer siz emir verirsiniz bu emir piskoposun yetkisinin tümüyle dışında olacak. *Tüerkeglock*’u, çatlamış bile olsa, yerine koydurun, halk en azından onunla biraz rahata kavuşsun. Elbette tokmağı kayıp ama gözcü ağır bir çekiçle çanı çalmayı becerecektir.”

“Kulakları patlayacak desenize! Bu iş için bir sağır bulalım biz, kör olmaz ama, değil mi?! Neyse, bu kadar zevzeklik yeter!”

13.

Necaset sokağında bir asker, yasağa rağmen atölyesinden dans ede ede çıkan bir düğme dikiciye cezalandırılacağına dair gözdağı veriyor... Ama yasağı delen adam askeri belinden kavrayıp ona sarılarak fır döndürüyor...

Çalışma odasının kirişleri kaba saba boyanmış tavanı altında, ahşap bölmelerin arasında oturan *Ammeister* bir *Stettmeister*'in kendisine aktardığı olayı dinliyor.

“Peki asker ne yapmış o zaman?” diye soruyor Drachenfels.

“O zamandan beri akıl almaz taklalar atarak top gibi sıçırıyorlar, nasıl durduracağız bilemiyoruz. Yüzbaşının cezaları ikisine de söylendi ama kâr etmedi. Sanki dönüp dolaşan bir sinek ikisine de vızıldayarak ‘Geliyor musunuz?’ demiş. Dalgın tavırlarını bir görseniz, sadece ara sıra derin derin iç çekiyorlar, başlarını geriye savurup... Çoğunlukla sıkı sıkı birbirlerine sarılmış vaziyetler, doğaya aykırı bir şekilde dünyaya gelmiş ikizler gibi birbirlerine yapışıklar adeta... Dans ederken biri öbürünün aynası gibi görünüyor.”

“Hay Allah kahretsin!..”

14.

Suriçindeki mezarlıkların çoğu, haftalardır, aşırı danstan çok sayıda ve dalgalar halinde ölen Strasbourglularla dolduğu için, şimdi belediyenin karşısında, Saint-Martin meydanının öbür tarafında, bir tabutun ardından burnunu çeke çeke ilerleyen bir gözüyaşlılar korteji var. Belirsiz renkler ve gölgelerden oluşan bir kuyruk halinde, dört omuzda taşınan köknar sandığın kurumuş bir kuyuya doğru ilerleyişini takip ediyorlar. Suları çekilmiş... Heyhat, her şeyin suları çekiliyor bu dünyada; hayat da su da aynı kaderi paylaşıyor. Aile üyelerinin adımları ağır ağır, yavaş yavaş ilerliyor ama tabutu taşıyanlar birbirlerinden farklı boydalar, sandığın içindeki bedeni sarsıyorlar biraz. Dökme demir bir kapıdan geçince, iki yanı mezarlarla dolu bir yol boyunca, mevtanın tabuta çarpma seslerini duyan birkaç matemli, tabutun kenar tahtalarına çarpan naaşın temposuna uyarak ayaklarını yere vurmaya başlıyor. Kimileri bunu davul sesi olarak algılayıp bir çağrı hissediyorlar. Bir kas cinnetine kapılarak kollarını sallamaya başlıyorlar ve cenaze töreninin sonu dansa davete varıyor. Hiç kuşkusuz acının içlerini kaplamasına boyun eğmemek için, bilinçaltına itilmiş yasakları alt ederek, kendinden geçişle kaçış yoluna kavuşuyorlar, düşünceleri matemin kederinden kaçıyor. Yüksek bir bunaltı düzeyi gerçeklikle bağlarını kaybetmelerine yol açıyor.

Toprak tepeciğin yanubaşındaki koca bir çukurun iki tarafında, kürek tutmaktan avuçları nasır bağlamış iki kazıcı, ayakları birbirine vurarak zıplayanların, boyunlarını bedenlerini döndüre döndüre dans edenlerin yaklaştığını görünce şaşırıyorlar. Bu tuhaf ve etkileyici sahneyle karşı karşıya kaldıklarına bir türlü inanamıyorlar. Artık geleceği konusunda derdi tasası kalmayan

mevtanın üstüne toprak atmaya başlayan adamlardan biri, bir kürek sallayıp, “Ya... bulaşıcı hastalık tabuttan da geliyor ha!” diyor.

Öbürü toprak yığınının küreklerken devam ediyor:

“Dans eden kişi, ölse de hastalık bulaştırıyor! Halbuki vebalılar ya da cüzamlılarla uğraşırken, en azından işleri bitti mi biz de kurtulmuş oluyorduk.”

Sağ bıyık yukarı kalkıp soru işareti şeklinde kıvrılmış, sol bıyık sa ünlem işareti gibi dikilmiş; Andreas Drachenfels çalışma odasında öğüt veriyor:

“Tabutların içinde cesetleri kürkle sarmak gerekiyor ki kenarlara ve kapağa çarpmasınlar.”

“Nereden kürk bulacağız *Ammeister*?”

“Ama, ama, ama...”

15.

Kapalı çalışma odasında tek başına dolaşıp duran Strasbourg hükümetinin başı, şiş göbeğini o duvardan bu duvara gezdiliyor. Sinir krizinin eşiğine varmış ve üstüne dar gelen kıyafetlerinin dikişleri gibi patlamaya hazır haldeki şehrinin görüldüğü penceresini de kapamış. Drachenfels'in küçücük melon şapkanın içine sıkıştırılmış beyni karışıklık ve kuşku içinde, çünkü onu bir bölmeden alıp oturmayaacağı bir tabureye götüren ağır ve sarsak adımları gibi ters gidiyor her şey. Kafesinde kafasını sallaya sallaya dolaşan sinir hastası bir ayı sanki, hiç durmadan dönüyor paslı menteşeler gibi gıcırdayan romatizmalı şişko dizlerinin üstünde. Yumruklarını sıkmış, önce gölgenin içinden geçiyor, sonra acımasız bir günüşiği huzmesinden, altında mor halkalar oluşmuş gözlerinde parlayan yaşlar, midesini bulandıran ve beynini yakan kötü haberlerin mahşer borusunu çalıyor. Ağzında köpükler, kekeliyor. Dans eden görüntüler yakasını bırakmıyor, sadece uykusuzluk ve kaygı içinde yaşıyor onu. Bedeni kadar altüst olmuş zihniyle bütün bunlara nasıl bir anlam vereceğini bilemiyor. Müstahkem şehrinin insanları o derece tehlikede ki başkan nefes nefese, terden sırılsıklam; bıyıkları asılmış da üstünden sular damlayan iki paspas gibi. Elinin tersiyle bıyıklarını siliyor ve göz altı torbalarını tavandaki kirişlere doğru kaldırıyor. Kirişlerde, lacivert zemin üstüne kıvrım kıvrım dökülen frizler halinde sergilenmiş bitki motifleri var. Belediye başkanı kafasını geriye atmış, ona Alsace'ta gökyüzünün yağmurdan sonraki görünüşünü hatırlatan bu derin maviye bayılıyor. Yeşermiş yapraklar, açılmış çiçekler, lezzetli meyveler ve semiz hayvanlarla dolu bu kıvrık-dalları seyretmek ne mutluluk! Şurada, bira bardağından taşan ve sahici gibi duran köpük resmi Andreas Drachenfels'in ağzını

sulandırıyor. Fevkalade olmalarına rağmen bu kirişlere hiç özel bir dikkat yöneltmemişti şimdiye kadar, suyun kirliliğini, kilise adamlarının ahlakını, hava koşullarını, tedavisi imkânsız hastalıkları, açlığı ve Strasbourgluların adamı şaşkına çeviren dans çılgınlığını unutmak için kendini asmayı tasarlarken bakmıştı sadece. Yoksa, ince ince işlenmiş süslemedeki işçiliğe bakınız hele, kuşkusuz biraz fazla sıkış tıkış ama süslemeler iyice seçilebiliyor. Kirişlerin araları öyle güzel ki sanki pazaryerindeki tezgâhlara açılan birer pencere diye düşünülebilir. Nasıl da bir zenginlik ve ahenk başyapıtı. Göz kamaştırıcı. Belediye başkanı bir gün şehirde de bu kadar güzel şeyler görecektiyim acaba diye merak ediyor. Ensesi geriye katlanmış vaziyette, kiriş aralarındaki resimlere öylesine şaşakalıyor ki baş dönmesi dengesini bozuyor. Tekrar dengesine kavuşmak için önce bir topuğunu geri çekiyor, sonra öbürünü ileri atıyor, kollarını cambaz sıırığı gibi iki yana uzatıp git gel yapmaya başlıyor. Kıçı sağa sola çalkalanıyor. Kalçasının salınımlarının genişliği bir o ayağının bir bu ayağının üstünde sallanmasına yol açıyor. Omuzları dalgaların hareketi gibi gidip geliyor. Dizleri sanki daha iyi. Şimdi olduğu yerde beklenmedik bir kıvraklıkla hareketleniyor. Resimli kirişlere sabitlenmiş ve artık bulanık görmeye başlamış gözbebekleriyle, gerçekliğin dışına kaşışı ona neredeyse vals yaptırıyor ve başkan kendini büsbütün unutarak dans etmeye koyuluyor. Karabasanlarından böyle mi kaçmayı umuyor acaba? İşte daha da hafifledi şimdi, sanki havalanıverecekmiş gibi. Kolları bir iniyor bir kalkıyor. Esinle dolmuş bir balerin gibi tek ayağının parmakucunda dönüyor. Kendine özgü bir tempoyla el çırpıyor, sonra iyice zincirlerinden boşanıyor, tam o anda çalışma odasının kapısı açılıyor ve bir yardımcısı, “*Ammeister*, şu salgın konusunda kendi kendime diyordum ki acaba...” diyerek içeri giriyor.

Secretarius’un cümlesi havada asılı kalıyor. Drachenfels lafını adamın ağzına tıkıyor, işaretparmağını kaldırıp emrediyor:

“Gördüklerinizi sakın kimseye anlatmayın!”

O sırada, katedralin *scriptorium*'unda, bir zamanlar müstensih keşişlerin kitapları elleriyle yazdığı ama Strasbourg'a matbaanın gelişiyle gereksiz hale gelen bu yerde, çamaşır günü var... Bir kilise hizmetlisi, kocaman ahşap bir gerdelin içinde ayinde kullanılan örtüleri suya basıyor – ayin sırasında kutsal Kan'ı korumak için kutsal kadehi örtmekte kullanılan ama şarap lekesi olmuş örtüler, kudus ayininden sonra ayini yöneten rahibin dudaklarını sildiği bezler, ayini yapanın parmaklarını sildiği bezler, İsa'nın son yemeğini ve kefenini simgeleyen sunak örtüleri, rahiplerin ayinde giydiği beyaz entariler, üstüne şarap kupası konan kutsal örtüler, rahiplerin ayinde kullandığı boyun atkıları, kutsal ekmeğin muhafaza edildiği dolaba örtülen Vosges keteninden örtüler. Bu beyaz kumaşların hepsi, sabun yerine kullanılan ve ünlü binanın derin kuyusundan çekilip getirilen buz gibi suya serpilmiş küllerin arasında çalkalanıyor. Şehirde bulunan tek temiz su bu, hem de en serini. İnsanların susuzluğunu gidermek için daha çok işe yarardı, ama olsun, öyle ham hayale kapılmaca yok... Yüce Tanrı'nın evinin de sınırları var yani. Elli iki yaşındaki piskopos-prens Guillaume de Honstein, *scriptorium*'u baştan uca geçerken kilise hizmetlisinin önünde durarak, "Birazdan gelip durular, asarım," diye mırıldandığı koca gerdele dikkat etmiyor. Piskoposluğunun ana kilisesinin transeptinden iri ve sert adımlarla geçerken, bu uzun boylu kilise mensubunu biri durduruyor. Cemaatinden kadınların sütüyle yanakları her gün yıkanan ekşi suratlı Honstein'dan görüşme talebinde bulunmuş, sofu ve bilge bir adam, Kutsal Metinler uzmanı birisi. Daha yaşlı ve aksayarak yürüyen bu adam, sol kolunun altında Honstein'ı şaşırtan, kıvrılmış bir kâğıt tutuyor:

"Nedir bu?"

İç duvarları ahlakçı resimlerle kaplı bir odanın gölgelerle uzayan kemerleri altında, sorunun muhatabı yanıt veriyor:

"Konutunuzun kapısına çivilenmiş olarak bulunmuş bir kâğıt."

“Kim cüret etmiş?!”

“Size güçlük çıkarabilecek birisi, piskopos hazretleri...”

“Kimden söz ediyorsunuz, Drachenfels’ten mi?”

“Hayır, Saksonya dükalığındaki karanlık bir keşişten söz ediyorum: Martin Luther. Geçen yılın sonundan beri papazlarda reform yapmak, hatta belki de yeni bir din kurmak istiyor.”

“Hadi bakalım!”

“Bildirisini kitlesel olarak dağıtmak için Gutenberg’in yeni makinalarından yararlanıyor; kiliselerin, manastırların, piskoposluk meclisi üyelerinin evlerinin kapılarına... sizin evinizin kapısına... meçhul ellere çivilettirdiği bildiri, endüljans satışını reddettiği doksan beş tezini içeriyor.”

“Bakayım.”

Katedralin o kısmında süzülen loş günışığında pahalı ipek kıyafetleri içindeki piskopos-prens rulo edilmiş kâğıdı açıyor ve baştan aşağı göz gezdirirken numaralandırılmış doksan beş tezdten bazılarını tane tane okuyor:

*6. Papa’nın Tanrı adına günahları bağışlama yetkisi yoktur.**

Honstein tek kaşını havaya kaldırıyor.

*11. Kanonik cezanın Araf cezasına dönüştürülmesi, açıkça piskoposlar uykudayken deliceotu ekilmesi anlamına gelir.***

Yüce rahibin dudaklarına bir sırıtış yayılıyor.

* “Papa, Tanrı tarafından bağışlandığını ilan edip buna şahadet etmedikçe veya kendi yetkisine bırakılan durumlar haricinde (ki bağışlama hakkı tanınmadığında, suç bağışlanmadan kalacaktır), hiçbir suçu bağışlayamaz.” (Martin Luther, Doksan Beş Tez, çev. C. Cengiz Çevik, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2. Basım, Mart 2018, İstanbul, s. 9)

** Agy, s. 10.

24. Bu nedenle insanların çoğu, kaçınılmaz bir şekilde, ayırım gözetmeyen, bu muazzam cezadan kurtulma vaadiyle kandırılıyor.*

Guillaume de... tebessümünü bastırıyor.

43. Hristiyanlara; fakire yardım edenin veya ihtiyacı olana ödünç verenin, lütuf satın almaktan daha iyi bir amel işlediği öğretilmeli.

45. Hristiyanlara; muhtaç birini görüp de lütuf için ayırdığı parayı ona vermeyi reddedenin, Papa'nın endüljansını değil, Tanrı'nın gazabını satın aldığı öğretilmeli.**

50. Hristiyanlara; Papa'nın, lütuf vaazlarının haraçlarını bilseydi, Aziz Petrus Bazilikası'nı kuzularının derisi, etleri ve kemiklerini kullanarak inşa etmektense onun yanıp kül olmasını tercih edeceği öğretilmeli.***

“Pöh...”

66. Bu yüzden endüljans hazinesi, şimdi insanların servetinin balık gibi avlanmasında kullanılan bir ağıdır.****

Piskopos tam “Yalan değil,” sözü ağzından çıkacakken kendini tutuyor. Tezlermiş, uğraşacak bir onlar mı kaldı diye çoğunu hiçe sayıyor zaten. Seksen altıncıya varıyor:

86. Niçin serveti, zengin Crassus'un servetinden daha büyük olan Papa, biricik Aziz Petrus Bazilikası'nı kendi parasıyla değil de, inançlı fakirlerin parasıyla inşa ediyor?

Piskopos, “Bu keşiş hepten delirmiş! Tamam, bu kadar yeter, okuyacağımı okudum,” diyerek kâğıdı, Kutsal Metinler uzmanı-

* Agy, s. 12.

** Agy, s. 16.

*** Agy, s. 17.

**** Agy, s. 19.

na geri vermek üzere tekrar rulo yapıyor. Uzman yorum yapmaya kalkışıyor:

“Bir şeyin doğuşuna tanıklık ettiğimizi hissediyorum... Katedralin çevresinde kötü bir rüzgâr esiyor.”

Kutsal emanetlerden yana pek zengin olan şehirde (aralarında Bakire Meryem’in bir damla sütü de var, acaba nasıl alındı da saklandı diye merak edilebilir...), süt damlasının gerçek olduğunu iddia eden piskopos Martin Luther’in muhtemel başarısına inanmıyor:

“Geleneksel kurum bu dogma reformunun gelişini reddedecektir.”

“Seçme şansı olacak mı?”

“Peki ama Saksonya’nın Lülü’sü ne istiyormuş tam olarak?”

“Sözleriniz iyi amellerinizin damgasını taşıyın ve erdemlerinizin tanıklığıyla desteklensin istiyor.”

“Vay canına!..”

Renkli vitrayların ışığında, “Dikkat buyurun, piskopos hazretleri,” diye üsteliyor yaşlı ve bilge adam. “Çoğu kişiye uzun gelen ve pek muteber görmedikleri piskoposluğunuz sırasında, onun Reform’u Strasbourg şehrine sızıyor, ileri karakollara sessizce yerleşti bile. Tıpkı geçen baharda, gün ortasında gökte tek bulut yokken katedralin tepesine yıldırım düşüp de kuleden inerek koro yerine kadar ulaştığında ve uğursuzluk diye düşünülebilecek epey hasara yol açtığında olduğu gibi.”

Gerçekten muazzam boyutlardaki kibriyle piskopos-prens bu uyarıları çürütüp bezgin bir iç çekişle noktayı koyuyor ama muhatabı ısrar ediyor:

“Aç kalan cemaati kurnazca söylenmiş yalanlarla ve bol bol ağız kalabalığı yaparak dolandırdığınız için suçlanmıyorsunuz sadece, ölülerini sokaklarda bıraktığınız için de suçlanıyorsunuz. Dans eden köpeklermiş de rastgele ölüp kalmışlar sanki, daha da beteri, sizse merhamet edip bir zahmet gömmüyorsunuz bile onları.”

“N’olmuş, bu mezarsız ölüleri örten koca gök var tepelerinde. Yıldızlarla dolu engin bir gökkubbeden daha güzel örtüyü nereden bulacaklardı?” diye karşılık veriyor piskopos ve ayak bileklerini tuhaf bir şekilde oynatarak uzaklaşıyor.

Piskoposun gidişini seyreden Kutsal Metinler uzmanı, “Bacaklarınız mı ağrıyor?” diye soruyor.

“Asla,” diyor yüce papaz ve geldiği yere doğru dönüp *scriptorium*’u ters yönde katetmeye hazırlanıyor. Ama arkasından kapıyı kapatıp sürgüleri çeker çekmez Honstein’in omuzları dört bir tarafa doğru oynamaya başlıyor, ayak bilekleri adamı zıplamaya zorluyor, cüppesinin altında sekiz çizen dizleri boyun atkısını dalgalandırıyor, kalçaları fır dönüyor ve piskopos deli gibi dans etmeye başlıyor, bir yandan da sövüp sayıyor:

“Oo, eski püskü Kutsal Kitaplar’daki Tanrı’nın canı cehenne-me, Bakire Meryem’in ayı halleri aşkına, bu yeni ilahiyat hem tarım vergilerinin, endüljansların, kilise vergilerinin, hem de Strasbourg ve kârları üstündeki egemenliğimin sonu demek!”

Böyle bir geleceği tasavvur etmek piskopos-prensi artık hâkim olamadığı bir vücudun zincirlerinden boşanmış dalgalarına teslim ediyor. Bu vücudu bir türlü durdurmayı beceremeyince, kendini geriye bırakıyor ve ayin örtüleri ve buz gibi suyla dolu gerdele giyinik vaziyette giriveriyor. Dı dı dı dı, ayıltıyor insanı! Honstein’in kacağı önce leğenin dibine vuruyor, kafası kabarcıklar çıkararak yüzeyde beliriyor, tepesi yuvarlak tıraşlı kafanın tam ortasına bir ayin örtüsü takılı kalmış, halka şeklinde kesilmiş saçlar alna, şakaklara, enseye yapışmış. Dizlerinin arkasındaki çukurluklar meşeden yapılma teknenin kenarına dayalı, hem baldırlar hem ayak bilekleri sarsılmaya devam ediyor. Honstein soğuk su banyosunu etkili bir tedavi olarak görmek istiyor. Vücudunun üst kısmını sunak örtüleri arasında suya daldırıyor yeniden, bir an soluk almak için sudan çıkarken örtüler de adamın omuzlarına takılıp çıkıyor. Çamaşır tozu görevi gören küller, o

pek Katolik yerel despot suratından gri gri, yol yol akıyor. Buz gibi soğuk suya yerlere taşra taşra batıp çıkmaya devam eden papaz hazretlerinin düşüncelerindeki ateş sonunda biraz sönme-ye yüz tutuyor. Yavaş yavaş paniğini yatıştıran piskopos yeniden suya dalıyor, çevresinde yüzen ayin giysilerinin, papazın ayinde ellerini kuruladığı havluların, ayin dolabı örtülerinin arasında uzun süre kalıyor. Keşke piskopos yüzeye hiç çıkmasa, papalığın pis sularında boğulup gitse!

Şimdi, eylül başı gölgelerinin Jeu-des-Enfants Sokağı'ndaki evlerin üstünde uzadığı şu saatlerde, kapalı kapılar ardında aileler çoluk çocuk dansa vermiş kendini. Meydanlarda, avlularda, müstahkem şehrin yollarında devriye gezen askerler belediye talimatına uyulmasını sağlıyor. Cesaret toplayarak açık pencere pervazlarında iki gerdan kırıp popo sallamaya gelen itaatsizleri mızraklarının ucuyla evlerinin içine itiyorlar. Askerler pencere-lerden içeriği görüyor, evde dans edenlere, oynamak için masaların, kanepelerin üstüne sıçrayanlara tanık oluyor. Masalara, kanepelere sıçrayanların çoğu kafasını tavan kirişlerine çarpınca müzik yasağına rağmen av borusu gibi kuvvetli bir yaygara koparıyor. Kimileri sobanın üstünde dikilmiş ölüyoruz diye deliler gibi çılgık atıyor; bir ahşap baskı tabelasının dibinde, renkli cam karoların arkasında, Enneline Troffea'nın narin silueti durmamacasına hareket ediyor.

Gerdek yatağının yakınındaki koca sandığa oturmuş kocası sarışın karısına doğru kaldırıyor bakışlarını. Melchior, boş beşiğin yanında kederini terk etmeden şilteye çıkıp dans eden genç annenin taşkınlığına üzülüyor. Özenli sanatçı karısının saçlarını örmüş gözüne girmesin diye. Genç kadının yara bere içindeki bacaklarının alt kısmını da bezlere sarıp sarmalamış, öyle ki bu cılız bebek katili sağa sola sakar bir adım atınca ya da kendi eksenini etrafında dönünce ayakları fil ayaklarıymış gibi görünüyor. Enneline dudaklarını aralamıyor bile, ama âşık kocası mutlu günle-re ait eski gravürlerin çoğunu çiğneyip yiyor kadının karşısında.

Şenlik yapan kalabalıklar, düğün sahneleri, geleneksel giysilerle kutlanan bayramlar matbaa mürekkebinden kararan dişlerinin arasında balçık gibi olmuş dönüp duruyor. İçi pis su dolu bir kалаy maşrapayı alıp dudaklarına götürüyor, içiyor, sonra da vaftiz çanağının yansımada sevdiği kadının belinin biçimsizleşen, uzayan, sıkışan kavisini seyrediyor. Elindeki madeni eşyayı yerine koyuyor, kâğıttan öğününü bitiriyor akşam olurken, hâlâ karısını seyrediyor hayran hayran, böyle dans etmek için kişinin içinde yaman bir kargaşa olsa gerek diyor kendi kendine. Zaten o da... bacaklarında aşağıdan yukarı yeni karıncalanmalar, omuzlarında da minik sarsıntılar hissediyor. Bu durumdan endişeleniyor, salgının hâlâ kıpırdanıp duran *ilk hasta*'sının önünde paniğe kapılıyor. Melchior'un kalçaları şimdi sağdan sola dalgalanıyor. Başına geleni kavrayıp çabucak ayağa kalkarak tepki gösteriyor:

“Hayır, hastalanamam ben! Enneline'e yardım etmek için aklım başımda olmalı!..”

Koca sandığın kapağını kaldırıyor, ağır matbaa makinesini ilk yerleştirileceği zaman zemin kattaki gravür atölyesine kadar çekmekte kullandığı iki uzun zinciri çıkarıyor.

“Dans yasak!..”

Poposunu yeniden sandığın kapağına koyan kaba ve sarsak sanatçı kımıldayan ayak bileklerini bitıştırıp zincirle sıkıca bağlıyor, zincir yavaş yavaş, önce titreyen baldırlarını, sonra da, daha yukarıda, birbirine yapıştırdığı ama dört bir tarafa kaçmaya çalışan dizlerini sarıyor. Zar zor da olsa, Melchior zinciri mümkün olduğunca iyi tutmak için halkalardan birinin içinden geçirmeyi başarıyor. Zincirin bir ucu sarkıyor. Güçlkle nefes alan Melchior terliyor, boğuluyor. Bacakları artık kısıtılmış vaziyetteki gravür-cü ikinci zinciri alıyor, aynı şeyi kollarına da yapmaya çalışıyor, kaburgalarına yapışık dursunlar istiyor ama bu iş daha zor çünkü iradesinin dışında kıpırdıyor, yukarı kalkıyor, iki yana açılıyor, her yöne hareket ediyor kolları, adam da kendini ikna etmeye çalışıyor bu sırada:

“Dans yasak!”

Gravürcünün bir tek boynu durmaksızın kıpırdamaya başladığında, eklemleri mahvolan karısı gerdek yatağının dışına, küçük bebek döşegine yığılıyor, kırılıp patlayan minik yataktan etrafa parçalar saçılıyor. Döşemenin uzun tahtaları üstündeki ince ve hafif beşikte, pişmanlıkla özlenen bir gölgenin kalıntıları var artık sadece. Kaderi çok kısa bir yıkıntı, bir enkaz bu, Troffea çiftinin en büyük kederi. Bedensel acılara duyarsız gibi görünen ve az rastlanır cinsten bir çeviklikle hareket eden Enneline tekrar kalkıp dansa başlıyor, benliğinin en derinlerine gitmeye koyuluyor; kocası ise, kollarını gövdesine yapışık vaziyette zincirlemeyi başarmış, sıkılı avuçları içinde, hareket etmesini engelleyen çift kat zincirin uçlarını tutuyor. Biri olduğu yerde dönüp duran, öbürü de kısıvrak bağlanmış bu iki kişi, çocuklarının ölümünden sorumlu (bir görmek gerek...) bu iki insanın görünüşü, kimileri (ders verenler) onları gülünç bulup odanın ansızın çöken loşluğunda onlarla alay edecek ve şu zavallı katillere dil çıkarmak olsa bile, çok üzücü.

16.

Katedralin yegâne çan kulesinin tepesinde, gece, tıpkı ikinci kule-
nin sahanlığındaki gözcü gibi soluklanıyor. Şehrin ta tepesinde,
bir Türk istilasının beklentisi ve kaygıları içinde, inek gözleriyle
etraftaki karanlığı gözetliyor, şehre hücum eden Osmanlı ordu-
sunun meşalelerinin ışıkları, adeta ufukta güneşin doğuşu gibi
şu taraftan mı yoksa bu taraftan mı gelecek diye gözlüyor. Kızıl-
derili çadırı şeklinde yerleştirilmiş kirişlerden oluşan bir iskele-
tin tepesindeki çatlak *Türkeglock*'un yanı başında, uyarı işaretini
vermek üzere elinde çekiçe hazır bekleyen gözcü, boşluğa dik-
tiği gözlerini ara sıra gökyüzüne kaldırıyor. Gökte kuş yok, esen
meltemde *Ave Maria* yok artık. Uyku serpiştirilmiş sersem öküz
suratlı gözcü, tükürüğünü yutarken yıldızları içiyor kana kana.
Ölmeden göklere yükselmek demek bu onun için. Artık sadece
ikaz işaretleriyle yaşayan aşağıdakileri uyarmaya hazır bekleyen
adam, Strasbourglu ruhlara korku salarak şeytani amaçlara sa-
pan yıldızların altında, göksel karanlıklar ile yerdeki insanların
umutsuzluğu arasında göğü sorguluyor. Gözbebekleri gecenin
hayaletleriyle dolu gözcü gözkapaklarını ne kadar açarsa açsın
Türkleri görmüyor, ama şafakta...

Şehrin dinginleşir gibi görüldüğü, hayatın pencerelerde ye-
niden belirmediği vakitte, göğün bir köşesi kapı gibi açılıyor ansızın
ve gözcünün gözleri de faltaşı gibi açılıp sağa sola dönmeye baş-
lıyor birdenbire. Günün renklendiği bu kanlı pazaryerinde, aşağı-
daki vadi bir katliamın yansımalarıyla kızıla dönüyor. Zavallı
gözcü cehennemi görüyor, tozu dumana katarak geri gelen bir
ordunun karaltısını fark ediyor. Öylesine şaşkına dönüyor ki ma-
alesef anlaşılmaz sesler çıkarıyor. Işık ve teselli getireceği sanılan
o vakitte gözcü Cehennem'i duyurmak için ileri atılıyor. Çekicini

vura vura *Tüerkeglock*'u avaz avaz çınlatmaya çalışıyor. Ama çıkan ses ne büyük hayal kırıklığı:

“Dank dunk dink.”

Çatlak olduğu için çan çalmıyor. Hiç çınlamıyor. Sahanlıktaki gözcünün sürati hiç işe yaramıyor, oysa Strasbourg'un askerlerini çabucak seferber edeceğini, onların da Türkler her tarafa yayılmasın diye hemencecik sokakları keseceğini hayal etmişti.

“Dank dunk.”

Hüsrana uğrayan gözcü bu sefer ellerini megafon gibi ağzına götürüp aşağıdakilere seslenmeye karar veriyor ama belki de nefesi tıkandığı için sesi öyle cılız çıkıyor ki sözlerinin anlaşılabilir tek hecesi bile şehrin sokaklara ilk çıkan sakinlerinin kulaklarına ulaşmıyor. Her şeye rağmen, iki herif, gaklamaya benzer bir ses duyduğunu sanarak bakışlarını gözcüye doğru kaldırıyor; adamın beti benzi atmış, korkulukların kenarında, kocaman gülbezeğin üst tarafında, iç içe geçmiş yüzlerce aziz, günahkâr ve iblis heykeli arasında çırpınıyor.

“Ne diyor şu adam? Hiçbir şey anlaşılmıyor!”

“Dilsiz olsa gerek, sağır herhalde...”

“Kuleye sağır birini koymayı hangi hıyar akıl etti acaba?”

Gözcü umutsuzca sesli harfleri böğürerek “E-i-o-aaa! E-i-o-aaa!” diye çabalayıp duruyor.

İki tipten biri, “Geliyorlar mı?” diyerek anlamı çözmeyi başarıyor. “Kim geliyor peki?! Türkler mi?” diye endişeleniyor, uzun bıyıklarını burar gibi yapıp ürkütücü tavırlar takınıyor.

Ta tepede, düşsel yaratıkların taştan tasvirleri arasında, kendi de yarı insan yarı dana suratlı gözcü, kafasını peş peşe sallayarak adamı tasdik ediyor.

Dört bir yanda bir şey arar gibi görünen ikinci meraklı, “Ne taraftan geliyorlar?” diye telaşlanıyor.

Gözcü güneye dönerek, “A-a! A-a!” diye işaret ediyor, o yöne dikkatle baksa da hiçbir şey göremiyor. Türk ordusu gözden kaybolmuş. Aslında rüzgârın sürüklediği ve çorak tarlaların üstünde yükselen bir toz bulutundan başka bir şey değildi gördüğü.

Ama gözcü bunu dörtmala giden binlerce nalin kaldıracığı toz bulutuyla karıştırmıştı. Bozum olan gözcü, söylediğini tekzip anlamında, kollarını ortadan yanlara doğru defalarca indirip indirip kaldırıyor. Parmaklarıyla da, güneye doğru, adeta Osmanlı ordusuna güle güle der gibi öpücükler gönderiyor. Aşağıdaki adamlardan biri, bir anda içi rahatlayıp gözlerini *Tüerkeglock*'tan ayırıyor ve arkadaşına şaka yapıyor:

“Sana Fransızca bir bilmece sorayım: Alsace'taki hangi kilisenin üç kulesi ve iki yüz çanı var?* Bilemedin mi? Ebersmunster Kilisesi, çünkü onun üç kulesi var ve ikisi çansız. E biraz gül istersen, mizah demek gülmek demek yahu...”

Katedralin oya gibi işlenmiş, zarif, hafif ve saydam okunun karşısındaki gözetleme mevkisinden bakan gözcü, sabahla birlikte doğuda, uzaklarda Kara Orman'ı yeniden görüyor şimdi. Batıda, peş peşe taşkınlarla kıyıları mahvolmuş vahşi ve kaprisli Ren Nehri'ne bakarken yüzünü buruşturuyor. Baharda inanılmaz derecede yükselen sular Kuzey denizine çıkmadan önce nehrin üstündeki son geçit noktası olan köprüyü yıkıp sürüklemiş ve oradan geçiş ücreti alan (ayakbastı parası büyük bir gelir kaynağıydı) Strasbourg için ekonomik bir felakete yol açmıştı. Gözcü, ortaçağ kuleleri ve burçlarıyla etrafını saran surlara doğru indiriyor bakışlarını. Bunca muhafız el ele tutuşup *tresque* yapmasaydı, bu surlar güvenliği sağlayacaktı. İnsanoğluna özgü kaygıların tepesinde, Hristiyanlığın bir zamanlar en güzel kenti olan, çevresinden ve içinden birçok kolların geçtiği bir nehre sahip olma şansını taşıyan ama şimdi benzersiz felaketlerin pençesinde bulunan bu kentin yukarısında, sağır gözcü, katedralin dibindeki kaldırım taşı döşeli sokakları, sayısız bacayı, hamamları, birkaç şatafatlı evi, sayıları çok fazla olan kiliseleri ve manastırları inceliyor. Her şeye en küçük ayrıntısına kadar bakarken, Jeu-des-Enfants Sokağı'nda, fiçılar arasından çıkan iki silueti görüyor.

* Fransızcada “iki yüz” anlamına gelen “deux cent” deyişinin telaffuzunun “ikisi çansız” deyişinin bir kısmıyla aynı olmasından faydalanılarak yapılan bir kelime oyunu. (y.h.n.)

17.

Attale ve Jérôme Gebviller evlerinin önünde dans ederken parmaklarından, yanaklarından, burun kanatlarından parçalar düşüyor. Ellerinden geriye ne kaldıysa onlarla el ele tutuşmuş bu çift her düşsel âna seke seke yürüyüşleriyle bir işaret koyuyor, çürümüş etin pis kokusunu yayıyor etrafa. Yüzlerindeki, kollarındaki, bacaklarındaki kabarcıklar, püstüller ve ülserler Attale'in eve yiyecek diye getirdiklerinden kaynaklanmış. Frengililerin ve vebalıların boku organik gıda sayılmaz. Karı kocanın vücutları dehşet ve tiksinti uyandıran hastalıklarda eriyip gitmiş. Herkes onlardan uzaklaşıyor. Cüzamlılar bile onlardan sakınıyor, çingiraklarını gidip daha uzakta çalışıyorlar. Kafalarını umutsuzluğun yaraları kemirmiş bu iki insan, mutsuz bir hikâyenin nasıl başından sonuna doğru gidersek Jeu-des-Enfants Sokağı'nı da baştan sona yürürken acınası kaderlerinin kanaviçesini işlemeye devam ediyor.

Yolun ucunda, elinde arbalet, belinde sadak taşıyan bir askerin yanında çıplak gövdesiyle duran yüzbaşı Gensfleisch, danslarını ve bulaşıcı hastalıklarını etrafa yayan Gebviller'lerin geldiğini görüyor. Yüzbaşı yardımcısına emrediyor:

"Dışarıda tepinmek yasak. Durdurun şunları."

Gözleri faltaşı gibi açılmış asker, hareket halindeki çiftin etrafını saran sonra da havalanıp yere düşen askerleri görünce, komutanına şöyle karşılık veriyor:

"Yok ya! Siz buyrun yüzbaşım! Gidin de ellerini tutun ama dikkat edin de elinizde kalmasın. Benim yerime de bir öpücük verin şunlara!"

"Emre itaatsizlik ha?"

"Bana sorarsanız zaten Türklerle başım hoş değil, ama şu ikisine ölsem dokunmam!"

Yüzbaşı durumu kabullenmek zorunda...

“Peki, öyleyse bize iki diren bulun. Şunları buradan şutlamamız gerek. İstikamet, surların dışında Kızıl Kilise’nin Miskinhane’si.”

Attale ve Jérôme pek iyi durumda olmasalar da sağır değiller. Toplumsal açıdan ölüm fermanlarının verildiğini gayet güzel anladılar. Anladılar ama umurlarında değil. Dilsiz bir bakış var ikisinde de, ruhları kucaklaşıyor, kadın cesaret edip gölgesini kocasına asıyor. İki askerin, özellikle veba –Kara Ölüm– bulaşmasın diye, direnlerin metalik uçlarıyla rüzgârda temkinli bir şekilde dürtüklediği karı koca, birlikte, birer cin gibi hoplaya zıplaya ilerliyor. Cronenburg kapısından geçince Jean Gensfleisch kovulan çifte yüksek sesle açıklama yapıyor:

“Etrafında hendek olan, barakaların bulunduğu şu çayırdaki, sizin gibi devası olmayan hastalar kızıl tahtalardan bir şapelin karşısında kaynaşıyor, görüyor musunuz? Son günlerinizi geçirmek üzere oraya gideceksiniz. Ailenizin diğer üyeleriyle, o bölgeyi çevreleyen çayırlarda kollarınızı bacaklarınızı adamakıllı sallayarak temasa geçebilirsiniz. Var mı ailenizden birileri?”

“Vardı.”

“Tamam, biz Miskinhane’ye daha fazla yaklaşmıyoruz. Ama siz sağa sola sapmadan dümdüz devam edin, sakın geriye de dönmeyin yoksa hiç acımadan okla vururuz.”

Madam ve Mösyö Gebviller, paçavralar içinde per perişan, beyinleri çürük armuda dönmüş, dansın coşkusunu taşıyan enkaz halindeki vücutlarıyla, dertlerine dert katılmış olarak, gözlerinde nemli sislerle ilerliyor. Attale’in kaba kumaştan elbisesinin etekleri denizin gitgeli gibi salınıyor, Jérôme ise gözlerini deviriyor, kafasını oynatıyor, dudaklarından salyaların sündüğü virüslü ağzından, eşek gibi anırarak gülen karısına şu sözler dökülüyor:

“*Zämme! Mir gehn uffs schiff.*” (Beraberce! Aynı gemide gidiyoruz.)

Hem beyin hem vücut açısından kargaşa içinde, haritaya gerek duymadan tarlaları geçiyorlar, tıpkı sızan suyun şehirden çıkıp gittiği gibi.

18.

“Bayram mı bugün?”

Tüten bir lambaya üfledikten sonra, Strasbourg piskoposu dar bir odadan çıkıyor ve katedralin orta sahınının arka tarafında beliriyor; yanında, Luther’in Reform’unun iktidara yükselişi konusunda onu uyaran, ileri gelen bir din adamı var. İkisi de, eylülün sıradan bir pazar günü olmasına rağmen, cemaatten ayine saatinde gelen bunca insan olduğunu görünce çok şaşırıyor. Şehir halkı, üç büyük kapının aziz tasvirlerinin arasından geçerek, dört bir yandan akın ediyor. Sayıları durmadan artıyor. Şimdi tonozların altında sayılamayacak kadar kalabalık oldular. Tıpkı domuz yağı kokusu burnunu gıdıkladığı zaman olduğu gibi, piskopos kendisine eşlik eden din adamının yanında neşeleniyor:

“Baksanıza ey dini bütün bilge şahsiyet, biri doğmakta diğeri de ölmekte olan iki dünyanın eşiğindeyiz diyordunuz, kuruldu kurulalı katedral bu kadar çok müminle dolup taşmamıştır!”

Uzun burnunun ucu melek poposu şeklinde olan piskopos, kurdunkilere benzer dişlerini gösteriyor:

“Bugün herkes kendine ait söyleyecek bir sözü olsun, serzenişte bulunsun, burnunu her yere soksun istiyor, ama sonuca bakın hele. Muhterem peder, değirmencinin eşiği viyola çalmakta ne kadar maharetli olursa siz de Kilise’yi yönetmekte o kadar maharetli olurdunuz!”

Hakarete uğrayan ihtiyar, nezaket yüklü bir tevazuyla hiç karşılık vermiyor –sabır asabiyeti yumuşatır– ama düşünmüyor da değil tabii, tıpkı gizli gizli tüten, unutulmuş bir buhurdana benziyor; bu sırada orta sahnın, güzel Leiden kumaşlarından giysilere bürünmüş birtakım insanların yanı sıra, lacivert ya da gri çadır bezinden geniş gömlekler giymiş zayıf insanlardan bir ka-

labalıkla da dolmaya devam ediyor. Dua sıralarının bulunmadığı yer döşemesinde, upuzun burunlu ayakkabılar serbestçe geziniyor; Honstein'a (Para Küpü Hazretleri) ödedikleri yabana atılmayacak bir ücret karşılığında doğrudan katedrale gömülmüş zengin Strasbourgluların mezarlarının etrafında dolaşan, sert tahta tabanlı pabuçlarla ve birçok tahta çarıkla karşılaşılıyor. Servet sahibi kıskanç müteveffalar, babalarını pek bilmediklerinden annelerinin birer küçük tasvirini mermere nakşettirmiş. İğnenin yarattığı motif İsa'nın çektiği eziyeti hatırlattığı için kanaviçe işlemeli giysiler giymiş sofu kadınlar, vaftiz kurnasının başında, şu kavurucu sıcakta serinlemek için yüzlerine su serpmiyorlarsa defalarca haç çıkarıyorlar. Giysilerinin kırmızıya boyanması, rengi iyice otursun diye, bir Pater ya da bir Ave Maria boyunca sürmüştür. Bu mübarek kıçlara yakından bakılsa bazı hileler de görülebilirdi. Piskopos, kürsüsüne çıkıyor.

Guillaume de Honstein vaazlarını, her pazar, Büyük Perhiz günlerinde ve istisnai olaylar sırasında, bir sütuna yaslanmış, dantel gibi işlenmiş şu taştan veriyor. Sesi orta sahında çınlıyor. Herkes onu dinlemek, konuşmasına hayran kalmak zorunda. Cemaat inanılmaz kalabalık olduğuna göre –adeta bütün Strasbourg halkı bu pazar günü saat on birde burada buluşmaya karar vermişti– piskopos etkisinden emin, herkesin vaazlarını dinlemek istediği bir star sanıyor kendini, oysa ne doğru dürüst rahiplik pratiği var ne de ruha şifası, vaaz verirken milleti uyutuyor. Kürsüye çıkan merdivenin dibinde, ihtiyar din adamı endişeli bir havayla cemaati gözlemliyor, ama piskopos zerre umursamıyor artık dini bütün bu bilge şahsiyeti. Bütün kanaryalar gibi şarkısına devam ediyor. Öncelikle parasal inançlarına uygun olarak, birçok açıdan düşmanca bir tavır sergiliyor – endüljansları ödeme konusunda gayretsizlik, kendisi için mahvedici Reform girişimi vs. Tensel meseleler hakkında atıp tutmaya başlayınca, kalabalıktan biri alçak sesle dalga geçmeye kalkışıyor:

“Eğer herkes bunun gibi yapıp, manastırdaymışçasına aba giyecek olsaydı, çocukları kim dünyaya getirecekti?”

Cemaatin günlük yaşamını iyileştirmekten ziyade kendi imtiyazlarını savunmakla meşgul olan piskopos, görevini kalpsiz ve merhametsiz bir biçimde sürdürüyor, erkeklerle kadınları aynı kefeye koyuyor, buhur kokuları içinde, hiç kimsenin anlamadığı Latince cümlelerle devam ediyor. Cemaatten birçoqları dalgın dalgın kafalarını havaya kaldırıp kenarlardaki çiçek tasvirleriyle oyma dallara bakıyor. Solgun bakışlı fildişi bir tanrının karşısında, şaşkın sevinçler ve gizemler içinde, iyi kalpli faniler bir şey olmasını beklerken sabırla sıkılıyor gibiler.

Ama Guillaume de Honstein bir işaret vermek için aniden yüzüklü parmağını kaldırıyor, o zaman katedralin orgunun üç klavyesinden birinin tuşlarına basılıyor. Uzun bir tını çıkıp yayılıyor... Parmakların son boğumları piyano çalar gibi geziniyor cemaatin kalçaları üstünde. Orgunun bir ayağı pedala basıyor vargücüyle. Tiz bir ses cemaatin omuzlarında sarsıntılar başlatıyor. Bir ezgi yerleşiyor. Ayine gelenlerin kalçaları dalgalanıyor. Hadi bakalım, bir ilahi. Evet bir *flash mob*!..* Kocaman vitraylar döşeme taşlarının üstüne dalga dalga renk boca ederken yobaz kadının biri ayaklarını birbirine vurup sıçrayarak dansa başlıyor ve dans bütün vücudunu ele geçiriyor. Kadın büyük bir üzüntüye gark oluyor çünkü çok geçmeden inancına hanel geleceğini sanıyor, elbisesinde haç çıkardığı noktalardaki işlemeler patlayıp sökülüyor. Bacakları kalçalarına kadar ortaya çıkıyor, soytarıları hatırlatan halkalar çiziyor. Notalardan fırtınalar, kasırgalar sarsıyor katedrali. Gökkuşağı kırılıyor, kar bükülüyor, deniz derleniyor, herkes dua sıralarının aralarında dansa koyuluyor. Patlatın bir *Magnificat*! Bu çirkin kâbus dur durak bilmiyor, köpürüp kuduruyor. Bütün hasta müminler aynı galvanik akıma kapılıyor. Papazlar sütunların arkasında diş gıcırdatıyor. Ve birdenbire bu

* *Flash mob* birbirini tanımayan bir grup insanın internet üzerinden, e-posta veya sosyal ağlar vasıtasıyla daha önceden belirlenen yer ve zamanda, yine önceden kararlaştırılan, amacı genelde eğlence olan bir eylemi gerçekleştirdikten sonra dağılmaları esasına dayanan bir sosyal aktivitedir. (ç.n.)

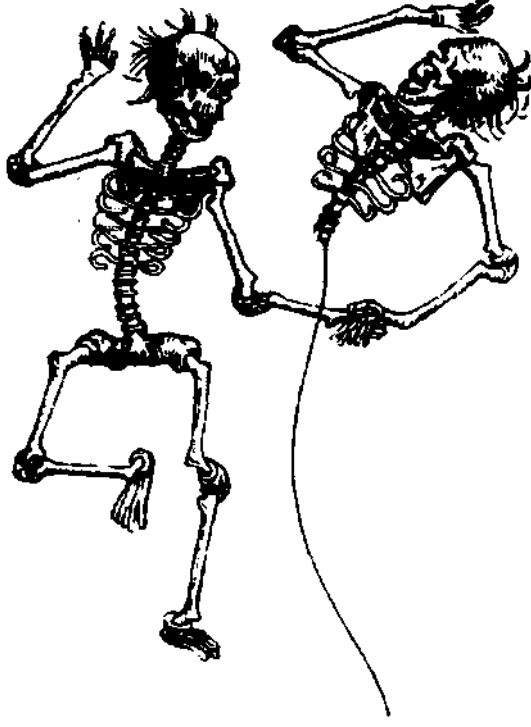
piskoposluk bölgesinin ana kilisesinin içi şimşeklerle, çatırtılarla ve tantanayla göz kamaştırıyor. Kırlangıç yuvası gibi ta tepeye asılı duran büyük org –yeşili, kırmızıyı, maviyi ve altın yaldızları birbirine karıştıran rengârenk bir org kasası– iki bin borusundan borazan, zil, flüt, kornet, obua sesleri üfleyerek ayakların kıpırdanmasına yol açıyor. Birçok mümin, kelebeğin kozasından çıkışı misali kabuktan çıkmak için danstan medet umuyor. Bazıları, tıpkı savaştan dönen bitkin askerler gibi aklını oynatıyor. Kâh bir demirhane ateşi gibi kasvetli, kâh çocukluktaki bir bayram gibi hafif sesler çıkıyor, iç çekişler ve inilti, çığlıklar ve hıçkırıklar var hep. Trance müzik festivallerindeki gece kulübü ortamını andıran bu ortamda herkes paniğin dibine vurmuş, boru çalan melekler sütununun çevresinde bir zincir oluşturmak üzere yüzücüler gibi debeleniyor. Bakire Meryem heykelleri hayret içinde, azizlerin tabloları ağızlarını bir karış açmış, havariler kendilerine ayrılan bölümde kışkırtı düşmüş. Başını sağa sola sallayan dindar bilginin birkaç taş basamak yukarısında, Honstein gözlerine inanamıyor. Bu alev alev gotik sahnede, dans harekete geçmiş mimariye olduğu kadar, umutsuzluklarını ancak dansla ifade edebilenlerin dengesizliklerinden oluşan bir zincire benziyor. Dans edenlerin arkasında ve havada, orgun on borusunun içindeki havanın basıncı altında, “çalgıların kralı” en sonunda ilahinin sonuna geliyor. Son derece yüksek sesle çınlayan borularından tiz notalar, nihayetinde müthiş bir zil sesine varana dek yükseliyor. Piskopos bağıra çağıra öfkesini dile getirmek için ağzını açmadan önce bütün cemaat tıpkı dans etmeye başladığı gibi bir anda toz olup gidiyor, piskoposun sözlerinden kaçıyor. Neyse ki kilisenin üç büyük kapısında sağlam payandalar var, müminler kocaman bir güruh halinde birbirlerini ite kaka, düşe kalka çıkıp arı gibi şehre dağılıyor. Birdenbire sessizleşen ve bomboş hale gelen devasa sahında –kilise korosundaki çocuklar ve piskoposluk meclisi üyeleri bile dalga dalga dans edenler tarafından dışarı sürüklendi– Kutsal Metinler uzmanı güçbela Guillaume

de Honstein'ın yanına geliyor; Honstein kürsünün tepesinde iç çekiyor." "Kutsal Roma Germen İmparatorluğu bir merkezkaç harekete kapıldı. Papanın kılıcı paslanıyor. Cemaat dua etmeye, Reform'un tavsiye ettiği üzere azizlerden birinden şefaath dilemeye gelmemişler, bu iş sizin başınızı ağrıtabak Piskopos hazretleri. Nasıl bir tavır takınacaksınız bilmiyorum ama bir azizin gücüne inanmalarını sağlamalısınız, Alsace'ın azizi olduğuna göre Aziz Maternus'un ya da kimbilir kimin, yoksa..."

Katedralde o günün çamaşır günü olmaması çok yazık, çünkü piskopos seve seve bir buzlu su banyosu yapardı doğrusu.

19.

Beyin fonksiyonları duran şehrin beyaz bir duvarında, bilinmeyen bir el kömürle bir desen çizmişti (ama Melchior Troffea'nın üslubu tanınıyordu sanki bu çizimden). Hiç kuşkusuz askerler uzakta beliriverince, duvarı kirleten kişi eserini bitirememiştir. Mangal kömürü, çizimi devam eden bir omurgadan kaymış, aşağı doğru inen bir çizgi bırakmıştı geride...

... ama ressam yine de altına şöyle yazacak zamanı bulmuştu:
"Strasbourg'da korkuyla yapıldı."

Bir damla bile birası kalmayan Strasbourg, Cehennem hakkında bir fikir veriyordu insana; hele de bira yapımcıları loncasının resmi lokalinin tıraşında oturan Andreas Drachenfels gibi, insan pis suyla dolu bira kupasını ağzına götürmek zorunda kalınca. Bir Alsace'lı için acı bir durum... Dudaklarının kenarlarından *Ammeister*'in kirli bıyıkları intihar etmeyi yeğlermişçesine sarkıyordu. Bu minicik cumhuriyetin hükümet başkanı onları yeniden canlandırmanın yolunu bilmiyor:

“Acaba I. François ve I. Maximilian'ın da benim kadar başları derde girmiş miydi?..”

“Sizin iki meslektaşınızın da ülkelerinin, imparatorluklarının falan etrafındaki tahkimat çatlayıp yıkılmıyor...” diye iç geçiriyor belediye başkan yardımcısı, unvanı *secretarius*, yassı şapkasıyla yelpazeleniyor ve sözlerine devam ediyor: “... Oysa bize baksanız, sırf kasaplar kapısı ile balıkçılar kapısında bile, bütün surlar yıkıldı yıkılacak bir halde. Surları berkitmek için bize olabildiğince çabuk taş gerek, hem de kesilip yontulmuş taş, ama nereden bulacağız ve parasını nasıl ödeyeceğiz?..”

Drachenfels duymamış gibi yapıyor. Kapının üstünde, boyları pul pul kalkmış, iki ayak üstüne dikilmiş ve elinde fener tutan bir ayı resmi olduğu için “Fener” adını taşıyan bu lokalde, duvara dayalı bir sıraya, *secretarius*'unun yanı başına yığılıp kalan *Ammeister*, sürekli belediye sarayında durmaktansa biraz buraya gelip oturmayı tercih etmişti çünkü orada aklını kaçıracağını sanıyordu. Bu müstahkem şehri belli bir halde tutmak için habire birtakım çözümler denemekten ama bu çözümlerin hep isabetsiz olmasından o kadar bıkmıştı ki bira yapımcılarına ait bu mekâna gelmek için çok büyük bir ihtiyaç hissetmişti, başka

bir sorumluluk taşımaksızın onlardan biri olmaya can atmıştı. *Ammeister* koca kafasını koca ayıyı gösteren duvar resmine doğru çeviriyor, ona tıpatıp benzeyen bu ayı bir feneri havaya kaldırmış, oysa kendisi artık açık seçik görmeyi bile beceremiyor. Duygusuz, kavurucu bir göğün altında, beyni sıcak çamura dönmüş *Ammeister*, eskiden bıyık altından güldüğü şeyi, yani gökkubbenin gelecekte ne haber verdiğini öğrenmek istiyor şimdi. Sonra önüne, iki yanına bakıyor, ama evlerin pencerelerinden, dans etmek için masalarının, sıralarının üstünde sıçrayan insanlar görüyor sadece. Hepsi de gerçeklikle bağlarını büsbütün koparmış görünüyor, düğünlerden, vaftizlerden sonra çanların çalındığı şenlik günlerindeki gibi yerlerinde duramıyorlar. *Ammeister*, açık kapıların pervazlarından, evlerinin içinde farandol yapan aileler görüyor. Bu aç ve şaşkın insanlar, el ele tutuşup belli bir tempo da ilerlerken bakışları dalgın, yüzleri tavana dönük, dirsekleri, dizleri seğirtili ve bitkin hareketlerle çırpınıyor. Elbiseleri, gömlekleri terden sırılsıklam olmuş, sıskacık bedenlerine yapışmış. Bu çılgın ve ölümcül dansların karşısında Drachenfels, durumun tam anlamıyla bir çöküşe dönüşmesine tanık oluyor, Strasbourglular sonunda buna *tànzplö* (dans vebasası) adını veriyor. Belediye başkanı, “Bu boktan durumdan çıkış yok,” diyor.

Bunun üzerine, *secretarius*’un dizlerinin altında kurdelelerle bağlanmış siyah kadife kısa pantolonlu kalçalarından birine pat pat vurarak karar veriyor:

“Evet, kıcıma bir delik daha açılacak ama piskoposla temas kurmamız gerek. Ben artık bu işin altından kalkamaz oldum.”

21.

Secretarius'un yaban geyiği derisinden çizmeleri bir süredir katedralde bir aşağı bir yukarı dolaşıyor; o sırada Guillaume de Honstein soğuk suyla ıslattığı kafasını havlu yerine altın işlemeli bir ayin örtüsüyle ovuştura ovuştura *scriptorium*'dan çıkıyor. Hiç keyfi yerinde görünmüyor bu Alsace'lı eli sopalı disiplin düşkünü adamın; düşünmeden soruyor:

“Beni bu kadar acil çağırmak için meclisten bir elçiyi kim gönderiyor yahu?”

“Özet olarak, Piskopos Hazretleri, dans edenlerle ilgili olarak, *Ammeister* meseleyi size devrediyor.”

“Ya, öyle mi?!”

Mor cübbesinin kollarını kıvrırmış din adamı uzun uzun kollarını kuruluyor, düşünüyor, ölçüp biçiyor, işin artısını eksisini hesaplıyor, hiç umulmadık bir fırsatla kucağına gelen hediyein değerinin farkında görünüyor aslında, ama yine de “Şehre pahalıya mal olacak,” diye belirtmeyi uygun görüyor, çünkü kaybedilen paranın telafisi mümkün değildir.

“Drachenfels burada olsaydı, size ‘Hakikaten gözünüz hiç doymuyor,’ derdi. Asılmış bir köpeğin bağırsaklarına benzetirdi sizi ve şunu ilave ederdi: ‘Ruhum sizi kusuyor.’”*

“Bir dahaki sefere *Ammeister*'in bana diyecek bir sözü olursa, beni belediyesinden kovduğuna göre kendisi buraya buyursun...”

* Paul Verlaine'in “Asılmış bir köpeğin barsaklarına / benzetirsin bazen beni” diye başlayan 1892 tarihli bir şiirine gönderme yapılıyor. (ç.n.)

Sıçrayıp ayaklarını birbirine vuran askerlerin şehir dışında bir tarlanın kenarına çektiği mancınığın yakınında, yeni bir şafağın hıçkırıklarla ağladığı bu solgun yerde, yarı çıplak Yüzbaşı Gensfleisch, yanında arbalet taşıyan askeriyle, parası Strasbourg şehri tarafından ödenen gıda çuvallarının, ölümcül bulaşıcı hastalık korkusuyla kimsenin yaklaşmaması gereken uzak Miskinhane'ye gönderilmesine komuta ediyor.

“Fırlatmayı başlatın.”

Uzak mesafeye gülle fırlatmak için kullanılan savaş aletinin uzun kolu halatlar yardımıyla geriye doğru bükülüyor, sonra an-sızın ters yöne devrilerek kaşığındaki sağlam bir şekilde bağlan-mış erzak balyasını fırlatıyor. Balya havada uzun süre süzülüp ileride Kızıl Kilise'nin yakınına düşüyor.

“Bir de su yollayalım şimdi, bütün hafta idare eder. Askerler, farandol yapacağınıza Jeu-des-Enfants Sokağı'ndaki bir atölyede bulduğumuz şu sahipsiz meşe fıçıyı doldurun. Böylece, düşünce parçalansa da belediyeye maliyeti olmamış olur... Hazır mısınız? Fırlatın!”

Strasbourg'un pis kokulu kanallarındaki tirşe sıvı, fıçının içinde uzaktaki barakalara kadar fırlatılıyor; fıçı, sağa sola yayılmış dal parçalarının arasında su sızdırmadan yuvarlanıyor.

Gensfleisch durumu takdir ediyor:

“Bu fıçıya çember geçirenler mesleğinin erbabıymış! Hadi dönelim artık! İyi de, Kızıl Kilise'nin tahtalarının orada neler oluyor? Şu birbirine sarılmış cüzamlı çiftte bakın, kendi bölgelerinden hendeği geçmeye hazırlanıyorlar... Daha yeni yiyecek gönderdik, onlar gitmeye kalkışıyor. Sanki yaşamaktan bıkmış gibi bu ikisi. Miskinhane'den ayrılmakla nasıl bir tehlikeye atıl-

dıklarını biliyorlar. Doyuracak iki boğaz eksilecek. Arbaletli asker, nişan al şunların üstüne.”

Asker verilen emir üzerine belinin sağındaki sadaktan bir ok çıkarıp dişlerinin arasına kısıtıyor, sonra eğiliyor, tabanlarını silahın yere koyduğu yay kısmına dayıyor, dikey fırlatmak üzere yayı iki eliyle çekip oku yerleştirdiği sürgünün ilk kertiğine kadar geriyor. Tekrar doğruluyor, silahı omzuna alıyor, tek gözünü kapıyor ve öbür gözüyle, gez işlevi gören bir kemik parçasının deliğinden bakarak nişan alıyor. Tam doğuya yönelttiği delikten, ters ışıktaki, göz kamaştırıcı güneşin önünde, artık tek vücut haline gelmiş çiftin silüetini görüyor. Dalgalanan, gerinen, büzülen, sınırı geçtikten sonra günışığının kemirdiği siyah bir lekeden ibaretler. Okçu, kendisini onurlandıran bir vicdan duygusuyla duraksıyor, kapalı duran gözünü yüzbaşıya doğru açarak iç geçiriyor: “Sanki onları böylesine birleştiren bir şey var...” Ama Gensfleisch askere, “Türk olduklarını düşünün,” diyor. Okçu nişan alıyor ve işaretparmağıyla tetiğe basıyor.

23.

Alçak bir duvar üstünde ayakta duran gönlü yüce piskopos, fırfırlı kostümü içinde müthiş rahatlığıyla, “Şehir yönetiminin bana yaptığı ödemeye ek olarak ulaşım masrafları için herhangi bir meblağ belirtmeyeceğim. İstedığınız kadar ödersiniz!” diyor. “Ama bir maiyet vergisi almak da her zaman iyidir...” diye mırıldanarak ellerini çırpıyor ve tekrar sesini yükseltiyor: “Hadi bakalım bütün dansçılar, Strasbourg endüljanslarının satışından kaynaklanan gümüş çuvallarını Roma’ya taşıyan o altmış yük arabasına binsin! Arabalar iki yönde de Alpler’i aştı. Bir günden kısa sürede buradan Saverne dağ geçidinin tepesine, Aziz Vitus’un makamına götürebilir sizi onlar!”

21 Eylül’de, her yıl sonbaharın ilk günü, hava açıksa, yeşil bir ışın sabahleyin katedrali boydan boya aşp güney triforyumdan girer ve kürsüdeki İsa’nın alnına vurur – genellikle pek sevilen tuhaf bir olaydır bu; ama bu 21 Eylül’de, aslında sonbahar ekinoxunda doğal olan bu olayı seyretmeye gelen hiç kimse yok sahinin altında. Müstahkem şehrin sağlam insanları, Saverne kapısına, dans hastalığına yakalananların gidişini seyretmeye ve Guillaume de Honstein’in panayırdaki madrabazlar gibi malını övmesini dinlemeye geldiler:

“303’te Napoli yakınlarında doğan Vitus, Tanrı’dan, kendisini onurlandıracak olanların seğirtili rahatsızlıklarını iyileştirme gücü istedi. Hastalıklar sırasında başvurulacak on dört azizden biridir o!.. Dolayısıyla Strasbourg’un dansçıları, normal hallerine geri dönmek için, hep birlikte, Vitus’un adaklarla kaplı mağarasına gitmelidir. Bu aynı zamanda Reform’un haksız yere reddettiği Katolik azizlerinin mucizevi kudretini de kanıtlayacaktır sizlere!..”

Şüpheli bir seyirci, belki de daha yeni Lutherci olmuş biri, piskopos hakkında iç geçiriyor: “Zırvalamakta usta değil bu artık...” ama gümbür gümbür konuşan Honstein kollarını iki yana açıp, katedraldeki kürsüde, alnını yeşil ışının deldiği İsa Mesih’miş gibi sözlerine devam ediyor:

“*Ammeister*’in gözünde bile din adamlarının itibarı kalmamış! En baştan beri söyleye söyleye dilimde tüy bitti: Bu dans, San Pietro bazilikasının inşasına katkıda bulunmak konusunda cimrilik günahı işledikleri için Strasbourg halkını cezalandırmak isteyen Vitus’un gazabı. Bir dağın tepesinde, sarp bir yolun ucunda bulunan şifacı azize ithaf edilmiş mağara şapelinde nedamet getirmeye gitmeniz gerek.”

İşte o sırada, kırlardan dönen bir sürüyle, derilerinin altında sivri sivri kaburgaları görünen sıskacık öküzler ağır arabalara koşulmak üzere geliyor. Bu koşum hayvanlarını, hemen ağzının suyu akan halk parçalayıp yemesin diye piskoposun hizmetindeki birçok asker korumak zorunda. Aslında bunlar çok ihtiyar ya da hasta hayvanlar ve normalde kandil yağı olmak üzere kasaba yollanacaklardı ama şimdi tam bir hazine değerindeler.

“Nerede buldunuz bunları?” diye soruyor birisi, Honstein yanıt vermiyor, kalabalığın karşısında esip köpürmeyi yeğliyor: “Hadi, hadi binin bakalım! Vakit kaybetmeyin. Ama bana para vermeden yerleşenler kendileri bilir artık. Kaynar kurşunla dolu bir kazanın içinde işkenceye maruz kalan, dans edip sağ salım çıkan genç din şehidi sizi asla affetmez!” Piskoposta, hemcinsini sevmek denen şu modası geçmiş duygu ölmüşe benziyor. Farandol yapan akrabalarına refakat eden ve hâlâ biraz bozuk parası olanlar homurdanarak ödeme yapıyor: “Çılgınca paraya susamak akli mahveder” ama Honstein vaadinden öyle emin görünüyor ki dans hastalığına tutulanların yakınları, komşuları yakası açılmadık küfürler savursalar da elde avuçta neleri varsa veriyor ona. Kıpır kıpır, yerinde duramayan oğlunu tutarken para vermekte tereddüt eden birine din adamı şu nasihatte bulunur:

yor: “Ey kayıp kuzu, düşün biraz! Sen heybende bir damla balını muhafaza etmek istiyorsun, halbuki oğlun Saverne’den iyileşip döndüğünde ve yeniden çalışacak hale geldiğinde yağmur gibi para yağdıracak sana.”

Her yük arabasına dans edenlerden otuzar kişi ayakta istifleniyor. Rahatsız edici bir görüntü bu, sanki delilerden meydana gelmiş dev bir balya, arabaların zemin tahtaları ayrılmış tablalarına zorla çıkarılıyor. Olduğu yerde dönüp durarak müthiş bir öfkeye kapılmış taş yontucular, kayıkçılar var. Tüccarlar, zanaatkârlar, birkaç burjuva ve birçok serf, halkalar çizip figürler (çapraz sıçramalar, tek ayağı ileri uzatarak dönüşler) yapa yapa yan yan ilerliyor; onlara katılan yoldaşları, çırakları *pasturel’ler** yaparak ilerleyenleri itıştırıyor; iyi beslenememiş, karınları şiş çocuklar titremelerden mustarip ama dans etmekten kendilerini bir türlü alamıyorlar. Bütün bir şehir halkı, umutsuz ama yüzlerinde vecd ifadesiyle, çılgınca bir coşkuyla arabalara biniyor. Hancılar, tuhafiyeciler, kunduracılar, kasaplar, kumaşçılar, kuyumcular, hububatçılar, fırıncılar, zihinleri tam anlamıyla bulanmış vaziyette, aşırı yorgunluk, şişmiş ya da paramparça olmuş ayakları karşısında neredeyse duyarsız hale gelmişler.

Guillaume de Honstein sabırsızlanarak askerlerine, “Tamam mı, hepsi burada mı?” diye soruyor. “Kimseyi unutmadan herkesi topladınız mı?”

“Hayır daha değil,” diye karşılık veriyor bir piyade. “En sonuncular birazdan gelecek. Jeu-des-Enfants Sokağı’na onları almaya gitti askerler.”

Yol boyunca neredeyse bütün şehir halkının arabalara bindirildiği sırada, bir piskoposluk meclisi üyesi, iki asker refakatinde, kapıyı vurmadan Troffea’ların evine giriyor. Meclis üyesi bir sanatçının atölyesine girmiş olmalarına zerre kadar önem vermezken, iki asker hayret içinde. Piskoposun erleri matbaa ma-

* (Fr.) *Pastourelle*: Kadril dansının dördüncü figürü. (ç.n.)

kinesinin etrafında ilgiyle dolaşıyor. Hatta biri, nasıl bir duygu yaratacağını görmek için, oymacının eğimli tezgâhının başına oturuyor. Kıymıkları süpürüp temizlemekte kullanılan küçük ve yumuşak bir fırçayı eline alıyor. Madeni bir cetvele bakıyor, marangoz kalemini bilememekte kullanılan taşı eliyle şöyle bir tartıyor. Sağ tarafında insanoğlunun trajik durumunun tasvir edildiği bir yığın kâğıt var. Asker, sinirli ve keskin bir yontma kalemiyle icra edilmiş işlerdeki inceliğe hayran kalıyor. Kâğıt yığınının alt kısmını karıştırırken bir resim seçip aşırıyor, ceplerinden birine sokuveriyor, resim buruşuyor. Tanrı adına cinayet işlediği ellerinden biriyle kâğıt yığınının en üstünde ilgisini çeken bir başka resmi alıyor, o sırada alt katta piskoposluk meclisi üyesi seslenmeye devam ediyor:

“Ee, kimse var mı?!”

Üst kattan bir gıcırtı geliyor. Üç ziyaretçi de merdivenleri çıkıyor. Melchior, yatağın karşısında, bir duvara dayalı büyük sandığın üstüne oturmuş, yüzünü adamlara doğru çevirmiş. Askerlerden biri Melchior’un bir yapıtını sallayarak, “Siz bu kadar yeteneklisiniz, peki neden rahiplerin dağıtacağı aziz portrelerinden ziyade Siyam ikizlerinin resmini yapıyorsunuz?”

Ressam gayriihtiyari yanıt veriyor:

“Strasbourg rahipleri için gravürler yapmak ha... Faturayı takdim ederken florinle değil kılıç darbesiyle alırım karşılığını.”

Bu kıpırdamadan duran, hırpani ve yıkık görünen kocanın karşısında ikinci asker soruyor bu sefer:

“Nasılsın?”

“Sevinçler küçücük ama acılar uçsuz bucaksız.”

Odanın kımıldayan perdeleri arasında günüşiği parlıyor, rahip sorguya girişiyor:

“Söylendiğine göre dans salgını sizin evinizde başlamış. Karınız nerede?”

“Öldü, bilmiyor muydunuz?”

“A öyle mi, ne zaman peki?!”

“Ne zaman ve neden mi oldu yani?..”

Oda boş, alt kat da öyle. Piskoposluk meclisi üyesi emrindeki askerlere, “Tamam, hadi gidiyoruz. Vakit geç oldu. Katedralde yeşil ışın İsa Mesih’in alnından çekilmiştir çoktan,” diyor.

Üçü evden ayrılıyor. Melchior hemen ayağa kalkıp koca sandığın kapağını kadınıyor ve içinden dalgın bakışlı Enneline’i çıkarıyor. Kadın sonsuzluğa dalıp gitmiş ve suskun, uyurgezer gibi görünüyor, dans duygusu dışında hiçbir şeye ilgisi yok ama ayaklarını zar zor sürürebiliyor. Kocasını sandıktan çıkmasına yardım etmek için elini uzatırken, “Gel, seni bekliyorum. Neden artık hiç konuşmuyorsun?” diye soruyor.

Bacaklarından birini zorlukla kaldıran Enneline de umut kozasından çıkmıyor. Artık rüyalarına takılıp kalan hiçbir şey yok. Solgun teni, kızarmış gözleri Melchior’dan başkasının bakışlarını kaçırmamasına neden olabilirdi ama Melchior hıçkırıklar içinde Enneline’i kollarının arasına alıyor. Belki de biraz fazla kuvvetli sarılıyor. Kadın birazcık inleyince adam kulağına fısıldıyor:

“Bana alçacık sesinle hangi sırrı söyledin?”

İkisinin de parmakları uzanıyor, birbirine karışıyor, havada kaybolup gidiyor. İkisinin de avuçlarında, yeni doğmuş bir çocuğun kısacık hayat çizgisi var, incecik bir dal gibi, fırıl fırıl dönüyor.

24.

Otuz-otuz beşi altmış yük arabasıyla çarpıp hesap edin... Yaklaşık iki bin dansçı konvoy halinde yola çıkıyor. Nasıl da bir Techno-Parade!* Saverne kapısında müşteri bulurum diye dikilmiş bir mahalle karısı boğazını yırtarcasına bağırıyor:

“İyi yolculuklaaar!”

Piskopos, muhafızlarıyla birlikte şehirde kalıyor. Strasbourg’un piskoposluk meclisi üyeleri, din adamları ve rahipler kortejin başını çekiyor. Aziz Vitus’un tasvirinin bulunduğu sönmüş birer büyük mum taşıyorlar. Deliliği andıran bir buruklukla ağırlaşmış yük arabalarının biri önünde ikisi arkasında yürüyor. Hayvanlar harekete geçiyor ve yük arabalarından oluşan kervan uzaklaşıyor. Çevrelerinde çiftliklerin kümes hayvanları ölmüş; buğday, üzüm olduğu yerde kuruyup kalmış. Şehrin daha uzağında, eskiden atasözlerine konu olacak kadar verimli kırlar, şimdi hava durumundaki anormallikler ve kısa süre önce Ren vadisini sarsan depremler yüzünden meyve ağaçlarının gördüğü ağır hasarın izlerini taşıyor. Bölgeyi terk eden bütün kuşlar nereye göçtü acaba? Gökyüzündeki âfetler göğün en soylu sakinlerine varıncaya dek her şeyi mahvetmiş. Keklikler, sülünler, dağ horozları –Strasbourg sofralarının ihtişamlı parçaları– o kadar az bulunur olmuş ki gelecek kuşakların artık onları hiç yiyemeyeceğinden korkuluyor... İnsanın aklını kaçirtacak, belki de dans ettirecek bir durum bu!

Müstahkem şehrin girintili çıkıntılı surları ve kuleleri şimdi ufukta görünüyor. Yüzleri gerilmiş dansçılar, Aziz Vitus’a daha yeni atfedilen salgın yüzünden acıyla haykırıyor. Üzgün, bitkin,

* Techno-parade: İlki 1998’de düzenlenen Fransızların tekno müzik yürüyüşü. (ç.n.)

tozlu, pis, iğrenç, yapış yapış, çatlak, bu karışık ortamda kafaları ağırlaşmış insanların gözleri kapanıyor. Doğanın kendisi bu hayatın ağlarının ilmekleri arasına takılıp kalmış. Yine susuz ve çatlamış topraklar, yanmış başka hasatlar. Mayıs soğuğu her şeyi mahveden bir dolu fırtınasıyla çiçeklenmiş erik ağaçlarını dondurmuş. Kıyafetlerin açık kısımlarının müstehcenliği, dans eden kadınların memelerini büsbütün ortaya çıkarmış. Ama bu çıldırmış toprağı ferahlatmıyor, çakıltaşları çoktan matemde. Yolcular silahsız devam ediyor yola; kurumuş akarsu yataklarından, toz duman olmuş sebze tarlalarından geçen öküzler sallıyor onları. Ama soğuktan yanmış da olsa, işte size yaban mersini, ak göknar, kırmızı yüksükotu, sapsız meşe, ak üvez, kuş üvezi; çünkü burada Saverne yamacı başlıyor. Kilise mensupları şimdi o koca mumlarını yakıyor, azizin kafasında kızıl saçlar gibi titreşen bir alevi var mumların.

Dik tırmanış, konvoyun geçişine uzaktan, gölgeler arasından birkaç aç kurdun bazen gözlerini parlatarak baktığı kuru ve sık bir orman örtüsü altında zorlaşıyor. Yük arabalarının zeminini tabanlarından akan kanla sırlıslam eden dansçılar, bir mahmurluk ve hayret içinde, yüzen bir rüyada gibiler; dans eden kadınlar ince elbiselerin içinde ahenkle hareketleniyor, sallanıyor. Melankolik bir vals ve ilk yarlar hizasında halsiz bir baş dönmesi, Vosges dağlarının kısmen sarp kayalarında nasıl da bir sefalet kervanı bu... Şosede tekerlerin çapı kadar derin teker izleri var ve arabalara koşulu hayvanlar çok zorlanıyor. Aşırı stres altındaki, kalbi de ruhu da kuvvetli duygularla dolu ıstıraplı yolcuların gidiş temposunu yavaşlatıyor ya da hızlandırıyorlar. Yavaş yavaş güzergâhın her ânı bir mücadeleye dönüşüyor. Yoruldukça, zayıf ya da hasta öküzlerin hareketleri, tehlikeli dik bayırlar boyunca düzensizleşiyor, aksıyor. Bundan böyle, gerçekten dipsiz uçurumların tepesinde, yol özellikle tehlikeli bir hale geliyor. Yük hayvanlarının soluklanması gerek. Gölgeler ve aydınlıklar birbirine karışıyor. Dar yol daha da daralıyor, tam anlamıyla kayalık.

Düzensiz ve dolambaçlı, son derece inişli çıkışlı patika boyunca hiçbir zevkli tarafı yok gerçekten bu yolculuğun. Normal bir zamanda olsa, hıncahınç doldurulmuş yük arabalarındaki insanlar, “Bir hac yolculuğunun daha güvenli hale getirilmemesi tam bir rezalet!” diye bağırırlardı. Yaya giden kilise mensupları alınlarından akan teri kuruluyor. Şimdi daha yukarılarda, kurtlar bu cici kalabalığı bekliyor.

Daha meşeler ve dişbudaklar arasında kat edecek yüzlerce metre var. Hadi, çok dik bir tırmanış bir saat sürecektiyelim, onun ardından, nihayet, etrafı baş döndürücü uçurumlarla çevrili, ulaşması zor mu zor bir tepenin doruğunda, pembe bir kaya kovuğunda bulunan karanlık mucize mağarasına varılacak. Ama önce, hayvanları son bir gayretten önce biraz rahatlatacak neredeyse düz bir çizgide ilerleyen yarı düzlük bir arazi geliyor. Buraya Cadılar Okulu adı verilmiş. Altmış araba burada arka arkaya diziliyor ve biraz duruyor. Üstleri başları yırtık pırtık, perişan haldeki lokomotor sistem hastaları daha da vahşice dans ederken yüz seksen kilise mensubu (aralarında papaz yardımcıları, vaizler, küçüklükten itibaren ya da sonradan keşiş olanlar, papaz çömezleri vs. var) kortej boyunca yerleşiyor. Sırtlarını dağa verip araba başına üç kişi olacak şekilde –biri ön tekerin, biri arka tekerin yanında, biri de ortada duruyor– çömelip araba tablalarının kenarını tutuyorlar. Boyunlarına taktıkları ve cüppelerinin önünde dalgalanan zincirin ucundaki pirinçten yapılma İsa hinoğlunun bir havaya bürünüyor.

“Kaldırıp itelim, Tanrı razı olsun diyelim!..”

Bütün rahipler birlikte doğruluyor ve arabaları uçuruma deviriyor, dans edenler kaldırma etkisiyle eğilen tablaların soluna kayarak işi kolaylaştırıyor. Araba kollarının arasına sıkışan öküzler de aşağı sürükleniyor. Boşluğa düşen farandolcüler o zamana kadar hiç yapmadıkları gibi tuhaf sıçramalarla tepetaklak dönüyorlar. Baş döndürücü düşüş sırasında kurtulmak için hangi azize adak adayacaklarını bilemiyorlar. Her halükârda Aziz Vitus’a

değil, çünkü piskoposluk meclisi üyeleri ve diğerleri, yaptıkları götürü anlaşmayı yerine getirmeden önce, azizin tasvirinin dibine, çakıllar üstüne bıraktıkları koca mumları şimdi yanar vaziyette, ölü ağaçlarla, kuru çalılarla dolu derin vadinin dibine atıyorlar ve bitkiler hemen tutuşuyor. Kocaman bir yangın yayılıyor çevreye. Orman yangını sarp kayalıkların dibine ulaşıyor, uçurumun korkunç tehlikelerine kurban giden dansçıların belini, boynunu kırdığı, taşlara çarpıp kafataslarını patlattığı yerlere yayılıyor. Vadi, ateşten ağzını açıp, ıstıraplardan kurtulanları yutuyor ve çok geçmeden her şey kıpırtısızlaşıyor... Balo sona eriyor!

25.

Strasbourg surlarının dışında, Kızıl Kilise'nin yakınlarında, Miskinhane'yi çevreleyen hendeğin kenarında hâlâ dans ediliyor. Geceleyin, kıvıl kıvıl oynayan bir et yığnında, beyaz kurtçuklar birbirlerinin altından üstünden kayıp duruyor. Dans ediyorlar. Yıldızlar altında görünmez olduklarını sanarak, daha pek çokları kimbilir nerelerden çıkıyor ve yüzeyde dalgalanıp parlayan çılgınlara katılıyor. Hepsi birden sanki bir kaynaktan sızan hafifcecik bir su uğultusu, bir gözyaşı gürültüsü çıkarıyor. Bazı kurtçuklar savaşa giden köylüler gibi bir havalarda ki sormayın! Gerinip kavisler çiziyor, seyretmesi hem vücudu hem morali yıpratın genel dalgaların çalkantısına karışıyorlar. Müthiş kıpırdak bir çılgınlık nöbetine kapılmış bu kurtçukların dansı, dönüşümlerin tezahürü. Bir yandan birdenbire akıp boşalıveren bir farandol akıntısı görülebiliyor. Dans eden bu halkı durdurmak olanaksız. Coşkulu ve çılgın kalabalığın geçit yapışını görmek çalkantılı ruhlara huzuru pek geri getirmeyecek. Bu kalabalık, el ele tutuşup halka olmaya şehvetli bir istek duyan, çapkın ve haddini bilmez, arzu dolu ve saygı tanımaz mahluklardan, özgürce sürünenlerden oluşuyor. Ah, sanki doğal bir olaymışçasına fantastik bir dansın hezeyanıyla sürüklenen bu minicik fahişeleri ve it kopukları düşlemek!

Koca yığnı bir arbalet oku delip geçmiş. Aslında yatıp yüz yüze birbirine sarılmış bir çiftten oluşan bir yığn bu. Tek bir ok onları bir anda yere çakmış, birinin sırtından girip öbürünün göğsüne saplanmış. Biraz hayalgücünü çalıştırınca, çok değişmiş olsalar da Attale ve Jérôme Gebviller'i tanımak mümkün. Şişmanlamışlar –eee, vakti gelmişti artık!– hatta öylesine şişmişler ki gerilmiş derileri yer yer yırtılıyor. Dans konvoyu, açılan bir

yarıktan, dar bir sokaktan geçer gibi çıkıp stbeyazı bir yol oluşturuyor. Dudakların üstünden geçerken pşlerin izini ağır ağır siliyor. Kurtuklar gece görüntüleriyle dolu göz çukurlarına nüfuz ediyor. Bu yarı harap olmuş tapınaklar onların ağılı olacak. Güçsüz sıçrayışlarla ilerliyorlar. Evet elbette, bu alçak kepazelik yığınının ve bu iğrenç balelerin ustalığına karşı dayanılmaz bir tiksintiden söz edilebilir ama... başka türlü bakarsak bunda bir güzellik de görebiliriz. Çünkü, sırtları kambur, yüzleri birbirinin omzuna gömülü, dizleri birbirine dolanmış, bacaklarının alt kısmı ve ayaklar tek bir noktada birleşmiş vaziyette, yüz yüze yatan bu fııcı çiftin şekli, bir bütün olarak, ok saplanmış bir kalbe benziyor, tam anlamıyla Eros'un oku değil ama olsun... Suçunu kabullendikleri bir sırrın ve paylaştıkları bir utancın yükünden ruhları kurtulan bu iki kurban, âşıkların ağaç gövdelerine kazıdığı ve iki tarafına da adlarının baş harflerini koyduğu şu tipik çizimi hatırlatıyor. Belki de Attale ile Jrme, doğada bir yerde çılgınca aşklarının hatırası kalsın diye bu pozisyonda ölmüşlerdir.

26.

“Snif, snif, neymiş bu yeni felaket? Çok pis kokuyor.”

Ammeister Andreas Drachenfels, isteği üzerine onu piskoposluk konutunda yemeğe davet etmeyi kabul eden piskopos ile kendisi arasına bir uşağın getirip koyduğu ilk yemeği koklarken soruyor.

Guillaume de Honstein, “Sizi memnun etmek için ünlü aşçım Jacques de Landsperg tarafından hafif ateşte pişirilmiş ak bademli incir püresi içinde geyik eti,” diye gururla yanıt veriyor.

Drachenfels sağ elinin üç parmağı arasında küçük bir parçayı tutarak dudağının üstünde iyice sıklaşmış ve sanki piskoposu bunca memnun eden o şeyi yutmasını istemiyorlarmış gibi duran koca bıyıklarının arasından zar zor ağzına atıyor.

“Bademler kekremesi... Boğazımda kalan inatçı bir acılık bırakıyor,” diye yorum yapıyor Strasbourg hükümetinin başı.

“Sizi memnun etmek istemiştım.”

“Boşa gitti. Ne boktan durum!”

“Belki de *Ammeister* şu iğdiş horoz yahnisini tercih eder.”

Yanakları pörsüyen, göbeği inen Drachenfels’in hiç iştahı yok. Ucundan tırtıklıyor yemeği.

“Bu yahninin tamamı fazla yanmış. Ruhban sınıfının başaşçısı şeytanın kebabçısı. Sanki Saverne geçidindeyiz...”

Şehrin dünyevi işler sorumlusu başını kaldırıyor. Minicik gülünç şapkasının yuvarlak kenarının gölgesinde kalan gözleriyle, yanaklarını bir yangını körüklercesine şişire şişire iki budu üfleyen piskoposu inceliyor.

“Horozun dans etmeye başlayacağından mı korkuyorsunuz Piskopos Hazretleri?”

Havari Yuhanna'nın hayatından sahneler içeren fresklerle süslü bir duvara sırtını vermiş Honstein, zayıf olsa da, tabakları silip süpüren bir obur, dudakları yağlamaya, içkembeyi doldurmaya meraklı biri olduğunu ortaya koyuyor. Pisboğazlığıyla, bir demet saman çiğniyormuş gibi ağzı tıka basa dolu, kıskanç bakışlarla misafirinin tabağında damağını şenlendirecek bir şey var mı yok mu diye kontrol ediyor.

"Müsaade eder misiniz?"

Yanıtı beklemeden belediye başkanından bir istiridye aşırıyor. Sofrada yaptığı bütün münasebetsizlikleri anlatmak için bir Kut-sal Kitap gerekir. Sessizlik hareketsizliğin içinde fokurduyor, ta ki Drachenfels hâlâ kömür gibi yanık olduğunu düşündüğü etini seyrederken iç geçirene dek:

"Luther yandaşları, bizim dansçıların bir haftayı aşkın bir süredir geri dönmediğine şaşırarak büyük çapta bir başka yahni olasılığından dem vuruyorlar... Bu da kilise mutfağının pişirdiği bir başka yemek olabilir mi Piskopos Hazretleri?"

"Yeni 'reformcular' her zaman kendilerini hiç ilgilendirmeyen işlere burunlarını sokuyor. Eğer damak tadınıza daha uygunsa *Ammeister*, sirkeli sebze suyunda pişirilmiş, yanında otlu sosu bulunan şu turnabalığından alın tabağınıza."

Kaşık, geçişini engellemeye çalışan inatçı bıyıkların arasından zar zor ağza girince, hükümetin başı lokmasını yutmayı başarıyor:

"Bu tabakta çok fazla ayırkotu çıkmış, aynı Strasbourg'daki gibi."

Piskopos, elinde kristal sürahi, konuğuna içki koyuyor:

"Göreceksiniz, artık Alsace'ta kalmadığı için Türklerin Yunanistan'dan getirdiği şu beyaz şarapla daha rahat yutuluyor."

Belediye başkanı, "Siz Türklerle mi görüşüyorsunuz sık sık, Piskopos?" diye sorup önceki düşüncesine geri dönerek vurucu darbeyi indiriyor: "Katolik inancı lağıma düşmüş."

Guillaume de Honstein boyun atkısını açıyor, dökümlü kumaşlarla yapılan resimleri andırır bir vaziyette, Hazreti Süleyman'ın heykeli gibi durarak bu kez o suçluyor:

“Strasbourg’un kendi Yahudi halkına karşı davranışını size hatırlatmamı ister misiniz? Büyük meclisin bütün burjuvaları Yahudilere o kadar çok borçlanmıştı ki nasıl geri ödeyeceklerini bilemiyorlardı, sonra akıllarına bir fikir geldi. Bir Aziz Valentinus günü, şehirdeki bin altı yüz Yahudi, şehir merkezindeki Yahudi mezarlığına yerleştirilen odun yığınları üstünde yakılarak öldürüldü, böylece belediyenin seçilmişleri hiçbir borçlarını ödemek zorunda kalmadılar. Bana getirilen ve tabağımın altına sokuverdiğim şu küçük buruşuk kâğıt parçasına bakın *Ammeister*. O zaman elbette siz daha meclisin başında değildiniz ama hafızanızı tazelemek için göstereyim gene de...”

“O halde anlıyor musunuz, Strasbourg şehrinden alınacak dersleri...” diye sözlerini sürdürüyor Piskopos, “Sorun vardı. Artık sorun yok. İstedığınız bu değil miydi?”

“Ne pahasına?”

“Bu müstahkem şehrin halkı son ferdi de ölünceye kadar dans etsin, onu mu tercih ederdiniz?”

“Ama yine de, ateşe verilen iki bin kişi...”

“Bin altı yüz ya da iki bin... Nefret edince sayısına bakılmaz.”

Bir uşak, her birinin üstüne küçük siyah bir haç boyanmış drajelerden oluşan ve kuşkusuz aşırı sıcaktan ötürü *Ammeister*’in ellerine yapışıp kirleten resimlik bir pasta getiriyor. Bu pasta kilise şeklinde yapılmış. Çan kulesine yapışık iki çörtenden, yemek ortasında sofradakilerin susuzluğunu gidermek için, gümüş kaplara tarçınlı, şekerli kaynatılmış şarap dökülmeye başlıyor. Andreas Drachenfels soruyor:

“Erzakla, birayla, buğdayla dolup taşan manastırlarınızı boşaltıp halkın yaşamını sürdürmesi için verecek misiniz nihayet Piskopos Hazretleri?”

İki saat olmuş bile. Piskoposun özel aşçısı Hans Nagel bir duyuru yapıyor: “Muhterem beyefendiler, vakit geç oldu, işittiğiniz çan akşam duasına çağırıyor. Ne yazık ki yemeği kerevit ikramından önce kesmek zorundayız.”

Belediye başkanı, “Ne idüğü belirsiz bir sos ya da utanç verici bir jöle içinde yüzdüklerini düşününce, pek büyük bir şey kaçırmamış olacağız kesinlikle diyorum kendi kendime...” diye homurdanıyor.

Şimdi de ikinci bir tatlı getiriliyor; çiçekli bir bahçe, ortasında bir kaya, kayanın tepesinde de dua eden görkemli bir Bakire Meryem tasvir edilmiş. Limon sarısı badem ezmesinden yapılma saçları sıcak yüzünden ensesinden aşağı kayıp ayaklarının dibine düşmüş. İsa’nın annesi, Petite France Mahallesi’nde kafası tıraş edilmiş, mücevher takması da yasak olan şu fahişeler gibi çıplak kalmış. Muhterem kadın yüksek ısıda eğiliyor, alnı yere doğru iniyor, poposu çok gerilere kaykılıyor. Drachenfels düşüncelere dalıp gitmişken gördüğünü tasvir ediyor:

“Kel ve iki büklüm şimdi, belki de vaktini doldurmuştur, Meryem... Saverne’deki mangal partisinin bilgisi Reform’un ekmeğine yağ sürecektir.”

Bunun üzerine hükümetin başı Piskopos'a bir anlaşma öneriyor:

"Siz halihazırda imparatorluğun en büyük kilerini oluşturan manastırlarınızı, şapellerinizi açıp yoksullara gıdanızı verirsiniz ben de her yerde Aziz Vitus'a şükrettiririm ve hikâyenin resmi versiyonu, azizin dansçıların mucizevi şifacısı olduğu şeklinde tarihe geçer. Türkleri, farandol yapanların şehre geri dönmeyişinin suçlusu olarak göstermenin bir yolunu bulurum. Hem zaten haksız yere suçlayabiliriz, civarda hiç Türk görülmedi ki. Bir Türk ne menem bir şeydir, onu bile bilmiyorum. Gerçekten var mı yok mu, onu da bilmiyorum. Biliyor musunuz, X. Leo ya da Luther de umrumda değil benim. Sadece istiyorum ki sizin sofranız yemeklerle dolup taşarken şehir halkı insanı dans ettirecek kadar büyük bir açlıktan ölmesin. İki gün içinde söylediğimi kabullenmeyi redderseniz Piskopos Hazretleri, sizi uyarıyorum, reformcuların iddia ettiği gibi, Saverne mağarasına hac yolculuğunun canice bir enayi tuzağı olduğunu duyuracağım. İşte o zaman Strasbourglular hemen katedrale baskın yapar, aziz heykellerini tuzla buz eder. Azize Aurelia'nın mezarını yıkar. Din şehitlerine, Vitus'a ve öbürlerine hürmet gösterme işi eceliyle ölmüş olur. Dokumacılar, terziler, demirciler vs. Luther'in davasını benimser. Kendi vücut bütünlüğüne gelince Piskopos Hazretleri, onun için dua edin bence!"

"Bana hiçbir şey yapamazlar," dedi Piskopos kendinden emin. "Sadece küçük çaplı hırsızlar darağacına gider. Örümcek ağına tatarcıklar yakalanır, ama büvelek asla."

Belediye başkanı, "Kuşkusuz Katoliklerin tanrısı hiçbir şey görmüyor ya da hafızası kıt," diyor. "Ama Strasbourg'da ayin çok geçmeden yasaklanır. Luther keşişlerin ve rahip adaylarının evlenbilmesi için düzenleme yapacak, imtiyazlardan feragat edecek. Ayinler Almanca yapılacak, bu da işime gelir, çünkü Latincem pek parlak sayılmaz."

Kendi kazdığı kuyuya düşmüş gibi hisseden ve beti benzi atan Piskopos'un sofrasında, *Ammeister* adama vurdukça vuruyor:

“Piskoposluk meclisi üyelerinin kazançlarına, sizinkilere, kiliselerin zenginliklerine el konacak. Protestanlar sizin piskoposluk bölgenizdeki katolik ibadet mekânlarını yağmalayacak. Bakire Meryem’in tasvirleri, azizlerin tabloları ıskartaya çıkacak. Havariler galerisindeki her şey çekiçe kırılacak. Clarisse rahibeleri kilisesinin korosu resen hububatından yoksun kalacak, aynı zamanda taşlarından, din şehidi heykellerinden de. Çünkü bunlar surları berkitmekte kullanılacak. Cronenbourg kapısını sağlamlaştırmakta inşaat malzemesi olarak kullanmak üzere katedraldeki mezarlar kırılacak ve şehir Reform’a geçmiş olacak!”

Kafasında sis bulutundan başka hiçbir şey kalmamışa benzeyen piskoposun karşısında, Andreas Drachenfels oraya geldiğinden beri ilk defa gülüp eğleniyor:

“Ah işte, durumlar böyle Piskopos Hazretleri! Lobutları devirerek oynamak isteyen, oyunda kalmak istiyorsa, onları tekrar doğrultmak zorunda. İnsan önce harekete geçip ancak sonra düşünüyorsa, yemekten sonra hardal servisi yapmış gibi olur.”

Guillaume de Honstein ayağa kalkıyor, yüzüklerle dolu iki parmağıyla pastadaki Meryem’in kıcını tutup alıyor ve çiğneyerek yemek salonunu terk ediyor. Bıyıkları zafer işareti olarak V biçiminde havaya dikilen Andreas Drachenfels de çıkıp gidiyor. Şatonun avlusunda kendisini bekleyen dört *Stettmeister* soruyor:

“Yorumunuz nedir *Ammeister*?”

“Bu yemeğin başaşçısı direğe bağlanıp âleme rezil edilmeye müstahak. Baksanıza, hava bulutlanıyor galiba?”

Ertesi sabah, katedralin kulesinin tepesinde, sağır gözcü şaşakalıyor. *Tüerkeglock* ağlıyor. Çatlak bronzundan iki-üç damla gözyaşı akıyor. Gözcü bunu tespit ettikten sonra, aşağıdakilere, göğe yakın çanın kederlendiğini göstermek için yumruklarını sıkıp fırl fırl dönerek, inek gözüne benzer gözlerini ovuşturuyor. Zaten bunca dertli olan çana, halkı uyarmak amacıyla çekiçe vurmaya da kıyamıyor. Strasbourglular başlarını yukarı kaldırıp bu işaret dilini anladıklarında onlar da ağlıyorlar, ama sevinçten, çünkü yağmur yağıyor.

Bu, Mors alfabesi gibi noktalar ve çizgilerden meydana gelen düşey ve düzgün bir yağmur, tanrıtanımazların çözemeyeceği, yukarıdan gelen bir edebiyat. Katedralin çörlenlerinden akan ilk suların altında duran insanlar kurumuş dillerini çıkarıp içiyorlar. Sanki Sainte-Odile dağının pınarındaki suyla ziyafet çekiyor gibiler. Sesleri hayret nidalarıyla dolu, kahkahalarla arkaya devriliyorlar. Susuzluklarını giderirken solukları bulutlara buğulu öpücükler yolluyor. Önce yüksek kulenin tepesine vuran yağmur, hiç durmaksızın yağıyor. Adeta bir peri, cehennemî gökte mucizevi bir şafağı tutuşturdu. Dışarıda, imansız şehir halkı arasında, sözcükler, tebessümler, her şey bir yeni şiirler bahçesindeki gibi yeşeriyor. Aylardır bunu yaşamamışlardı. Kasvetli ruhlarında güzel bir yansıma doğduğunu hissediyorlar. Tanrı tarafından terk edilmişlik gibi sefaletin de bitişi mi bu? Umut yağıyor gökten. Giysilerin açık kısımlarından içeri akıyor. Tenleri pisliklerden temizliyor, kirli sular ince ince akıyor vücutlardan.

“En iyinin tadını çıkaralım! Beteri atalım nihayet!”

Çok geçmeden çocuklar gibi eğlenmeye başlıyorlar. Kocamış bir kadın –Baküs ile Venüs’ün ihtiyar kızı– yağmura hoşgeldin

diyor hareketleriyle. Bildiğiniz gibi, bir mutluluk asla tek başına gelmez; birdenbire birisi ortaya çıkıp meydanlarda, köprülerde, dar sokaklarda bağırmaya başlıyor:

“Ağzına kadar dolu rahibe manastırları, yoksullara yulaf ve arpa vermek için kapılarını açıyor! Hadi hepiniz gidin! Rahip manastırlarında vurgunculukla istiflenmiş buğday ucuza elden çıkarılıyor. *Quartaut*’su* on florinden fazlaya tırmanmıştı, şimdi birdenbire sadece beş *batzen* oldu. Kilisenin fırıncılara verdiği buğdayın tavan fiyatı yedi şilin altı fenik. Görülmemiş bir şey! Şehirdeki rahibe evlerinin muhafaza ettiği kantar kantar sebze dağıtılacak. Fıçılarca bira komik fiyatlara elden çıkarılıyor ve kurutulmuş domuz eti, tütsülenmiş balık üstündeki kilise vergisi kaldırıldı! Köy papazlarının verimli yıllarda stokladığı erzak dilencilere veriliyor! Tıka basa yiyecek! Ardiç, tuz, kimyon katılmış, kocaman kumtaşı küplerde muhafaza edilen rendelenmiş lahana turşuları kepçe kepçe herkese dağıtılıyor! Piskoposluk hasadın bol olduğu mevsimlerden kalma elli bin *quartaut* erzakı saçıyor resmen! Herkese afiyet olsun!..”

Yağmurun altında kulaklarını ovuşturan Strasbourglular, Noel mi acaba, diye düşünüyor. Pusulayı şaşırması, her şeyi birbirine karıştıran bir dul kadın müjdeyi verene tutkuyla sarılıyor:

“Piskoposum, canım dostum, istediğim sensin, hakiki sevgilimsin!”

Bir çömlekçi, karısı kiliseye boş leğenlerle koşarken, tezgâhını yeniden çevirip çanaklar, testiler, süt kapları yapmak için yerden kil çamuru topluyor. Dinmeyen yağmurun altında pek çok şey yeniden doğuyor. Her şey ürperiyor. Sokaklardaki taşların üstünde ilk bira fıçıları gürültüyle yuvarlanıyor. Tanrım, bu rondlar halkı nasıl da büyülüyor! Su nasıl kumda emilip kayboluyorsa insanlar da Katolik ibadethanelerinin içinde gözden kayboluyor.

* *Quartaut*: Eskiden sıvılar için kullanılan bir ölçü birimi. *Muid*’in dörtte biri ki bu da yaklaşık 68,5 litreye tekabül eder. Tahıl ölçüsü olarak *muid* yaklaşık 1,85 metreküptür. (ç.n.)

Surlarda nöbet bekleyen askerler bile silahlarını –kalanburnalar, çift kundaklı toplar– bırakmış, koşa koşa gidiyor.

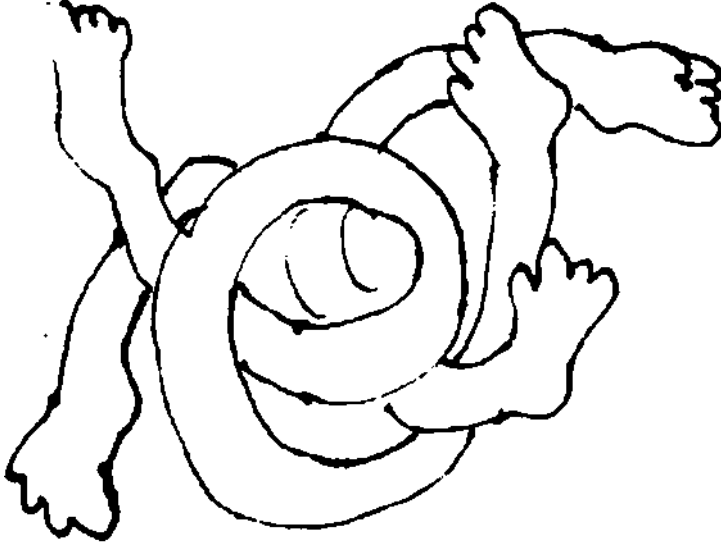
Zihni hâlâ biraz açık olan, ender rastlanacak cinsten birisi şaşıyor:

“Ya şimdi Türkler saldırıya geçerse!..”

Üstü çıplak ama bacakları maden zırhlarının içinde sırılsıklam kalmış Yüzbaşı Johannes Gensfleisch, “Türkler mi, amaaan! Saverne geçidinden iyileşerek dönüş geç en bütün dansçılar ı kaçırdılar, portakal şerbeti memleketlerine götürüp köle yapacaklar, memnun mesut geri gidiyorlar!” diye karşılık veriyor.

“Ya? Farandolcüler için hazin olmuş ama Türkler gitti diyor-sunuz ha? Oh, bu da güzelmiş!..”

“Karşıdaki fıçıcıların yerine gelen berbere kafamı veresiye tıraş ettirirken bunu kalemle kazıyan sen misin Enneline? Ucunda ayaklarıyla dönüp duran bacakları tasvir ediyor, ha? Çok güzel, hem ortaya da Enneline’in e’sini çizmişsin...”

“Aferin hayatım. Dilin açılmadı ama bir resimle kendini ifade etmeye başladın, hiç de fena sayılmaz. Gelişme var. Yağmur yağdığından beri şehirde insanlar bunu iddia ediyor. Sokaktaki nadir komşularımızdan biri, nadir diyorum çünkü bütün ötekiler Saverne’e gitti... yosun tutmuş duvarında küçük yeşil bir nokta gösterdi bana. Bitkiler çıkıyor. Sonbahar çiçekleri belki de taç-yapraklarını açar. Belki bu kış, mevsim havuçları, ıspanak, frenk salatası, beyaz lahana, pırasa görülecek çarşı tezgâhlarında, kimbilir? Bahçeler yeniden hayat bulacak, tarımda hasar daha az görülür olacak. Şimdiden Bruche ve Ill’deki sular daha berrak, kötü kokusu hafifledi. Görünüşe bakılırsa Strasbourg’un liman faaliyeti yavaş yavaş başlıyor. İskoçya’dan gelen yün yüklü arabalar bekleniyor.”

Melchior Troffea karısıyla kalın ve alçak bir sesle konuşuyor. Karısının bir ninniye ihtiyacı olduğunu düşünerek kulağının dibinde güzel bir suyun kadife gibi akışını fısıldıyor. Ama hiçbir şey, annelik suçu işleyen genç karısının mahzunluğuna derman olmuyor. Enneline yazgısından hiç uzaklaşmıyor.

Sanatçı koca, sakalsız kalan yanaklarıyla Frau'sununkileri okşuyor, sonra tek kolundan tutup dışarı, atölye tabelasının altına sürüklüyor ki Enneline şehrin üstünü ve civarını bereketle sulayan kesintisiz ve dingin yağmuru seyretsin. Alnı öne eğik ve hâlâ zayıf mı zayıf Enneline –tütsülenmiş domuz yağı serpiştirilmiş yulaf lapası tayınları henüz kuvvetlendiremedi onu– bir su birikintisindeki yansımasında, çekiciliğinden eser kalmadığını görünce dehşetle atölyeye geri dönüyor. Küçücüğün matemi ölümek içinde ulumaya devam ediyor, üstelik son iki ayki dans kadını yaprak yaprak soldurdu.

“*Sitze ihr güet?*” (Rahat oturuyor musun?)

Gravürcü, eğik çalışma masasının başında, bedeninin alt kısmı neredeyse felç olmuş karısının tabureye oturmasına yardım ettikten sonra onun darmadağın sarı saçlarını örmeye koyuluyor. Çillerle yıldız yıldız olmuş boynuna da bir bağcık doluyor ki aslında şaşırtıcı bir köylü güzelliğini muhafaza eden bu insan enkazını bir mücevher yanılısamasıyla güzelleştirsin. Her şeyin yeni baştan başlayacağına söz veriyor:

“Canım, kargaşasız bir demokrasinin, debdebesiz zenginliğin geri dönüşü bu. Bu yeni dirlik düzenden daha sahici bir mutluluk düşünülebilir mi? Dahası... Eskiden bir dinimiz vardı, şimdi göğre tırmanmak için iki tane var... Bu da umut verici!”

Kaşlarını çatmış mükemmel eş, sol eliyle eteğini buruşturuyor, sağ eliyle de parmak şaklatarak tempo tutuyor: *Pıt, pıt, pıt...* Melchior o eli engelliyor:

“Artık tempo tutmak falan yok Enneline. Nasıl yapacağız bilmem ama bundan kurtulacağız.”

29..

Elli dört yıl sonra Aziz Bartolomeus Yortusu katliamı yaşıyor.

“Dans etmek bir çılgılığı susturmak mı?”

Dansa Davet, 1518 yılında görülen, dünyanın en ilginç toplumsal histeri vakalarından birinin hikâyesini anlatıyor. Strasbourg’da açlık ve sefaletin, insanları cinayete sürükleyen bir yokluğun hüküm sürdüğü zamanlarda, ıstırabından aklını yitiren bir kadın, aniden sokaklarda dans etmeye başlar. Kısa bir süre içinde ona katılanların sayısı gitgide artar ve “Dans Vebası” tüm şehri esir alır. Binlerce insan yaşadıkları ağır travmalar sonucunda bilincini yitirip ölene dek dans eder durur.

İntihar Dükkânı’nın yazarından, “kurgu hikâyelerden çok daha delice bir gerçekliği anlatan” masalsi bir roman...

ISBN: 978-605-772-845-6

20 TL (KDV’den muaftır.)

► selyayincilik f selyayin s selyayincilik

www.selyayincilik.com